Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

Kon
Bibl.
's Gravenhage

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

KW 224
E 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

Koninklijke
Bibliotheek
te 's Hage

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

Fratri ſuo Chariſſimo

WILHELMO BONTIO

Civitatis Leydenſis Prætori Vrbano,

I. BONTIUS

S. P. D.

QVam primum in Indias haſce Orientales veniſſem, cœpi animum intendere, ut non ſolum herbarum hic in Iava naſcentium notitiam nanciſcerer: Sed ut & aromatum, quorum feraciſſima noſtra eſt Iava, pleniorem cognitionem haberem. Cui rei magno mihi uſui fore credidi Scriptores aromatarios Garciam *præcipue ab* Orta *Proregis quondam Goënſis Medicum, ac* Chriſtophorum à Coſta. *cœpi igitur eos diligen-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

tius paulo rimari : aſt inveni ipſos plu-
rima ex aliorum relatu hauſiſſe , quæ
ego ab αὐτωψία *edoctus longe aliter ſe*
habere reperi. Sed certe confiteri libet
hos viros , præſertim Garciam ab
Orta, *in iis quæ uſu ac viſu comperta*
habuere, bona fide egiſſe: ego itaque
non ut corrigam eos ſcriptores has a-
nimadverſiones illis adieci : Seu, quod
malignitatem ſaperet, ut ipſis, me do-
ctioribus , detrectarem : ſed ut oſten-
dam oculatum teſtem unum plus vale-
re, quam auritos decem, & quod fama
ſit tam ficti , praviquè tenax , quam
nuncia veri. Nicolaus Monardes
multa quidem ſic ſatis accurate ſcrip-
ſit, aliqua oſcitanter quoque tranſilijt.
Diligentiſſimus rei herbariæ indaga-
tor Carolus Cluſius, *conatus etiam*
ſuos laudandos huc attulit: ſed pace do-
ctiſſimi viri, in multis operam perdi-
dit, quod in progreſſu patebit. Ego ita-
que ne mihi ſoli vivere videar, quæ o-

culis

culis percepi, ac uſu quotidiano comprobavi in his locis, conterraneis meis ſyncere ob oculos ponam; tum etiam ut oſtendam materiæ tam nobili ſtylum, quamvis tenuem, deeſſe non debere. Itaque hæc qualiacunque tibi frater Chariſſime ex merito offero, quod ſciam, te horum auctorum diligentem ſemper lectorem fuiſſe, tum quod meæ fortunæ quaſi fabricatorem te agnoſcam: ut qui mihi auctor inter cæteros fuiſti, ut, relicto patrio ſolo, ac sterili propter medicaſtrorum ibi frequentiam, proventu, uberrimos Iavæ campos peterem, ubi abſit verbo invidia, virtutis paulo major ratio habetur. Accipe igitur has animadverſiones in fraterni erga te animi Symbolum, ac Expecta anno ſequenti, ſi fors mihi vita ſuperſit, amplam deſcriptionem Plantarum, ſtirpium, fruticum, ac Arborum adiecta uniuſcujuſque ad vivum delineatione. *Quæ*

ut Exotica, ac patriis auribus incognita, forte æquus rerum æſtimator, non parvi ſaciet. Tandē ſi hæc prælo digna videbuntur, cum cœteris meis Indicis tractatibus, Methodo *ſcilicet* medendi *in hiſce locis*, ac diæta *(quæ hic cum ſumma cura obſervanda venit) mea* Indica, *quam hic ſubieci, exeant in lucem: ſin minus limata cenſentur domi apud te, boni erga te ac fraterni mei affectus indicium ſerva.*

Tuus tui obſervantiſſimus frater

IACOBUS BONTIUS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

Animadverſiones in Caput III. *Garciæ ab Orta quod inſcribitur de Altiht, ſeu* Aſſa fœtida. *Iavanis ac Malaiis Hin' dicta.*

QUoniam præcedentia duo Capita abunde & ſufficienter de ambaro ac aloë egerunt, ego, quod in ea commentarer non habui: ſed quia auctor hoc cap. negat non ſolum ſe vidiſſe hanc herbam, ſed nil certi de ejus forma adfert; ego quæ de aſſa fœtidâ planius comperta habeo hic vobis adfero.

Itaque planta è cujus radice aſſa exprimitur magna quantitate creſcit in imperio Perſico, inter Laram ac Gamaron civitates, quarum prima non longè diſtat à mari, ac noſtris mercatoribus ac Anglis etiam frequentatur. Eſtque hæc planta duorum generum, prima ſarmentoſa eſt, ferme ut Salix aquatica, ex cujus foliis ac ſtolonibus inciſis aſſa fœtida per Torcular exprimitur, quæ, ut reliqui ſucci, ſole indurata in conſiſtentiam evadit, qualis eſt aloës.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

Secunda porro aſſæ ſpecies longe fœcundior eſt, eſtque ſuccus expreſſus ex radicibus hujus plantæ, quæ craſſiſſimos raphanos referunt, folia autem Tithymali folia referunt. Hujus generis ego aliquot radices domi habui, à mercatore Armeno mihi amico donatas, qui illas huc è Perſia detulerat, ac etiamſi jam eſſent exſuccæ, tamen tam fortis erant odoris, ut totas ædes fœtore replerent; qui inſuetis vix tolerandus eſſet. Quod Javani, ac Malaii, ac cæteri Indiarum incolæ negabunt, ſe quicquam odoratius naribus unquam percepiſſe. apud hos Hin' hic ſuccus nominatur eſtque in tam frequenti uſu in cibis condiendis, quam autor hoc cap. refert, ut propter hanc cauſam una ſit cũ opio ex præcipuis mercibus quæ per Indiam diſtrahuntur: ac ſemper ſocietas Indica magnam quantitatem hujus ſucci in armariis habet, quam incolis Javæ, permutatione aliarum mercium aut pecunia impertiantur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

In Cap. IV.
DE OPIO. Fol.21.

Secundo paragrapho hujus Capitis auctor mentionem facit opii Meſeri dicti, quod putat opium Thebaicum fuiſſe: nam in Ægypto Thebæ iſtæ Centiportæ extitere: ac Meſeri ac contractè Miſri Ægyptus hiſce incolis ac reliquis Indis eſt.

Paragrapho.3. inquit eos, qui opio utuntur dormitabundos videri: tamen nil minus quam ſtultę ſunt hæ nationes in mercaturis exercendis; armis ac arte belli ab Europæis forte ſuperantur. Certe laudes hujus ſucci è papavere expreſſi ſi vellem referre, viderer Chymicis velle ſuum honorem præripere, hoc ſaltem dico, ſi nobis hic de Opio, ac opiatis non eſſet proſpectum fruſtra in calidiſſimis his regionibus medicinam faceremus, dyſenteriæ, Choleræ, febribus ardentibus, ac reliquis bilioſis affectibus orgaſmo turgentibus, & ne vobis fucum videar obtrudere, quid in noſtris regionibus confectiones opiatiæ tantopere celebratæ Theriacam, dico, ac Mithrydatium, quid denique

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

Philonium? quæ niſi opio tanquam baſi ſuffultæ eſſent fruſtra ab iis effectus tam manifeſte juvantes quis expectet. Et profecto inſignis eſt oſcitantia, iſta, quæ in abuſum medicamenti, ac minus bene præparati dicuntur, in uſum nobiliſſimi inter omnia pharmaci velle referre. ſine fundamento ſæpe, ac in Scholis ſine Experientia.

Pauperes porro Indi, ex foliis, ac ſtolonibus Papaveris opii ſpeciem viliorem excoquunt, quam ſoli porro indurandam exponunt: hoc medicamentum Pouſt vocant, quique eo utuntur contumeliæ ergo Pouſti à ditioribus vocantur, tamquam ſummœnianos, ac proletarios dicas. Pauperiores porrò in divites convitium regerunt eos affionii vocantes, tanquam ſi luxuriam, ac delicias vellent exprobare. Affion enim, ac quibuſdam Amphion, Arabibus ac Indis opium Græcorum eſt: indeque magis adducor ut credam Græculos, à vetuſtiſſimo populo vocabulum opii derivaſſe, cum ab omni memoria illi eo uſi ſunt. Græci vero tantum noxas hujus medicamenti videntur noviſſe, uſum verum, ac virtutes ejus plane divinas non ſatis exploratas habuiſſe. Paro ego hic

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

hic Extractum utiliſſimum ex opio, & Croco Indico, i. curcuma ad quod in Extremis tanquam ad ſacram anchoram confugere ſoleo: in jam ferme deſperatis Cholera, dyſenteria, phrenitide, ac ſpaſmo hic admodum frequentibus: ſed hoc melius è *method. med.* Indica noſtra videbitur.

In Cap. V.
DE GUMMI BENJOIN: fol. 26.

Paragrapho 18. author ait benjoiferam arborem valde eſſe proceram, ac vaſtam, &c.

Ego verò benjoiferam arborem hic in Java, ubi optimũ Benjoin colligitur longe alia facie vidi, quam qua hic deſcribitur, immò verò videtur planta, (ſeu ſi arborem appellare malis,) ex pluribus ſarmentis coalita, qualis eſt Smilax aſpera, ſeu ſalſa parilla, niſi quod ſarmẽta hic brachii craſſitudinẽ ęquent, vel etiam ſuperent, ita ut hæc in medio ſæpe truncus arboris continuus ſatis craſſus appareat. ſubtus vero, ac ſupra Cœlũ per ſarmenta à ſe invicem diſſita liceat contemplari. Sæpe quoque alia virgulta, à beniojfera arbore ſpecie plane diverſa, hac

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

hac coalitione includuntur, itaque ſi quis ignarus diverſitatem foliorum in hujus arboris farragine videat miretur ſane: ſed hoc etiam fieri in trunco aloes ſeu calamba poſtea docebimus. Et porro ex hujus ſeu ſtirpis, ſeu arboris cortice inciſo ſæpiſſime odoratiſſimi benjoini gummi fruſta aliquoties collegi.

*Paragrapho hujus Cap.*20. quia auctor ait gummi hoc propter Tygridum frequentiam minus multum colligi, quamvis parergως ac extra ordinem ego tamen de Tygridis natura hoc adiiciam. Ferociſſima igitur hęc beſtia, proh dolor, nimis frequens eſt in Javæ ſylvis, quod è triſtibus diſcerptorum cadaverum exemplis ſæpe diſcere cogimur: nam tam ingenuos, quam ſervos venatum ſeu lignatum in ſylvas abeuntes, ex inſidiis, nec opinantes hæc fera impetit, ac exſucto prius ſanguine, cujus avidiſſima eſt, devorat. Quod inſidiis hominem impetere dixi, eo hoc evenit, ut oſtendam *Plinii* errorem, ſagaciſſimi alioquin naturæ indagatoris, l.8. c.18. qui illic ait Tygridem eſſe animal tremendæ velocitatis, ac neſcio quas fabellas de venatione catulorum ejus affert.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

fert. Quin hæc fera tardigrada eſt, ac hominem (multo minus aliam feram) vix curſu aſſequeretur, hinc eſt quod apri, tauri ſylveſtres, cervi ſagacius hoc animal odorantes ejus ungues curſu facile eludant: ideoque in carrectis, ac inter virgulta latens circa flumina, quo prædictæ feræ ad potum veniunt, ſaltu obliquo in aliquam earum fertur, non ſecus ac feles in mures ac glires impetum faciunt: ſic etiam ex inſidiis hominem aggreditur, ac ſi (quod ſæpe fit) nimia cupidine prædæ aberraverit in ſaltando, lente ac rugiens recedit: ſi quoque ab homine detectam ſe ſentiat abibit, ita natura huic truculentiſſimæ beſtiæ aliquem adhuc noſtri metum inculcavit, nam alias, neque in oppidis, neque in civitatibus nobis, tantillarum virium creaturis, hic tuto vivere liceret.

Dum in his deſcribendis occupatus ſum, ſub initium menſis Maii anni 1630 Tygris capta fuit, prope foſſas ipſas civitatis Bataviæ, præſente generoſo Domino noſtro Generali Jacob Specx, quum aliquot dies, ac noctes non ſine ingenti metu circumhabitantium, horrendum rugiiſſet. Cætera de robore hujus feræ reſervamus in alium locum.

In

In Cap. VIII.
DE LACCA. fol. 29.

Author hic formicarum iſtarum, quæ laccam elaborant mentionem facit, unicnm hoc addo, quod formicæ iſtæ alatæ ſunt ac coloris punicei, ac ſuper flores, frutices, arbores ac herbas circumvolitant, ex quibus, non ſecus ac apes, laccæ conficiendæ materiam colligunt ac in communes operas conferunt; non alatæ autem formicæ eam non elaborant.

In Cap. XIII.
DE TUTIA fol. 48.

Fallitur vehementer hic noſter Garcias ab Orta, quod Tutiam è cineribus cujuſdam arboris uri dicat: ſed confitetur hoc ſe auditu percepiſſe, itaque deceptus fallit alios.

Nam fit ex terra quadam argillæ inſtar glutinoſa, quam colligentes Indi, ollis in eam rem ex argilla, longe fortiori quam in noſtra patria, confectis indunt, ac aquam addentes eam curioſe baculis circumagitant, dein fornacibus

nacibus in hunc uſum effictis imponunt, ac per ignem exſiccata omni aqua, dein terra hac calcinata lateribus prædictarum ollarum, demptis ſordibus quæ in fundo hærent, tutiam lateribus affixam abradunt, quam arcis incluſam venalem ferunt per totam Indiam, ejus enim uſus eſt in depilatoriis apud haſce gentes, præſertim fœminis, dum ſe in balneis, vel fluviis lavant.

In Perſiæ autem Provinciâ Kirmon dicta hujus terræ argillaceæ ex qua tutia coquitur, à Perſis ac Armeniis mercatoribus qui negotiandi cauſa huc advehuntur, magnam copiam reperiri non ſemel audivi, qui etiam ut lucrum ex Tutya, quam Perſica lingua Tutyah vocant uberius faciant, eâ diſtribuunt in lapidem Tutyah ac in pulverem ejus magis vilem, quam ſeorſim volentibus tum divendunt.

In Cap. XIIII.

De Ebore ubi quædam ſcitu non injucunda de Rhinocerote. fol.49.

P*aragrapho* 10. Author fatetur ſe Rhinocerotem nunquam vidiſſe; aſt ego

ego eum non tantum centies caveæ incluſum vidi; ſed & in ſylvis vagantem. Cute è nigrâ eſt cinericea, inſtar Elephantinæ, rugoſa admodum, cum profundis plicaturis circa latera ac in dorſo: craſſam admodum habet pellem, ut quæ ictui Japonicæ machæræ facile reſiſtat. Neque enim hæc beſtia (ut apud nos pingitur) ſcutis munita eſt; ſed hæ plicaturæ hos clypeos mentiuntur neque una pars durior eſt altera. Roſtro eſt porcino; ſed ante acutiore neque tam obtuſo, in cujus extremitate cornu iſtud extat unde nomen ſortita eſt bellua, aliud altero majus pro ætate Rhinocerotis. Colore etiam cornu variat, modo nigrum, modo cinericeum, modo album eſt. Magnitudine autem corporis mediocris ſtaturæ, Elephantem proxime accedit mediocrem, niſi quod pedibus ſit longe humilioribus & propterea tam conſpicuum etiam non eſt animal. Cæterum innoxium eſt, niſi laceſſitum neque crudivorum eſt ut Tygris; ſed herbis veſcitur ac virgultis, iiſque perquam ſpinoſis, nam linguam (ut infra dicetur) habet aſperrimam: ſed ſi irritetur hominem ſimul, ac equum tanquam pulicem

proſter-

proſternit, quem dein lambendo necat, dum aſperitate linguæ cute ac carne uſque ad oſſa hominem denudat. Carnibus ejus Mauri veſcuntur: ſed nervoſa plane eſt, ac ferratos *Plauti* dentes poſtulat. Ut porro ferocitatis hujus exemplum habeatis attendite. Vir mihi notiſſimus ac familiaris retulit, ſe duobus aliis comitatum in ſylvas exſpatiatum equitem iviſſe, ac reperiſſe Rhinocerotem femellam cum catulo ſuo in luto ſe volutantem; nam hoc animal æque, ac ſues & apri cœno mirifice gaudet, bellua ipſis viſis aſſurgit ac lento paſſu recedens pullum ſuum præ ſe roſtro trudens agebat. Unde unus ex tribus temerarie ſatis feram inſequitur, ac exerta quam ferebat machæra Japonicâ belluæ nates ac tergum ferit, nullo ſequente ſanguinis fluxu, veruntamen diſſecta aliqua ex parte cute, ſtriæ latæ ac albæ apparebant, quod patienter beſtia ferebat, donec ſylvæ appropinquans, catulum ſuum virgultis ac carectis occuluiſſet; tum vero retro converſa ac horrendum grunniens, equitem noſtrum invadit: ſed bonis avibus equus perterritus retro ſaliit, ſed Rhinoceros tamen femoralia equitis mordi-

mordicus apprehendit, & quia è ſerico materia leviſſima confecta erant diſcerpſit, ac noſter ſe in fugam, quantum poteſt, dat inſequente eum acriter Rhinocerote: ipſo perveniente ad derelictos ſocios, qui impetum belluæ declinantes, poſt duas ingentes arbores, vix duos pedes latos à ſe invicē diſtantes, ſe ſtiterant: ſed beſtia furore correpta, priore equite relicto in duos pedites, nam equos ligatis pedibus paſtum dimiſerant: ſed ſeu ingenito ipſi ſtupore, ſeu furore impedita viam inter duas iſtas arbores omni vi quærebat, quas quidem horribiliter tremere faciebat: ſed vim ejus craſſities ipſarum inſignis impediebat, tantiſper donec ipſis daretur tempus ſclopeta ſua expediendi ac ſeſe colligendi è metu, tum belluam iteratis ictibus in fronte feriunt per cerebrum, quam collapſam mox Mauri ſervi, qui lignatum in ſylvas abierant ac ab equite periculi admoniti erant, ſecuribus ac dolonibus & lanceis interfecere, ſociis non parum maledictis in equitem ſe invehentibus, non ſine reliquiis ingentis terroris, ac ſic fortiſſimæ belluæ ferociam evaſere: nam hoc animal ſi ſclopeto,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

peto læſum, aliquando per ſylvas fugit, quicquid obvium eſt cum ſummo fragore, ac horrore audientium proſternit, etiam ſatis craſſas arbores, ſed hæc de Rhinocerote ſufficiant. Quicquid porro de Elephanti docilitate dicitur verum eſt: ac deſino ſi prius *Plinii*, ac *Æliani* errores detexero, qui inflexiles pedes, & crura ſine flexuris Elephantos habere ſcribunt, quod adeo falſum eſt: nam præterquam quod hominibus tantum circa crura, ac femora articulationes ſint, Elephantibus prætera flexuræ in medio tibiarum ſint. Proboſcide porro (ut bene *Plautus*) tanquam manu utitur in cibo capiendo, ac ea tanquam manu in os ingerit:

In Cap. XVI.

De Agallocho ſeu ligno Aloës, Calambac Indis dicto. fol. 64.

Lignum aloës præterquam quod in Inſula Sumatra, directo in conſpectu Javæ ſita, naſcatur: etiam frequens oritur, ac optimum in Champac vicina Chinę regno regione, & in Cochin china. Ac quod cortice nudatum hinc in patriam feratur, non ideo evenit, quod

ſive

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

ſine cortice creſcat: ſed quod ſæpe quaſi uno trunco etiam diverſæ ſpecies virgultorum ac ſtirpium temporis diuturnitate coaleſcant, haud ſecus quam in benjuifera arbore fieri diximus: nam hoc mirum nobis videri non debet, cum ſciamus per artificium etiam diverſæ ſpeciei arbores alienæ ſpeciei inſeri. Cæterum hoc modo incolæ lignum aloes, ab aliis virgultis ac ligno ſeparant. Truncos aloës cæſos deponunt in ripis fluviorum in cœno ac luto, ut diverſi generis lignum carie conſumtum ſe à ligno calamba ſeu aloës ſeparet, unde cortice calamba conſumpto, qui tam oleoſus non eſt, quam ipſum lignum, quod præterea minus teredinibus ac putredini obnoxium eſt, tale quale in officinis in patria, ad nos quoque defertur. Lignum hoc porro Aloës guſtu plane aromaticum eſt ac ſubamarum, unde forſan aloës nomen mutuatum eſt. Pulvis ejus ad ſcrup.I. pondus ſũptus choleræ medetur, quam mordexi incolæ vocant, ac omnibus inteſtinorum affectibus frigidis, ac ventriculi medetur egregie. Tum tineas, ac aſcarides puerorum efficaciter necat. Chinenſibus porro ac omni-

omnibus Mauris ethnicis *in ſacrificiis pro ſuffumigio eſt.*

In Cap. XVII.
DE SANDALO. fol.68.

P*aragrapho tertio* auctor noſter refert, pallidum ac flavum ſantalum plurimũ in Tymor inſula naſci, de quo hoc porro memorabile hic certo accepi, è mercatoribus noſtris advehendi ſantalini ligni gratia eo commeantibus. In hac inſula naſci febris continuæ ac ardentis quandam ſpeciem, quæ ſit è ſynochi putridæ genere, cum delirio ac mentis alienatione mira, durante namque exacerbatione, quæ plerumque quatuor eſt horarum (nam hoc obiter ſciendum eſt, quamvis ad apurexiam hæc febris non perveniat: tamen exaſperationes ſuas habere, non ſecus ac tertianas continuas) ridiculas admodum actiones ægri edunt, id opificii, vel muneris imitantes quo ſani functi ſunt (ut latius in *Method. medendi* mea Indicâ) ac aſtantibus riſum excutiunt. Tenentur quoque boulymo, ac fame canina inſatiabili, ut quicquid iis obtuleris etiam fœdum (ut mos eſt nauticis noſtris

noſtris ſociis eo genere ſcurrilitatis delectari) avidiſſime devorent, extra exaſperationem eam, cætera ſani ac mentis integrę. Hunc porro affectum ortum ſuum trahere ex recens cæſarum arborum ſantali, cortice viridi incolæ certo certius affirmant: nam cortex tum viroſi neſcio quid expirat, ac cerebro inimici, tum cito in corporibus cacochymis, ac pejoris diætæ, ut ſunt nauticorum noſtrorum, tales effectus edit. Sed latius in præd. *mea meth.*

Antequam cædantur arbores ſantali, cortice inciſo exploratur ab expertis odor, num maturæ ſint ac tempeſtivæ ad ſecandum. *Auctor* porro ſantalini fructus ait eſſe ceraſi magnitudine, baccas lauri non male referunt, nam exſiccatas habui, ac maſticati purpureo ac morino colore inficiũt. Fructus hi avide comeduntur à turdorum quadam ſpecie, ut baccæ orni in patria, quos denuo per alvum excernentes, arva ac montes novis arboribus conſerunt, ita ut quãvis tanto tempore tot millia arborum cæſa ſint à Luſitanis ac noſtris, tamen Sylvæ nunquam deficiant.

Porro cum *Auctor* mentionem hic faciat unguenti ex ſantali pulvere. ego

hujus

hujus compoſitionis uſum, in gratiam tyronum Medicinæ hic ſubjiciam, ac primum hoc modo paratur. ℞. ſantal. tenuiſſe moliti florum Champac. florum mogori an. m.1.his parum contuſ. adde rad. curcum. vnc. ij, camphor. q.s. ad gratum odorem: hæc omnia in plano marmoreo lapide piſtillo ſubigunt, addendo ſub finem olei nucis Indicæ recentis q.s. Ung. formant in pultis conſiſt. Hoc inungunt tam viri, quam mulieres Malaicæ totum corpus, & quamvis propter flavum colorem, quem è curcuma contraxit, primo aſpectu fœdum ſit: tamen ſuaviſſimo ac ſaluberrimo odore nares ferit. Prodeſt vexatis à ſolis, vel etiam à febrili æſtu, rigorem quoque in febribus tollit, ac nimias vigilias arcet, impoſitum quoque regioni ventriculi choleram ſiſtit, cor roborat. Quæ latius in pred. *Meth.*

In Cap. XVIII.

De Betele pynang, Sirii Poa, &c. fol. 71

Paragrapho tertio priorem ſuccum exſpuunt) quod priorem ſuccum exſpuant prudenter me judice faciunt, nam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

nam alias calx admixta, gingivas ac palatum excoriaret. Hoc quoq; obiter notandum eſt. Quod ſi betele, ac arecca ſine calce maſticetur, ſuccus inde maſticatione elicitus viridis eſt, addito vero calcis modico ſuccum eundem magis rubicundum, quam ſanguinem conſpicies. Quod me in principio vehementer fefellit, quod crederem eos excreatores ſputo ſanguinis laborare. Quid porro de uſu hujuscemodi herbarum credam, paucis ac plane aperiam, ego maſticatorium hoc longe antefero fumigio tabaci, veruntamen ipſius longus, ac continuus uſus (ut hominibus hic mos eſt) non ſolum dentes, ob admixtam calcem erodit: ſed etiam excidere facit: immo non ſemel vidi aliquos, qui nondum juventutis terminos egreſſi omnibus dentibus carebant ob uſum Syrii pynang.ſeu betele ac arecca cum calce, quam Malaii capur vocant. Hinc etiam videas Javanos, ac cæteros Indos rariores oſtendere dentium ordines, in quorum vacuos loculos ditiores aureos reponunt dentes. Præterea ubi nux fauſel ſeu fructus pynang nondum maturuit, quod Javani Pynang Mouda vocant,

quaſi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

quaſi juvenem dicas, repentinam vertiginem capiti inducit, quæ quamvis comeſo pauco ſale, vel hauſtu aquæ gelidæ cito evaneſcat: tamen hinc conjicere licet, id medicamentum quod tam repente arcem divinam mentis afficit, non admodum cerebro, ac nervis amicum eſſe. Ergo ut concludam moderatum ejus uſum pro dentifricio, ac ad commendationem halitus oris laudo, cæterum abuſum, non minus ac Tabaci vitupero: nam mea quidem ſententia dementia ſumma eſt, ea pro alimento velle habere, quæ medicamenti tantum vim obtinent.

In Cap. XX.
De Maci. fol. 79.

Feruntur è Banda Moluccarum inſula grandia vaſa fictilia, huc perque reliquos aliquando (cum permiſſione ſuperiorum) inſularum circumjacentum tractus, plena Nucibus myriſticis, aceto ac muria condita: nam ſine permiſſu nullo modo efferre licet, quod inſulæ Bandenſes noſtris armis ſubactæ provincia Batavorum factæ ſint. Nuces has maceratas per diem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

unum, aut alterum, dein leviter excoctas ſaccharo condimus hic.

Cæterum de Cortice nucis hujus condito hoc dictum ſit, ac de nuce quoque ipſa, iis parcius in his locis eſſe utendum, quoniam oleoſi, ac pingues vapores ex eſu ejus in cerebrum elati, obſtructionem ventriculis cerebri afferunt, ac inde ſomnolentiam, immo ſtuporem quendam univerſis ſubjectis membris inferunt. Et quod majus eſt, ex nimio hujus Nucis uſu aliquot periclitari vidi, qui amplius quam per diem naturalem ſine ſenſu, ac motu jacuere, tanquam caro correpti, certiſſimo indicio cerebrum, ac univerſum nervorum genus non leviter correptum fuiſſe. Præterea incolæ in Bandâ, ac jam etiam noſtrates, ex viridi cortice nucis myriſticæ pultem excoquunt non inſuavem, quæ ferme ſapore refert iſtud ferculum, quod in patria conficitur ex pomis acidis coctis: ſed qui ea pulte uſi ſunt ex fide mihi retulere, ſtuporis ac ſomnificos jam dictos effectus edere.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

In Cap. XXII. DE PIPERE fol. 86.

Non tantum Piper provenit in Malabar ut *auctor* 10.paragrapho ait: ſed maxima etiam quantitate naſcitur in Regno Java, præſertim in Bantamenſi provinciâ: Præterea creſcit abundo in Jambienſi Sumatræ tractu, qui peculiarem regem obtinet non ſubjectum imperio regis Achinenſis, qui potentiſſimus hujus inſulæ Tyrannus. Ex hac provinciâ ab amico rege, noſtræ naves quotannis bis terve petunt:

Quod porro *autor paragrap.*11. fol.89. inquit aceto ac muria condiri piperis racemos virides, verum eſt. Ac quia aliquoties repetendum erit, id conditturæ genus Indi generali vocabulo Achar vocant. Ac tali modo condiuntur etiam Zinziber viride, radices galangæ, caryophyllorum racemi. Hoc modo etiam ſaliunt cucumeres juvenculos, quos agurcas Luſitani vocant; præterea mangas, addito cæpe, allio, ac porro. Et certe in his locis, ad orexin excitandam ac ciborum concoctionem, nihil ſanius reperiri poteſt. Cum propter

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

aëris in hoc clymate calorem ſimul ac humiditatem ſubjectæ capiti partes, ut ſunt Pulmones præcipue, ac ventriculus aſſiduis Catharris infeſtentur: ad hunc uſum geniſta quoque hic creſcens ac cappares è Perſia, ac ſurate adferuntur huc.

Autor porro hujus Capitis *parag.* 12. refert ridiculam Indorum de piperis qualitate opinionem. Quam etiam hic Javani confirmant, nimirum quod frigidum ſit piper, credo forte ea ratione qua quondam quidam perverſi Sophiſtæ, argumentabantur ignem frigidum, ac Nivem ſeu glaciem calidam eſſe, vel ut Hyperbolice *Poëta* ait *Penetrabile frigus adurit*: Contra quos tamen bene monet *Ariſtoteles* non eſſe diſputandum niſi ſola experientia; niſi forte vellent nimio ejus uſu, calorem nativum diſſipari, ac debilem inde reddi: aſt illi (credo) tam alte non philoſophantur.

In Cap. XXIV.

DE CARDAMOMO f. 94.

Inſigniter hoc Capite *paragr.* 6. hallucinatur *Garcias ab Orta*, quod dicat piſorum inſtar ſeri, ac ſimili modo ſili-

quas

quas dependere è ſarmentis, quippe ego qui millies creſcere cardamomum vidi magna copia inſtar arundinetorũ: nam & Caulem habet arundinis omnino ſimilem internodiis quoque diſtinctum, ſed intus ſpongioſum non concavum; folia quoque arundinis foliis perquam ſimilia ſunt, niſi quod non tam faſtigiata, neque in pyramidis acumen deſinunt, verum Coni inſtar, Teretia magis ſunt: Siliquæ autem hoc modo creſcunt, exit circa radicem Spica primum viridis, qualis eſt ſpica Nardi, quæ ſeſe aperiens emittit in faſtigio floſculos inſtar anagallidos, niſi quod albi ſint luteo colore diſtincti, odoris aromatici plane ac ſuaviſſimi; matureſcens porro ſpica cerealem tritici colorem induit, & hac continentur ſiliquæ iſtę, quæ ſemen continent, quod vireſcens colore eſt albo, purpureis maculis pulchre intermixto, areſcens porro, ac ubi ſicca evadit, puniceum iſtum colorem induit, quem apud nos in officinis oſtendit: ſed alibi *in Exoticis meis Indiæ plantis* hiſtoriam cum pictura ad vivum expreſſa, vobis oſtendam, quod nullum ante me feciſſe eſt quod glorier.

Cardamoni porro ſemen palatum grato calore afficit, ac blando: Ac ego arbitror nullum inter aromata eſſe, quod ſanius pectori, ac ventriculo ſit, nam nullum Empyreuma (ut reliqua omnia aromata) in ore, nec viſceribus relinquit.

IN CAP. XXVI.

De Nuce Indica Coquo Luſitanis dicta. fol. 120.

C*Arolus Cluſius* in annotationibus ad hoc Cap. fol. 119, refert. Solere Indos foliis hujus palmæ inſcribere literas ſuas; immo quod vero propius literas hiſce foliis oblongis inſculpunt ſtylo ferreo, atque id adeo artificioſe faciunt, ut vel elegantiſſimum ſcriptorem è noſtris longo intervallo poſt ſe relinquant, & tam emendate characteres ſuos Indi (Arabicis autem utuntur) hiſce foliis imprimunt, ut ſubiraſci mihi aliquoties contingat noſtris Europæis & præſertim noſtræ nationi ; quæ ferme nil niſi ſua admirantur, ac has nationes barbaras vocitant, cum multo ſignificantius paucis characteribus, more laconum animi ſui ſenſum exprimere

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

re queant, quam noſtri longis periodis, ac verborum farragine inutili. Præterea quamvis regum in Iava videatur Tyrannicum imperium: tamen id ita pro conditione gentis ſuæ politice gerunt, ut aliquis, cui non cornea fibra eſt, neque de genere eſt Arcadici pecoris, hic ſatis cito addiſcere queat, compendioſam hic politices viam eſſe, regibus bene imperare, ac ſubditis melius obedire.

In CAP. XXVII.

DE MYROBALANIS. fol. III.

MYrobalanos Emblicos ac bellericos officinis Europæis vocatos, ſæpe hic naſci in Java vidi: ac præter ſolitas myrobalanorum ſpecies hic naſci vidi hactenus noſtris incognitas, figura plane rotunda, ac quæ ſine ſtriis, ac inciſuris ſint, leves plane ac æquales, cæterum trunco, foliis, ac ſapore reliquis myrobalanis ſimiles ſunt, niſi quod de purgativa cæterorum myrobalanorum virtute non participent, ac inde conſtat non temere palato aſtringentem magis reliquis guſtum addere. Hi myrobalani conditi nobis in quotidiano uſu ſunt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

pro decumbentibus in noſocomio è dyſenteria, Cholera: ac bilioſis febrium Caliditatibus, & quod caput rei putredini egregie reſiſtunt.

In Cap. XXVIII.
DE THAMARINDIS. fol. 115.

Q*Vod paragrapho* 4. hic Garcias ab Orta dicat folia Thamarindorum eſſe minutim inciſa, verum eſt, ac vere referunt forma, ac virore ciceris aërietini: ut & quod eodem paragraph. dicit folia Thamarindorũ ad eryſipelata valere, cum ſint aſtringentia, ac ſumme ſiccantia, tum frigida. Saporẽ quoq; plane referunt acetoſæ, ſeu oxalidis, hinc ad dyſenteriam, ac Choleram ſumme utilia ſunt. Ut porro potus nobis quotidianus ex infuſione Thamarindorum, ac ſacchari conficiatur, admixtis malis citreis, dixi alias in *method.* mea *medendi* Indica, Thamarindorum porro arboris figuram in Exoticis meis videre licebit.

In Cap. XXIX.
DE CASSIA SOLUTIVA. fol. 117.

QUod huic Capiti addam vix quicquam habeo, niſi quod *author paragrap.*

ragrap. 4. ubi facit mentionem locornm in quibus Caſſia creſcit, Javam præteriit, in cujus tamen ſylvis copioſe provenit, hujus pulpæ uſus frequens eſt apud Malayos in renum, ac veſicæ morbis, ac omnibus nephriticis morbis, in gonorrhæa quoque ex impura Venere contracta, ſi miſceatur ei pulvis therebinthinæ coctus. Non auſim tamen in dyſenteria vera hic frequentiſſima, ac Cholera niſi cum cautione exhibere, quia ut & manna facile in bilem convertitur, ac morbum hoc modo per ſe periculoſum longe magis lethalem faceret.

Porro hoc Cap. *par.* 9. fol. 119. ridicula refertur quorundam opinio, nempe boves hic aſſiduo alvi fluxu laborare ex paſtu foliorum arboris Caſſiæ, &c. Cauſa autem vera hujus fluoris mea quidẽ opinione eſt, quod regiones ſub vel circa æquatorem ſitæ, aerem ſortiantur calidum, ac humidum, ut alias latius explicavimus, qui viſceribus Iecori, ventriculo, lieni, ac inteſtinis putredinem inurit, ac fluxus inteſtinorum, ac Hepatis inducit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

In Cap. XXXII.
DE CALAMO AROMATICO.
Fol. 125.

PRæter uſus Excellentes, quos præſtat in medicina Calamus aromaticus hoc Cap. deſcriptus, etiam Malaicis mulieribus in Culina inſervit, in condiendis piſcibus, ac carnibus elixis, cum radicibus Zinziberis recentis, radice Curcumæ, ac galangæ ac reliquis aromatis, ac ſic cibis odorem, ac ſaporem ſuavem conciliat, ac concoctioni ventriculum, ac inteſtina apta efficit. Cæterum ut hoc parergiως dicam hæ nationes, quantumvis noſtris barbaræ vocatæ, Polonos, ac Germanos in condiendis piſcibus ſuperant, qui tamen hic palmam ſibi vendicare non erubeſcunt.

Cæterum *auctor* ait Calamum aromaticum, nec galangam, nec acorum eſſe; bene quidem cum acorus, ac galanga, quantum ad folia potius ad gladioli ſpecies debeant referri, ac calamus aromaticus ſit gladioli ſpecies.

In

In Cap. XXXIII. DE NARDO. fol.128.

Nardus Indica in Java magna quantitate creſcit, ejuſdem in Culina apud Javanos uſus eſt, qui Calami aromatici, ac Junci odorati; nimirũ in condiendis Juſculis piſcium, ac carnium elixarum. Plantam Nardi viridem hactenus non vidi, quod in montibus circiter 14. leucas ab urbe Batavia creſcat, & nos eo propter prædones Javanos, & tygrides excurrere non audemus. Nos hic, non ſecus ac Calendulæ flores exſiccatos in patria, Nardum infundimus in aceto, ac dein Syrupum quoque inde conficimus adverſus frigidos viſcerum affectus, Hepatis nimirum, lienis, ac meſenterii obſtructiones, quæ poſtremæ hic adeo frequentes ſunt, ut hinc miſere multi extabeſcant ac maraſmo moriantur, ſine dolore tamen, ac pauco ſenſu, de quo latius in *method. med.* mea. Acetum porro, ac ſyrupum hunc nardinũ, (certo mihi conſtat) ad morſus venenatorum, ut ſerpentium, Scolopendrarum, ſcorpionum, & ſimilium valere impoſita, vel intus ſumpta: quod expe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

experimento comperi præcipue in uno, qui morſus erat à ſerpente quodam, quem Luſitani hic Cobra de Capello vocant, atque hujus morſus hic adeo venenatus, ut certe Luſitani hunc regulum ſeu Baſiliſcum eſſe putent, ſed de eo aliquid inferius dicemus.

Sequentic. de *Iunco odorato* nihil addo, quã quod auctor fallatur, qui dicat Junci odorati nullum alium eſſe uſum apud Indos, quam ſubſternendis equorum Cubilibus, cum etiam eo in Culina ad Condiendos cibos ut Calamo aromalico Indi utantur, quapropter etiam, quamvis in ſylvis copioſe creſcat, ſtudioſe à mulieribus Malaicis in hortis colitur, tum quoque ad lavacra, fomenta, inſeſſiones, utiliſſimus eſt; ut & ad omnes muliebres affectus, & cum ſit graminis ſpecies, ac ſimplicis, ac vulgaris graminis uſus, in multis tantopere commendetur, quis neget gramen hoc plane aromaticum vires longe excellentiores poſſidere.

In Cap. XXXV.
DE COSTO. fol.137

A *Vtor* hoc capite tantum unicum genus Coſti eſſe aſſerit, quod & ego

ego affirmo: nam vetuſtiores Medici, ſua tria Coſti genera diſtinxere magis à Carie, & vetuſtate corrupta Coſto. Coſti porro radices huc è Cambodia plenis ſaccis adferuntur, cum plurimus ejus uſus ſit in medicamentis apud omnes Indos, ac Chinenſes præcipue. Cæterum Coſtus vulgato vocabulo inter mercatores Indos Pucho vocatur, Chinenſibus Potſiock vocatur. Notas omnes hæc coſtus habet, cum ea, quæ hoc Cap. deſcribitur. Cum ego primum radicem coſti viderem, putavi eſſe hellebori albi radicem, & niſi me odor monuiſſet, in ea opinione adhuc hæſiſſem, quia Coſti radice per medium ſecta, tot initia fibrarum, quot in hellebori radice, reperies: Adulterari porro radicem hanc, ut *autor* ait, non credo: nam vidi ego integrum Picol quod pondus centum, ac viginti ℔ in auctione decem realibus diſtribui.

Autor ſequenti cap. XXVIII. de Radice Chinæ, multas, ac veras laudes refert. Quibus ego hoc tantum addo: quod hæc radix non tantum ad affectus Venereos utilis ſit: ſed & ad omnes Chronicos morbos, qui hic communiter graſſantur, ut ſunt Cachexia, Leuco-

phle-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

phlegmatia, Hydrops, denique paralyſeos ea ſpecies quam beriberii in meth. mea Indica medendi vocari dixi ad quã curioſum remitto, quod in me ipſo dum moleſtiſſimo hoc malo per quatuor menſes decumberem expertus ſum, cum ante ejus uſum neque pedes, neque brachia cõmode movere poſſem, quod & in plurimis aliis experientia didici.

In Cap. XXXIX.
DE CROCO INDICO, SEU CURCUMA. fol. 153.

Crocus Indicus, quem author hic deſcribit, nil aliud eſt, quam radix Curcumæ officinis patriis dictæ, quæ hic in ſylvis tam copioſe creſcit, ut inde vel integras naves onerare poſſis: verum ſeritur etiam in hortis. Folia habet oblonga longe latiora, quam folia Cardamomi, quibus alias non ſunt abſimilia, caule variat, qui in Cardamomo eſt internodiis tanquam arundo diſtinctus aſt in Curcuma levis, ac æqualis. Miror ego *Garciam ab Orta*, hanc nobiliſſimam plantã tam leviter tranſiiſſe, cum apud omnes Indos, nulla planta ſit in frequentiori uſu, quam Curcuma. Nomen

men Croci ſortita eſt non quod ullam habeat ſimilitudinem cum croco Anglico, qui optimus jam eſt in toto terrarum orbe: ſed quod radix ejus, non ſecus ac Crocus verus colore flavo tingat.

Unde etiam Luſitanis ſaffran da tierra vocatur quaſi crocum ſubterreſtrem dicas, Malaji communiſſimo vocabulo borbory indigetant, cujus uſum infra docebimus. Unde & tota nobiliſſimi paulo ſupra deſcripti unguenti compoſitio nomen ſuum ſortitur. Flore è flavo eſt purpureo, qui in ſummitate plantæ emergunt, ſimilitudine referentes flores gladioli cujuſdam, qui in Hollandia menſe Iunii aut circiter, egregie purpureos flores profert. Quod noſter *auctor dicat parag.* 5. ſub finem hujus capitis, ſe exiſtimare ſine noxia hanc radicem poſſe ſumi, audacter quamvis meo periculo dicito, neque ullum frequentius condimentum apud noſtros Indos eſt, in coctis piſcibus, ac carnibus elixis. Præterea nobiliſſimus ejus eſt uſus in medicamentis, tam topicis, quam intro exhibendis in omnibus obſtructionibus viſcerum, ac meſenterii hic frequentiſſimis: tum in mulierum morbis nullum æque celebrant Malaicę mulieres, quam

hoc

hoc borbory, tam divinis laudibus efferunt in facilitando partu, ac urinæ difficultatibus, ac Renum affectibus. Tum in utero remediū eſt ſpecificum. Ac certe ut verum fatear, nihil æque in his affectibus præſtantius in quotidiano uſu repperi, quam præſtantiſſimum hoc inter omnia medicamentum: ſed de hac radice latius, *in meth. medendi.*

In CAP. XL. DE GALANGA. f.153

CUm author hoc capite de galanga ſatis ſuperque dixerit nil habeo quod huic addam, niſi in acetariis eundem hujus radicis uſum eſſe, qui virentis Zinziberis radicis, ac loco capparum ad orexin excitandam ea Indos cum aſſis piſcibus ac carnibus uti, hanc condituram, cum muria, ac aceto jam aliquoties achar incolis vocari diximus.

In CAP. XLIV. DE LIGNO COLVBRINO. fol.145

AIt *hoc capite autor* lignum colubrinum valere adverſus circuitus febriū intermittentiū; hoc verum eſſe nō ſemel experientia didici, præcipuę in Tymorenſibus febribus cū delirio, ac ſępe phrenitide conjunctis, de quibus & de earum cura alibi. Lignum colubrinū

hoc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

hoc vehementer denſum eſt, ac ſi quando Indi velint eo uti fricant fortiter cũ aqua in marmoreo lapide, & friabile cum ſit teritur facile, ac ſic cum aqua aut alio liquore ægro exhibent, guſtu eſt longe amariore, quam lignum aloës, valet quoque ad tineas, lumbricos ac aſcarides, ac potenter ictus venenatorum animalium reſiſtit.

Paragrapho porro tertio, mentio fit Serpentis cujuſdam quam Luſitani Cobra de capello vocant, hi ſerpentes cum irritati ſunt duas bullas in cervice erigunt flavo colore, quales ranæ iſtæ paluſtres coaxantes in temporibus attollunt, ac hę bullæ forſan coronæ ſpeciem autori fecere. Cæterum ſerpens hic, non multo craſſior eſt digito minimo auriculari humano, in tergo colore eſt nigro : in ventre fœde flavo.

Quod *ſeq. paragr.* dicitur de pugna viverrę cum hoc ſerpente, non adeo diſſonum eſt, cum ego ſæpius à felibus occiſos viderim, ſed nunquam de carnibus eorum guſtant, cum reliquos Serpentes, præſertim aquaticos avide devorent. Signo inter cætera evidenti quam viroſum ſit hoc inſectum. Vidi enim Maurum quoddã arundineti genus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

nus cædens, quod rottang Indi vocant, ac eo omnia ligant, ut apud nos hoc funibus fit, quorum vicem hic ſupplet, & dum imprudens unum ex ſerpentibus his lædit, ab eo morſu in muſculo pollicis eſt petitus, veſtigio vix exſtante, & cum, ne venenum altius ſerperet, brachium ipſi arctiſſime ligaretur, ac ille præ dolore vinculum laxari obnixe oraret, quo facto ſtatim miſer expiravit, corpore fœdum in modum intumeſcente, tanta erat vis veneni ad cor momento penetrantis.

In Cap. XLV. DE LAPIDE BEZAHAR. fol.165. PERSIS PA-ZAHAR.

P*Aragr. ſecundo* hujus cap. autor ait lapides beſahar paleam vel quid tale intus habere, quod nunquam fallit niſi in adulterinis, & ſi ſuperficiali tunica abraſa, non ſuccedat alter orbis cæparum modo, donec ad paleam iſtam deventum ſit, fictitius eſt lapis procul dubio: ſed ſequenti modo ejus adulterium melius percipitur. Si lapidem frices pauca calce, & ſi in loco fricato puniceus color appareat, conſtat verum

eſſe,

eſſe, ac genuinum: ſecũdo ſi pondera-
tum accurate lapidem conjicias in pel-
vim aqua repletam, & poſt duas aut tres
horas eundem eximas ac rurſus pon-
deres, ac nihil de priori põdere aut per-
diderit, aut eo gravior factus fuerit, ve-
rus eſt lapis beſahar: verum ſi calce fri-
catus rimam ducat, aut ſi aquæ exem-
ptus, de pondere amiſerit, vel eo auctus
fuerit, falſum ac adulterinum eſſe au-
dacter dicito.

Paragr.6. Garcias inquit lapidẽ hunc
non ſolum generari in Perſia, ſed etiam
in aliis commemoratis locis: ſed quoniã
nullus quod ſciam ante me verum ety-
mõ hujus lapidis edidit, nec quomodo,
aut ex quo generetur paucis auſcultate
rem. Perſæ igitur hunc lapidem vocant
Pa-zahar compoſito vocabulo ex Pa, &
Zahar, quorum prius ſignificat contra,
ac ſecundum venenum nominatur, ac ſi
græco vocabulo antidoton dixeris, hic
perſpicitur quam fallax ſit iſta Etymo-
logia, quia Pazar vel Bazar lapidẽ hunc
dictum volunt, cum nullus unquam
hunc lapidem venalem in foro viderit.
Naſcitur hoc porro modo lapis Beſar
in Perſia, ut ab Armenis, ac Perſis mer-
catoribus fide dignis certo accepi. Eſt
locus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

locus in Perſia Stabanon dictus, trium dierum itinere ſupra Laram civitatem celebre in Perſia Emporium, in cujus campis naſcitur herba quædam croco, ac hermodactylis admodum ſimilis, in cujus campis caprorum copia paſcitur, in quorum ventriculis ex eſu hujus herbulæ hi lapides in ventriculis caprarum concreſcunt, qui apud Reges Perſiæ in tanto pretio ſunt ſupra reliquos, qui in aliis locis gignuntur ut magnus Xaabas Imperatorum Perſarum ultimus mortuus anno 1628, inibi vigiles locaverit, ut omnes iſtos lapides bazahar qui certum pondus excederent, ſibi vendicarent: Itaque quod cauſa materialis hujus lapidis ſit cauſa ſupra dicta, non ſolum Armeni, ac Perſæ mercatores mihi retulere: ſed idem ferme affirmat *P. Texeira* Luſitanus in tractatu ſuo eleganti, quem Hiſpanica lingua conſcripſit de rebus geſtis regum Perſiæ, qui inquit Inſulam quandam eſſe inter Ceylon inſulam, ac terram continentem Chormandel, quæ à Luſitanis Iſla de vacas vocata (quod inſulam vaccarum ſonat) noſtris naucleris etiam optime nota, in qua etiam naſcitur copia prædictorum lapidum, quam ob cauſam

etiam

etiam ibi multæ capræ paſcuntur. Atque idem autor ait quod anno 1585. hanc inſulam maxima ac horribilis inundatio invaſiſſet ac etiam totam continentẽ terram Chormandel, ita ut hæc inſula tota ſubmerſa fuerit, quæque ſervari inde capræ poterant alio tranſlatæ deſierunt gignere iſtos lapides, quod prædicta herba ibi non creſceret: ſed elapſis paucis annis, cum inſula ſalſugine maris liberata rurſus hanc herbam produceret, capræ ejuſmodi iterum eo tranſlatæ lapides hos ut ante produxere. Hæc mihi vobis communicare viſum eſt, quoniam & mercatores noſtri, ac Angli idem certo confirmant. Cæterum quantum ad hyperbolicas hujus lapidis virtutes, ac facultates portentoſas, non tantas in eo mille experientiis edoctus inveni, alioqui etiam natura non pronus ſuperſtitioſas medicamentorum facultates facile admittere, niſi experientia id verum invenerim. Quoque id magis credatis lapides hi miſeris hircis, ac capris tam moleſti ſunt, quam hominibus lapides veſicæ, ac renum. Capræ iſtæ non abſimiles valde ſunt capris Europęis, niſi quod habeant erecta, ac longiora cornua, ac

quæ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

quædam ex iis verſicolore ſunt pelle ut tygrides pulcro aſpectu, quales duas hic in arce Batavia noſtra quotidie videmus, itaque hæ capræ prout magnum lapidem, aut parvum gerunt, unumque, aut plures, eo moleſtius, vel citius incedunt, quod aſtutiſſimis Armenis, ac Perſis perbene notum eſt. Porro vidi & lapides Pazahar natos in ventriculis ſimiorum, qui Teretes ſunt, ac longitudinem digiti aliquando excedunt, qui hic præſtantiſſimi omnium cenſentur.

In Cap. XLVI.
De Lapide Porcino. f.168

Lapis iſte Malacenſis cujus autor hic tranſitorie meminit in memoriam mihi revocat alterum lapidem quendam genitum in felle porcorum, aut etiam ventriculis hiſtricum oblongis pinnis præditorum, quem Luſitani propterea Piedra de Puerco vocant, mollis, ac pinguis eſt attactu, ac ſi saponem Hiſpanicũ tractes, ego duos domi habeo unum parvulũ ex hiſtrice, alterũ ex apro exciſum. Infunditur hic lapis in vino adverſus choleram, quam mor-

dexi

dexi hic inſulani vocant, ac hic tantopere timetur, quam peſtis in Hollandia, ut pote quæ hominem aliquando ſoleat occidere pauciſſimis horis: Prægnantibus tamẽ hic lapis non bene datur: nam abortum provocare adeo certum eſt ut fœminæ Malaicæ mihi retulerint, ut ſi quando menſtrua eorum purgatio non bene procedat, ſi ſaltem hunc lapidem manu geſtent Juvamentum ſe inde ſentire. Sed profecto mihi conſideranti Iudicium humanũ de omnibus hiſce concretis lapidibus in vẽtribus, ac cavitatibus animalium rationis expertium, ridiculum mihi videtur lapidem concretum in veſica humana, ac ſæpe è renibus elapſum, ac per penem redditum in nullo pretio haberi, cum homo non tantum ſit animal longe nobiliſſimum, ac qui delicatiſſimis cibis veſcatur, ac certe quod dixi, de circulis iſtis inſtar cæparum in lapide Paſahar repertis, ſimiles circuitus ac orbes in lapide humano videre eſt. Et ut propius ad externam ſuperficiem pervenias, ut lapides bazahar, friabilior, ac mollior eſt, donec ad parvum nucleum circulis his incluſum pervenias, qui rubro ſuo colore non obſcure

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

lapidis originem è renibus eſſe oſtendit. Nil porro de his lapidibus addo, ne videar lapides baſaarticos elevare, & lithotomos monere ut vel cum periculo plures mortales ſecent. Hoc certe compertum habeo lapidem in veſica hominis repertum urinam ac ſudores probe ciere, quod tempore ingentis illius peſtis, quæ anno 1624 & 25. Leydam patriam meam ac reliquas Hollandiæ civitates miſerandum in modum vaſtabat, in penuria lapidis baſaartici nos exhibuiſſe memini; & ſudorificum (auſum dicere) melius, ac excellentius inveniſſe, cum admixta theriaca, aut mithridatio, cum olei ſuccini, aut Iuniperi guttis aliquot.

In

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

In Lib. II. Garciæ ab Orta. de Plantis quibuſdam Indicis Iacobi Bontij animadverſiones.

In Cap. I.
DE ARBORE TRISTI DICTA PARIZ.

Quod hæc arbuſcula noctu flores expandat inde eam Luſitani Arvore da Notte vocant, copioſe in Iava floſculos ſuos albos profert, quos ſervi venales in urbem ferunt, faciendis corollis, ac intertexendis capillis mulierum Malaicarũ.

Par. 6. Auctor mentionem facit florum fula Mogori dictorum, hi flores in arbuſtis creſcunt non ineptis texendis ſepibus, humanam altitudinem vix hoc arbuſtum excedit, flores quoque albos fert odore gratiſſimo, ac aſpectu longe pulcherrimo. Stillaticius porro liquor ex floribus arboris triſtis, ac hac arbuſcula igne elicitur, qui cordialis admodum eſt, quocirca ad lypothymias, quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

in febribus continuis, Cholera, ac dyſenteria crebro accidere ſolent, ſummum adjumentum præſtant.

Paragr. 7. Autor mentionem facit hic florum ſibi Champe dictorum, Javani autem cum arbore eos Champacca vocant. Arbor eſt mali Perſici folio, ſed craſſiori paulo. flores porro colore inter ſeſe variant: nam alii ſunt è colore viridi dilutioris, ut potius primo aſpectu ab arbore avulſi, faſciculum foliorum mentiantur: ſed pediculi intus in calice, quales ferme in roſis, flores eſſe declarant. Sunt & hujus arboris flores alii colore aureo ſubflavo (quem colorem noſtri Oragne vocant) uterque flos æque eſt odoratus admodum, verum caput gravat, non ſecus ac camphoræ odor inſuetis gravis eſt. Indos quoque autor ait bonis odoribus eſſe deditos. Ut & reliqui qui Mahumetis ſectam ſequuntur omnes, ita ut nunquam ferme mulierem Indicam in publicum prodire videas, quam cum hiſce floribus, capiti vel capillo (ut dixi) impoſitis ut gratiores maritis, vel ſæpe amatoribus ſuis occurrant

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

In Cap. III. l. 2.

De Negundo, & Lagondi ſeu liguſtro Indico.

Hanc arbuſculam melius deſcribit *Proſper Alpinus* l. de plantis Ægypti c. 13. ſub nomine liguſtri Ægyptii, & Alcanne, & certe liguſtro omnino ſimilis eſt quantum ad folia: ſed ramos latius effert, non ſecus ac ſalix aquatica apud nos, tum baccæ, quæ floribus ſuccedunt, rariores quidem ſunt, quam baccæ liguſtri ſeu vaccinia: ſed nigro quoque ubi maturuerint ſunt colore, ſed floribus variant: cum liguſtrum hoc Indicum habeat flores coloris ex pallido cyanei, cum liguſtrum patrium gerat flores nive candidiores, unde *Virgilius*: *Alba liguſtra cadunt: Vaccinia nigra leguntur.* Vaccinia enim ſunt baccæ Liguſtri. Odoratior quoq; eſt hæc arbuſcula, quam liguſtrum, unde merito inter aromaticos frutices venit numeranda. Quod *Proſper Alpinus* liguſtrum hoc confundat cum alcanna, poteſt id quidem fieri, quod alcanna, atque hic frutex in Ægypto indiſcretim habeantur, nam liguſtro alcannæ frutex omni-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

no ſimilis eſt quoad folia: ſed ea ſunt paulo minutiora, præterea alcannæ folia pulchre rubro colore tingunt, ſi ſuper marmoream tabulam, cum pauca calce terantur, ac per noctẽ in aqua macerentur. Hoc pigmento Javani utriuſq; ſexus tingunt ungues, ac labia; tum Perſæ, ac Turcæ caudas equorum ſuorum hoc rubro colore eleganter inficiunt. Creſcit uterque frutex in Iava, ac ſtudioſe in hortis colitur, & tanto ſunt apud has gentes in honore ut in omnibus ferme morbis hinc balnea, fotus, cataplaſmata quoque concinnent, immo divinam hanc herbam ferme putant, & certe nobis hic egregie defectum ſupplet meliloti, ac chamomæli. præterea nihil ad diſcutiendum melius reperiri poſſe confido, quam hæc folia, præterea in omnibus doloribus, etiam inveteratis ſummũ anodunum eſt, Mulieribus in fotu menſtrua ciet, partum facilitat, affectibus omnibus denique vulvæ medetur, intus ſumptum hoc medicamentum, urinas movet, renum ac veſicæ malis ſuccurrit, colicos porro dolores compeſcit, & ut verbo finiam veterũ Panacea nihil ad noſtram hanc. Negundo, & Niergundo hunc fruticem nomi-

nominat auctor, Iavani porro paulo aliter inflexo vocabulo Lagondi indigetant.

IN CAP. IV. l. 2.
DE JAACA FRUCTU.

Præter bene deſcriptam hic Jaacæ ſpeciem creſcit & altera hic in Iava in magna præalta ac vaſta arbore, folia lata Platani folia plane referunt: ſed multo viridiora ſunt, nec lanuginoſa, fert fructus longe minores hac Jaaca, ſed ejuſdem, ſed delicatioris aliquantum ſaporis: quique non è trunco, ſed ex ramis dependet, nauſeabundus eſt hic fructus, & ut autor ait inſalubris.

IN CAP. V.
DE IANGOMAS l. 2.

Iangomas ſunt prunorum ſylveſtrium ſpecies, quales apud nos ſunt, quas Belgice *Sleen* vocamus ubi maturuerint colore ſunt flavo, cum noſtrates ſint è nigro purpuraſentis coloris. Iangomas ſunt porro ſapore admodum aſtringenti, arbor in Ceraſi altitudinem aſſurgit. Spinoſa eſt plane unde etiam *Pr. Alpinus*

nus eam Paliurum indigetavit. ut *Virgil.*
Carduus & Spinis ſurgit paliurus acutis.

Cæterum qualitate hi fructus ſunt frigida & ſicca, ideo cholericis morbis medentur, choleræ ſcilicet, dyſenteriæ, febribus ardentibus, cujus calorem tẽperant ac bilis orgaſmum ſiſtunt. unde hinc etiam Syrupum hic conficimus nõ minus utilem quam ſuccus eſt acaciæ, tantopere veteribus decantatus.

DE CARAMBOLA l. 2. c. XV.

Miror Garciam ab Orta hujus arboris deſcriptionem tam levi pede tranſiliiſſe, cum inter ſaluberrimos Indiæ fructus merito cenſeri debeat. Folia hujus arboris, pruni folia non male referunt, ac ſubtus, ut populea folia albeſcunt: flores admodum grato colore è pallido puniceo fert, eoſque faſciculatim magnitudine anagallidis floribus reſpondentes. Quibus decidentibus ſuccedunt ſiliquæ oblongæ quadrangulares, ac ſæpe pentagonæ interſtitio intercedente ſingula membra, non ſecus ac in ſiliquis coronæ imperialis *Cluſii* ſemen continentibus. Saporis ſunt ſubacidi ac aſtringentis. Immaturi quoque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

que muria ac aceto condiuntur ut de aliis fructibus diximus. Præterea Syrupus ejus, non ſecus ac Syrupus è billinbing dictis fructibus, conducit Choleræ, dyſenteriæ, febribus ardentibus, ac ſaccharo in eundem uſum à Chinenſibus conditur. maturus fructus flaveſcit, & tum è dulci vinoſi eſt ſaporis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

IACOBI BONTII
In Indiis Orientalibus in Inſula Iava Civitatis Bataviæ Novæ, ac arcis Medici ordinarii.

De Conservanda Valetudine.

Seu de diæta ſanorum in Indiis hiſce obſervanda

Dialogi.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

De Conſervanda valetudine, ac diæta ſanis in Indiis obſervanda.

Dialogus Primus.

De aëris qualitatibus, anni temporibus, dierum intervallis, ac ventis in Indiis hiſce familiariter ſpirantibus.

Iacobus Bontius.
Andreas Duræus.

MI Bonti, quoniam matutinis ægrorum viſitationibus jam tempeſtive admodum defuncti ſumus, ſi libet eamus extra pomœria civitatis aliquanto longius deambulatum, ut dum nondum ſol calore ſuo aerem prorſus excalfecerit, inter nos conferamus, quali diæta in hiſce locis præcipue ſit utendum. Bontius. Bene mones mi Duræe præſertim cum quotidie videamus, in Noſocomio noſtro hoc Batavico, non ſolum pleroſque ægros, jam à morbis convaleſcentes recidivas pati, propter malam diætam ac inoportunã, ſe ipſos in mortem certiſſimam præcipitare: verumetiam

bene

bene ſanos ob eandem cauſam pericu-
loſos morbos incurrere;Hinc enim ob-
ſtructiones hic frequentes viſcerum ,
hydrops, ac denique maraſmi inſanabi-
les; ſed cum diæta conſiſtat apud *Vete-
res* in VI. rebus non naturalibus dictis ,
eorum veſtigiis nos quoque inſiſten-
tes, ne hæretici in Medicina videamur,
Colloquiũ noſtrum finiemus. Duræus.
Quas tu vocas res nõ naturales? Bont.
Quæ corporis humani fabricam non
conſtituunt, neque intus in nobis ſunt:
ſed quæ externe accerſenda ſunt, ut u-
ſui humano inſerviant. Tales ſunt aër,
cibus ac potus, ſomnus ac vigiliæ,
motus ac quies, excernenda ac reti-
nenda,, Affectus denique animi, de iis
igitur ſingulatim nobis hic agendum
eſt. Ac primum , ut ordine cuncta per-
curramus , *de aëris conſtitutione* hic di-
cendum erit, quum eo vel invitis mor-
talibus ſit utendum, dum reſpiratione
ac inſenſili tranſpiratione , carere non
poſſumus. Dur. Optime, ſed quoniam
aëris calor hic vehemens toto anni tra-
ctu , clyma hoc quoque ſiccum valde
exiſtimarim. Bont. minime vero,im-
mo aër hic ac in circũjacentibus inſulis,
ac in continẽti regionibus, hic humidus
valde

valde eſt. Cujus rei, quum plurima argumenta poſſum adferre ſatis valida, vulgaribus omiſſis hoc unum dicam, quod vel ſicciſſima in his locis anni tempeſtate, ferrum, chalybs, æs, argentum denique hic citius rubiginem ac æruginem contrahunt, quam in Europa pluvioſo, ac autumnali anni tempore. DUR. Verum dicis, cum & veſtimenta arcis bene incluſa ſitum breviſſimo momento contrahant, & niſi ventis interdiu ſpirantibus ac ſoli exponantur, facillime putredine corripiuntur. Sed ſi placet explica, qualem hic circa Bataviam aërem experiamur: BONT. Aër in circumvicina regione hic non admodum ſalubris exiſtit, tum quod calor ac humiditas putredinis effectrices ac genitrices Phyſicis dicantur, tum propter ſtagna ac loca paludoſa hic frequentia, dum igitur venti è montibus ſpirantes, fœtidos ac craſſos, ne dicam propter multitudinem inſectorum venenatos vapores ſupra urbem noſtram adigunt ac ita aerem inficiunt. Itaque ventus hic è continenti oriundus ſerio nobis cavendus eſt, atque is præcipue, qui poſt gallicinium è montibus ſpirat ob primarum vigiliarum

tepi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

tepidum̃ calorem, ac aperta inde in homine ſudaria, ſeu corporis poros, vehementius propter ſubtilem ac penetrantem qualitatem corpus afficiunt, quam vel frigidiſſimus Boreas media hyeme in patria: Hinc gravedines hic longiores, ac Catharri difficiliores oriuntur, quam in patria. Penetrabilis præterea hujus aëris natura, miſerabilem illam paralyſeos ſpeciẽ producit, quę berebirii in method. mea med. Indica nominatur, quo lectorem remitto. Dur. Montanorum quidem ventorum nobis naturam explicaſti, velim ut ſententiam feras, de auris è mari ſpirantibus Bont. Eas ego autumo longe ſalubriores terreſtribus eſſe: Cauſa in promptu eſt, quod illæ fœtidos illos ac paludoſos vapores longe à nobis rejiciant ac aërem verrunt ac expurgant; inde Spiritus alacriores, ac vegetiores ad functiones peragendas reddunt, humoreſq; qui in nobis ſunt à putredine conſervant. Dur. Hæc quæ dicis in memoriam mihi revocant, quæ de ventis in Gallia Narbonenſi, ac vicinis Hiſpaniæ locis, ac in Italia in Romæ ac Neapolis territorio, è montibus ſpirantibus, incolis Serenæ vocantur, qui blandiente frigore homines incau-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

incautos advenas præſertim pervadunt potius, quam invadunt, inde crebræ in iis locis Hæmoptoſes, Phtiſes, ac Aſtmata, cæteraque Pulmonum vitia, ſæpe incurabilia. BONT. Ita eſt ut dicis, hinc nō incōcinne *Horatiū* ceciniſſe memini.

Matutina parū cautos jam frigora mordent. DUR. Quum porro in omnibus terræ locis, quotannis inſignes in aëre mutationes in Elementorū primis qualitatibus ſentiantur, ac pro iis anni tēpora Phyſicis diſtinguantur, velim ut mihi etiam viciſſitudines illas tempeſtatum in Java noſtra demonſtres BONT. Lubens fecero, itaque cum per totum anni decurſum, hic tantum in ſiccitate, ac humiditate, mutationes inſigniores oriantur in hiſce locis, tantum duo anni Tempora hic novimus. Nam quoad mutationem caloris ac frigoris; calor plerumque hic ſemper eſt æqualis, cum ſol hic à linea æquinoctiali non longe recedat: itaque anni tempora in ſiccum ac pluvioſum dividemus, quæ nobis hic æſtatis, ac hyemis vicem ſupplent. DURÆUS. Quando hic igitur æſtatem incipere exiſtimas. BONT. ubi perpetuæ pluviæ cadere incipiunt: nam tum ſol propior Æquatori è directo nos feriens, ac è

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

ac è mari, paludibus ac ſtagnis nubes in altum cogit, ac incipit hæc Tempeſtas, à Novembr. initio, ac uſque ad initium Maii excurrit, cœlo tum temporis tam irriguo, ac tam pluvioſo, tum cadentibus tam continuis pluviis, ut inſolitis merito ſecundum Deucaleonis diluvium metuatur. E contra à Maii initio, uſque ad Octobris exitum, ſiccus plane ac ſerenus eſt aër, vix pluvia toto ſex menſium intervallo decidente, contrario plane modo, quam in Patria noſtra, ubi recedente ſole pluvioſus fit aër, appropinquante vero ſole ſiccior evadit. Sed terra tamen his non obſtantibus hic longe feraciſſima eſt, tum ob roris noctu cadentis copiam, tum propter temperatam hic matutini ac veſpertini temporis naturam, quæ veris hic qualitates æmulatur: ſed de eo infra. Dur. utrum tempus anni exiſtimas ſalubrius eſſe Bont. ex dictis prudenti conſtare debet, Tempus pluvioſum ſeu æſtivum maxime inſalubre hic cenſeri, quod nimirum aëris calor ac humiditas naturalibus Philoſophis putredinis effectrices merito putantur eſſe; Nam niſi tum temporis venti ſucceſſivi matutini, ac veſpertini, tum aëris craſſi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

craſſities ac nebuloſa conſtitutio æſtũ arcerent, terra hic propter calorem non ferendum inhabitabilis eſſet: ſed de his docte ac ampliter philoſophatur *Ioſephus à Coſta* ex propoſito l. Naturalis Indiarum. Hiſtor. quem lector curioſus adeat. Tẽpeſtate porro anni ſicca ac ſereno aere, ut convenit corpora hic ſunt bene ſana, ac tum venti etiam aliquanto frigidius ſpirantes aerem melius ventilant ac expurgant. DUR. Ut ex dictis intelligo, dum æſtatem ac hyemem vicinitate, ac abſentia ſolis metiris, hic in Indiarum hoc tractu patimur hyemem, cum in Hollandia ver ac æſtas florent, & è contra hic eſtas eſt, cum in patria hyems ac boreas ſæviunt. BONTIUS. Ita ſane eſt. DUR. ſed quid de dierum intervallis, ac eorum temperamentis ſentis? BONT. Diei tempora hic commode diviſerim in Matutinum, Antemeridianum, Poſtmeridianum, ac Veſpertinum, ſub quo quoque noctem comprehendemus. Quoad qualitates ſingulorum, Matutinum ac Veſpertinum diei tempus ſalubrius reliquis, ac negotiis ac actionibus accommodatius peragendis eſt. Quod tum temporis, venti, è mari ac montibus ſpirantes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

aerem ventilant ac refrigerant: Ut autem à matutino tempore incipiamus; Ego illud definio, quod ab hora quinta uſque ad nonam ſe extendit, hic tum auræ molles blande aerem temperant, ac ſi in Hollandia Maiales ventos ſentires. Antemeridianum à nona porro ad duodecimam ſe extendit, quo tempore ſole altum ſcandente maximus æſtus ſævit, qui temperari paulatim poſt duodecimam uſque ad quartam pomeridianam incipit ob auras è mari ſurgentes. Veſperam autem terminabimus à quarta pomeridiana ad ſextã, aut paulo ultra veſpertinam, qua ſol ſe condit. Itaque ſi quid negotii gerendum ſit interdiu, id fiat veſperi ac mane; antemeridianis jam commemoratis horis progreſſus in publicum plane vitandus, ob fervoris violentiam, quod tam manifeſte quiſque ſentiat, ſe tum temporis magis quadrantis horæ ſpatio defatigari, quam ſpatio duarum horarum alio tempore. A duodecima porro ad quartam pomeridianam, etiam ſuadeam à negotiis publicis abſtineri, ſed tamen hæ horæ tam inſalubres non ſunt, quam antemeridianæ nominatæ.

Dialo-

DIALOGUS II.

De cibo ac potu: ubi de Carnibus, Piſcibus, Fructibus, Herbis, Oleribus, Potu, Pane, ac Oryſæ qualitatibus.

Expoſitis aeris Indici in his oris qualitatibus, tum anni temporibus, horis diei ac ventorum temperamentis, vellem ut mihi tuam ſententiam diceres de cibum ſumendi tempore.

BONTIUS. Lubens faxo, itaque hoc in genere accipe jentandum hic largiter, prandendum mediocriter, cœnandum parum. non quod meæ opinioni alios ita ſtricte alligare velim, ſed ego mei judicii rationem reddere conabor. DURÆUS. Rationem itaque velim mihi dari. BONT. Ea in promptu eſt quod tempore matutino, ob poſt nocturnum frigus ventriculi hic melius ad digeſtionem ſunt diſpoſiti. Prandendum porro hic mediocriter ſuadeo, ne dum meridiamur hic plerũque ob ſummum calorem aliquantulum ſtomachus à nimietate cibi gravatus, cruditates, ac inde morbos hic ſolitos oriri gignat: nam plurimi morbi hic à frigida cauſa gignuntur.

nuntur. Dur. Hoc adeo durum mihi videtur, in calidis regionibus frigidos morbos prædominari Bont. Aſt ubi cauſam inſpexeris fortaſſis minus mirabere, quod nempe propter aſſiduas ſpirituum per ſudores ac cutis ſpiracula evaporationes membra naturalia concoctioni ciborum inſervientia calore deſtituantur; inde frigidiores ventriculi ac inteſtina ob concoctricis facultatis labefactationem, cibos omnino mutare non valentes crudos ac incoctos humores, ad meſenterium, dein ad Hepar, tandem per venas ac arterias in univerſum corporis habitum tranſmittunt. Hinc quoque non mirum eſt populos ad ſeptentrionem ſitos vivaciores longe eſſe hiſce meridianis gentibus, nam ambiens frigus, per antiperiſtaſin calorem ad interna cogit, hinc eſt quod *Hippocrates* etiam dicat, *ventres Hyeme eſſe calidiores*, ac alibi *propterea hyeme largius eſſe cibandum* affirmat. Dur. Satisfeciſti huic ſcrupulo, veniamus ſi placet ad genera ciborum hic utilia vel reſpuenda, Bont. Age ut hoc fiat, imaginarium tibi apponam prandium, quia nemo quod ſciam nos hodie vocavit. Dur. Dummodo ne Chamælcon-

mæleontes è nobis facias, qui vento vivere dicuntur, ſed falſo. Bont. Bona verba quæſo, aſt ejus loco aures tuas lepidis ſermonibus opplebo. Itaq; cibos primũ per claſſes diſtribuamus; ac primo loco carnes in conſideratione veniant, earum itaque ſaluberrimæ ſunt gallinarum, quibus hæc Inſula abundat. Aves montanæ ac ſylveſtres, quales ſunt turtures, columbæ, coturnices & minutiores, ut ſunt paſſeres, fringuillæ, tum ficedulæ ſeu ſclopaces, turdi, quas omnes volatilium ſpecies nobis abunde campi ac ſylvæ ſuppeditant. Dein Anates & anſeres, & cæteræ aves aquatiles hic carnium bonitate præſtant. Dur. Miror te hæc aquatilia inter ſalubres reponere cibos, cum in Patria inter inſalubria alimẽta numerentur, quod nimirum in ſtagnis ac paludibus verſantia, limo ac alga ſe ingurgitent, Bont. fateor & recte: ſed hic longe eſt alia ratio, tales enim aves non hic in ſtagnis, nec paludibus verſantur: ſed in profluentibus fluviis, unde carnes ipſis longe meliores, præterea licet domi ipſas alere oryſa ac panis fruſtulis, ac tum carnis tam delicatæ evadunt, ut cum gallinarum ac caponum carnibus contendere

dere poſſint. Sunt præterea hic grues, ac ardeæ, quas quoq; contemnere non licet: DUR. quas carnes porro in ſecundo bonitatis gradu locas? BONT. Caprillas: nam ab ovibus, propter Penuriam hic abſtinendum eſt. Dein vitulinas ac bovinas, & illas quidem præſtantiores habemus hic feras, ac ſylveſtres. Bubalinæ carnes non ſunt omnino contemnendæ: ſed has juvenculas intellige: nam vetuſtæ propter inſignem nervoſitatem fortiſſimi animalis vix ferratos *Plautini* paraſiti dentes admitterent: DUR. Sed quid de ferinis carnibus ſentis? BONTIUS. Haud male mones, inter has itaque præſtantiſſimas eſſe puto aprinas, cum & porci domeſtici hic optimi ſunt, ac facilis concoctionis, ſecus quam in patria: nam & ægris hic ſuilla caro bene præſcribitur. Cervos denique (ut ſcis) hic quam plurimos habemus, & has omnes ferinas carnes milites, & cives ſclopetis à ſe occiſas huc in urbem quotidie venales adferunt DUR. ita eſt: ſed omiſſis carnibus tranſeamus ad piſces BONT. ut hoc commodius fiat, diſtribuemus piſces in marinos, ac fluviatiles. Inter marinos (meo quidem judicio præſtat iſte

piſcis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

piſcis, quem Incolæ cacap vocant, qui è cyprinorum ſaxatilium eſt genere(quẽ noſtri Hollandi *ſteen-braeſſems* vocant) quiq; tam grandis aliquando capitur, ut & aſellum callariũ æquet, Dur. Habemus ne hic aſellos majores iſtos, quos *Cabeljau* Belgæ indigetant? Bont. Capitur hic quidem ſpecies aliqua eorum, quam nautici ſocii noſtri *Iacob Evertſen* vocant, ob nigros in flava cute ſparſos nævos ac maculas, quales habuiſſe, quendam ejus nominis nautam dicũt. Eſt præterea hic magna quantitas petroſorum cyprinorum, figura varia, lata, rotunda, oblonga; inter quos excellunt ii, qui rubri ſunt coloris. Scaros quoque delicatiſſimos habemus, quos *Belonius* in obſervationibus ſuis l. 2. deſcribit, qui nobis hic percarũ loco ſunt. Capitur præterea ſalmonis quoddam genus, quod Ican-Banda Malaii vocant, quod Bandenſem piſcẽ ſignificat, quod in litoribus ejus inſulæ frequentius capiatur. Certe præter colorem à ſalmone non differt qui in hoc piſce albus eſt, in ſalmone caro rubra eſt: ſed noſtri ſicci-oris ſunt carnis, ac proinde ſalubriores ſi *Plinio* credamus, qui omnem piſcium pinguedinem profitetur malam eſſe,

præter

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

præter Auguillarum, quæ ſit peſſima. Dur. quid de Auratis, corcavadis, Bonitis, & id genus piſcibus ſentis? Bontius. Omnes hos piſces eſſe è thynnorum ac delphinorum ſpecie, tum propter natationis ſummam velocitatem, qua expanſis velis navigantem navem tranatant, ac etiam è mari exiliunt ad tres quatuorve cubitos in altum, ut venentur hirudines aquaticos, ſeu piſces volaticos dictos, qui etiam ſunt boni ſaporis, ac demtis alis Alecem non male referunt nec forma, nec ſapore. Cæterum inter delphinos iſtos palmam fert Aurata ab aureo colore DoradoLuſitanis dicta, cæteri ſunt carnis durioris ac proin concoctu difficilioris. Sanis tamen ventriculis bene conveniunt, quum ſanis, ut inquit Latinus Hippocrates *Cornelius Celſus*, non opus ſit exquiſita diæta Dur. quid de planis piſcibus marinis? an illos omnino oblivioni trademus. Bont. immo vero ego in hoc eram ut ipſos hoc ultimo loco reſervarem: nam extra controverſiam è ſaluberrimorum piſcium ſunt genere. Tales inter præcipuos ſunt, Rhomboides Lingulacæ ac Rhombi, quorum Rhomboides optimi inter

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

piſces ſunt nutrimenti ; dein lingulaca, ac ultimo Rhombi, qui adeo conſuevere in deliciis apud Romanos eſſe, ut inde materiam cæperit ingenioſus *Iuvenalis* Satyr. ſalſiſſimam in crudelia & nugacia Domitiani tempora ejaculandi. Rayas habemus præterea clavatas ac læves, quæ quo juniores, eo meliores concoctu; à vetuſtioribus enim jubeo abſtinendum, ut de lamiis, ac laris piſcibus *Hayen*, qui acutiſſimis ſuis dentibus raſtratim ſtipatis tam multis ſociis navalibus temere natantibus exitiũ intulere. Paſtinaca marina ipſis Chinenſibus piſcatoribus confitentibus venenoſum è tranſverſa cauda enaſcens telum gerit, quo abſciſſo edulis eſt, ſed carnis inſalubris, ac faſtidioſæ, ideo ego Chinenſibus ac Mauris, qui iis avide veſcuntur ſuas delicias reliquerim, contentus ſupra commemoratis Neptuni pecoribus, ut eos *Plautus* vocat. Duræus. Marinis piſcibus videor jam affatim ſatiatus velim mihi fluviatiles etiam apponas. Bont. in me non eſt mora. Igitur primo loco mihi occurrit carpio, ſeu cyprinus rotundus, quem ego carne, ac guſtu meliorem eſſe judico patriis, ut pote qui hic in fluviis, non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

in ſtagnis ac paludibus ut apud nos plerumque capitur, & ut quod diximus anates hic præſtantiores ſunt, ſic & hi piſces ob prędictam cauſam laudabiliores hic capiũtur, nec enim tam limoſim ſapiunt. Hi porro tam inſigni mole aliquando capiuntur, cute candida, ac carne delicata, ut iis nil ulterius addi poſſe confidam. Sunt præter hos lupi piſces in alveis fluviorum, quos propterea nũ inter marinos, aut fluviatiles numerare debeam dubius hæreo: ſed certe magis in mari capiuntur magna mole, pelle alba, guſtu ſive aſſi, ſive elixi ſuaviſſimo. Mugiles porro *harders*, ac ea piſcium ſpecies, quam ob eminentiã naſi naſutos appellant accolæ Moſæ in Hollandia, ac vernaculo vocabulo *Houtinck* indigetant hic affatim capiuntur, ita ut pauperioribus etiam in cibum cedant. Hæ duæ piſcium ſpecies ſtatutis temporibus, ab Octobre nimirum menſe, ad Aprilem uſque propter pluvias quæ ſalſam aquã edulcorant, (nam hi piſces etiam in alveis fluminũ capiuntur) pingues ac ſuaviſſimi ſunt. Sicciori vero tẽpeſtate carnis ſunt durioris ac ſpinoſæ. Alburni *voornen* præterea hic noſtratibus ſimiles hic in fluviis capiuntur boni
ſane

ſane ſaporis, ac nutrimẽti. Congri *Congerael* quoq; inſignes aliquando in fluviorũ ore, ſæpius in mari capiũtur, unde eos potius inter piſces marinos locaverim. Inſalubriores jã porro piſces enumerare libet, quales ſunt anguillæ, quæ cute ſunt ſuperne nigerrima, ſubtus fœde flava, tum etiam cum hydris coire certiſſimum eſt, & quamvis plurimi eis ſuaviter utantur, eas ego tamen ob prędictas cauſas ac propter nauſeabundam illorum pinguedinem facile contempſerim. Eſt præterea piſcis quidam duriſſimis ſquammis obſitus quem Ican Caboſch Malaii vocant, ego à figura, & capitis, ac reliqui corporis Mugilem fluviatilem dixerim, qui in limoſo hæret fundo, ac originem ſuam non obſcure ſapit: Habemus hic porro Tencarum *Seelt* quoddã genus ſine ſquammis pelle lævi, teretes cum duabus pinnis ut anguillæ, ac capiuntur hic in magna copia iſti piſces (quos noſtrates à capite bufonis *Puytael* vocant) ſed ego, ut murænas fluviatiles omne id genus cupientibus non invideam. Poſſem ego jam alias piſcium ſpecies enumerare quæ plurimæ reſtant ſed quia non hiſtoriam: ſed tractatum de diæta Indica

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

ſcribere geſtio: ideo his contentus cancros tantum ac aſtacos, oſtrea quoque ſquillas ingentes tibi jam apponam, quæ omnia præter reliqua oſtracoderma, hic delicatiſſima ſunt. Tum teſtudines amphibias addo, cum ovis ſuis, ac carne ſuaviſſima, ut ajunt ii qui de iis millies ſe guſtaſſe gloriantur: ſed credo ego ipſos famem ſecum, optimum condimentum attuliſſe, ego teſtudinũ carnes inter medicamenta iſta collocaverim, ſeu mavis alimenta medicamentoſa, quæ phtiſicis, Empyematiciſque conveniunt; quia glutinoſæ cum ſint pulmonibus conſolidandis conveniunt.

Dia-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

Dialogus III.

De oryſa, ac Pane in Indiis. De potu, Vino, Arac. De potu ex aqua, ſaccharo, Thamarindis concinnato, de naturalibus liquoribus potulentibus ex arboribus depromtis.

DURÆUS. Quoniam in his locis oryſa cocta plerumque pro pane utimur, velim ut mihi narres, quid de hoc nutrimento ſentias, præſertim cum cibus ſit ſolidior, & quæ tanquam baſis ſuſtinere debet reliqua alimenta, ne in fundo ventriculi fluctuent, BONTIUS. Certe ſi id, quod res eſt fatear. Si tritici (ut ſolet) copia nobis è Iaponia & Zuratte advehatur, oryſa libenter carere velim, cum è farina tritici panes hic confecti patriis bonitate non cedant, & melioris (meo quidem judicio) quam oryſa ſint nutrimenti: ſed ſi tritici adſit inopia, tum oryſa iſta eligenda eſt, quæ colore ſit candidiſſima, & quæ manu contenta bene ponderet, & colore quaſi perſpi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

cua cernatur: ſed cum excocta eſt, antequam ea utare expectes oportet, donec refrixerit: nam experientia conſtat calidam oryzam non ſolum noxiam eſſe ventriculo: verum cerebro, ac univerſo nervorum generi: hinc quoque fit à vaporibus craſſis & ſiccis ex hoc cibo in cerebrum elevatis nervos opticos ſæpe in tantum obſtrui, ut coecitas inde oriatur: de qua, & de ejus cura latius in *methodo* mea *medendi* Indica ex profeſſo egimus: hinc etiam non facile videas Javanos, ac Malayos edere calidam oryſam, quia Indi (ſi quæ gens alia) ſanitatis conſervandæ ſuæ ſunt apprime curioſi, inde ſobrii exiſtentes ſumme exactam diætam obſervant. Duræus, ſed heus tu! nobis nimium ſiccum in pictura convivium apponis, & interea. *Nos miſeri aremus, nec quod potemus habemus.* velim potum nobis præbeas. Bont. haud male mones, nam & mihi loquendo fauces ſolito ſicciores ſunt, verum de fluente licet nobis accipere, quoniam alterius liquoris hic nobis non eſt copia, ac primum de aqua puriſſima, ac ſimpliciſſima ſecundum elementum ſuum nativum agamus, namque hæc potio etiam nobis cum re-

liquis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

liquis animalibus eſt communis. DURÆUS. Quid igitur de fluvio hoc Bataviam noſtram interfluente cenſes? BONT. aquam eam qualitate quidem non eſſe malam, ſi altius è flumine petatur: nam in ore fluvii propter affluxum maris ſalſedine imbuitur: & hæc eſt illa cauſa, quod cum anno 1628. à javanis Matarannenſibus arcte obſeſſi eſſemus, & propterea ex fluvio altius aquam petere non auderemus, multi è potu ſalſo in dyſenteriam inciderent, addito etiam inſuper hoc, quod cadavera Iavanorum à nobis quotidie excurſionibus occiſorum in ſummo natarent ac aquam non ſolum tabo deſcendente flumine: ſed & aërem, putrido halitu inficerent: DUR. Sed licet nobis hic potum factitium bibere, quid tu de eo ſentis? BONT. Quoniam cereviſia nobis deeſt, non quod coqui hic non poſſit: ſed quod propter calorem aëris, citiſſime aceſceret, alioqui non minus bona, quam in patria parari poſſet: nam (ut dixi) triticum, è Siratte nobis abunde ſubvehitur, tum quoque ex oryſa, non decorticata iſtud frumenti genus commode confici poteſt, quod *Mout* in patria vocamus. Cujus rei exemplum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

vidimus apud Mareſchallum mercatorem bene cognitum, qui in hac urbe ex prædicta materia cereviſiam coquebat, nulla ratione Hollandicæ cedentem, quæ non ſecus ac patria quoque cerebrum tentabat, ac guſtu non deterior erat: ſed durabilis non erat propter ſummũ in his locis calorem, ac cito aceſcebat: ſed hunc potũ ſalubrem minime hic eſſe certum eſt: ſed ſalubris iſte eſt potus, qui modo ſequenti paratur. Sume vaſculum ferreis vinculis bene cinctum, triginta, aut amplius (pro familiæ magnitudine, amphorarum, quod imple aqua fluviatili pura, cui ſacchari Javanici nigri infunde ℔ ij. Thamarindorum unc. IV. Citreorum malorum diſſectorum No. iij. bene obturata hæc reponantur loco frigidiore à ſolis radiis libero, hæc fermententur ſimul per 24. horas, & quod miror, hæc ſine ſubjecto igne ebulliunt, ut eminus aſtantibus exaudiri poſſit ſonus, non ſecus quam valido igne coquitur cereviſia noſtra patria, tum fæces in altum ejicit, quas aperto operculo abjicimus. Hic potus noſter eſt quotidianus guſtu jucundiſſimus, ac viſceribus minime ut præcedens gravis. Et certe illi qui noviter huc è

patria

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

patria pervenere à me ridēdi gratia decepti diſceſſere putantes, me iis Anglicam vel Martiam cerevi ſiam propinaſſe, cujus ſaporem magis æmulabitur, ſi manipulum garyophyllorum in vas conjicias. Dur. Sed quid de potu iſto exiſtimas, qui hic ex aquæ partibus ſex, & vini duabus eodē modo fermentando in cantaris Hollandicis lapideis anguſtioribus conficitur? Bont. limpidus fateor ac frigidus hic eſt potus: ideoque etiam tempore cibi ſumendi utiliorem eſſe puto: ſed altero utendum cenſerem interdiu, quod hic pectori paulo ſit infeſtior neſcio quid acidi penetrantis ſapiens. Dur. ſed utrum vinū hic ſalubrius eſſe exiſtimas, Gallicumne me an Hiſpanicū? Bont. ſunt qui Gallicum præſtare putent: ſed meo quidem judicio hallucinantur, ſanius enim credo in his locis vinum Hiſpanicum eſſe vel Creticum: Dur. attamen hoc rationi plane contrarium videtur, quod ſub clymate calidiſſimo, calida vina, ac polygophora exhiberi velis. Bont. ubi rationem audieris mirari deſines: nam cum calor hic interdiu, præſertim à decima matutina uſque ad pomeridianam tertiam horam, admodum ſit ve-

hemens, neceſſe eſt homines multo ſudore diffluere, unde quoque calor nobis ingenitus debilitatur, proin partes naturales coctioni ciborum inſervientes, ac chyli debito frigidiores remanent, ſecus quam in partibus ſeptentrionalibus accidit, ubi ex Hippocrat. decreto ventres hyeme ſunt calidiores, ratio eſt quod per antiperiſtaſin externus aër internum calorem augeat. Huic quoque argumento fidem addit experientia mercatorum per deſerta Arabię in Perſiam, aut Turciam iter facientium, qui in ſummis caloribus ſitim optime ſedant hauſtū ſpiritûs vini, vel fortiſſimi vini Perſici, vel Hiſpanici: nā ſi ob inexplebilem ſitim aſſiduo aquā ingererent in cachexiam proculdubio, ac in ventris inſignem tumorem, ac ipſum deniq; hydropem inciderent. Adde quod vinum Gallicum, quod huc è patria adfertur, œnopolæ apud Hollandos liberalius iſto ſuffumigio imbuunt, quod *lucht* vocant, quod cum arſenico ſulphure, & colophonia conſtet, vino pernicioſam ac cauſticam qualitatem inurit, quamvis efficiat ut ſapor diutius illi incorruptus conſervetur. Unde ego hic aliquos vidi ex ſolo Gallici vini potu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

potu largiore in lethalem dyſenteriam incidiſſe Dur. Ex prædictis apparet te etiam à vino aduſto, nec Arac Chinenſe abhorrere Bont. uſum commẽdo, abuſum abominor. ſi quis igitur mane, aut veſperi ventriculi roborandi gratia unc ij. aut unc iij. iſtius liquoris ſumat, haud male, me judice, fecerit. ſed ſi id vinum diſtillatum haberi poteſt, quod è Gallia venit non eſt quod Arac hic confectum deſideremus: ſed ſi ejus copia hic non detur, quod hic conficitur è liquore nuce Indica contento, ac ex ipſa arbore diſtillato cum oryſa eligendum eſt. at cane peius & angue vitandum eſt, quod Chinenſes avariſſimi ſimul, ac aſtutiſſimi bipedum mixtis holothuriis in mari fluctuantibus parant, quæ excrementa maris Belgæ *quallen* vocant, eaque tam exurentis ſunt caloris ut ſolo attactu veſicas in cute excitent, atque hinc exulcerationes pulmonum, ſanguinis ſputa, tabes ac mors ipſa adveniant, atque hoc eſt quod ut *Plautus* ait, quod homines hic tam brevem vitam colunt, cum inſtar ſtrigilum inteſtina abradant, ac exedant.

De

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

De Potionibus naturalibus ex arboribus depromptis in India Towat, ac Saguër dictis, tum de liquore nuce jndica contento

DIALOGUS IV.

DUR. In omnibus his mihi abunde ſatisfeciſti, jam ſententiam tuam explices velim de liquoribus iſtis potulentis, qui vel ex fructibus arborum vel ex ipſis arboribus depromuntur. BONT. Sciendum itaque eſt, tres hujus potus eſſe ſpecies; primam, quæ continetur in nucis Indicæ cavitate; ſecundam, quæ è floribus ejuſdem arboris elicitur; tertia frequens eſt in Banda ac reliquis inſulis Moluccis, quæ deſtillat ex arbore non abſimili palmæ Indicæ, iſque potus indigenis Suaguër vocatur, hæ tres potus naturalis ſpecies per totam Indiam admodum familiares ſunt. Ac hoc in genere de iis dictum ſit, ipſos frigida qualitate excellere, ac proinde nervis eſſe infeſtos, ſi quis nimia quantitate iis abutatur, præſertim corpore per exerci-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

xercitium aut ſolis ardorem excalefacto: non ſecus ac vidimus ſæpe in patria noſtra, ſi quis æſtate, vel oriente canicula, curſu defatigatus, ac ſudore perfluens, intempeſtive nimis avide frigidum, vel lactis preſſivum hauriat, ipſum in momentaneam mortem incidiſſe, vel ſummum vitæ periculum. Itaque potu ex his arboribus parcius eſt utendum: nam conſtat frequenti illorum uſu, prȩſertim liquoris Saguër dicti, non ſolum diarrhæas diuturnas ortas: ſed & paralyſin beriberii dictam hinc natam eſſe. Hinc eſt, quod in Banda, cæteriſque Moluccis inſulis, præſertim quæ noſtro ſub ſunt imperio, plerique homines cachectici ſint, ac fœdo colore ad luteum vergente, & vix unus, aut alter è noſtris Batavis paralyſin prædictam effugit, quod & norunt Luſitani, qui non ſolum in hoc potu: ſed in reliqua omni diæta temperatiores ſunt, quam noſtrates.

De

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

De Aromatis, ac de uſu illorum. Vbi quædam à Garcia ab Orta, ac cæteris aromatariis ſcriptoribus non ſatis liquido tractata explicantur

DIALOGUS V.

DURÆUS. Cibum jam ac potum nobis affatim in pictura appoſuiſti: ſed ſimplicem, ac nullis condimentis imbutum, cum tamen nullibi copioſius aromata proveniant quam in Java. BONTIUS: quam tu delicatus es, an neſcis naturā ſimplici victu eſſe contentam: veruntamen ne videamur earum rerum per negligentiam curam non gerere, in hoc te non deſeram. Ac de aromatis dicam non quod auditu percepi, ſed quod ſenſu proprio ac viſu verum eſſe didici. Ac piper primum attingamus, cujus qualitates cum per totum orbem notiſſimæ ſint, non eſt quod pluribus de eo hic agamus. Certe convolvuli eſt ſpecies ſi modum creſcendi reſpiciamus, nam arbores ac bacillos eodem modo, quo con-

convolvulus ſcandit, condiuntur hujus viridis racemi, (nam ut uvæ Corinthiacæ creſcit) muria ac aceto ad orexin excitandam, ac cum carnibus aſſis aut elixis hic apponuntur, eodem modo hic incolę condiunt radices recentes Zinziberis, Galangæ, cum fructibus manga, carambola, billingbing, curcuma, carambola, tum cucumeribus primum adoleſcentibus, melonibus inſuper ac peponibus, quæ nobis hic capparum vicem ſupplent ac olearum, quanquam & hæ deliciæ nobis non deficiant, cum quotannis eas deſiderantibus ſatis copioſe huc è Perſia, & Sirate advehantur: ridiculum porro eſt quod *Garcias ab Ortâ* peculiari cap. de pipere refert, de opinione Javanorum ac Indorum de piperis qualitate, ipſum nimirum eſſe frigidum. Credo ea ratione, qua quidam ſophiſtæ olim ignem frigidum, ac glaciem, ac nivem calidam eſſe affirmare auſi ſunt: quibus ego cum Ariſtotele reſponſum velim, ſola experientia contra hos ineptos aſſertores eſſe diſputandum: niſi forte velint calorem nativum, nimio ejus uſu foras pelli, ac intus debilitari, ac hoc modo corporis temperiem verſus frigidam mutari;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

mutari. Sed Indi credo tam alte non philoſophantur. Idem quoque inde de Caryophillis eodem modo conditis ſentiunt. Duræus, quid de maci & nuce myriſtica condita ſentis? Bontius: iis ego dico parcius in his regionibus eſſe utendum: nam ventriculum ſua oleoſitate ac pinguedine gravant, tum vaporibus ad cerebrum elatis ſomnolentiam ac ſtupiditatem inducunt, immo ego vidi ex nucis myriſticæ nimio uſu, aliquot non parum periclitatos eſſe, qui per diem unum atque alterum, non ſecus ac caro correpti immobiles, ac muti jacuére, certiſſimo indicio, cerebrum ac nervos non parum male affectos eſſe. Porro è corticibus viridibus nucis myriſticæ in Banda inſula coquunt pultem, ac ſaccharo condiunt, ac tum ſaporem referunt acidorum pomorum ſic coctorum in patria. Sed & nos hic in Java ex corticibus ſalitis ejuſdem nucis, primũ aqua maceratis, non inſuaviter ſimile condimentum conficimus: ſed experientia quoque conſtat ſomnum accerſere, ideoque cautius eo utendum cenſeo. Duræus, itaque ut audio nimium in cibis aromatum uſum non laudas?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

laudas? Bont. ita eſt. Cardamomo excepto, quod blando ſuo calore, ac naturæ noſtræ familiari, maſticatum nullum empyreuma viſceribus inurit. Creſcit copioſe hæc planta in Java, ac mulieribus Malaicis frequenti in uſu eſt, condiendis piſcibus, ac carnibus elixis. Duræus: calamum aromaticum, qui hic tam familiariter creſcit, nonne in uſu hic in culina eſſe autumas? Bontius, & quidem commodiſſime, quamvis *Garcias ab Orta* illius ut & junci odorati, nullum eorum in India uſum agnoſcit, quam ſubſternendis equorum cubilibus, verum ſi tam diligens fuiſſet in rimandis aromatum qualitatibus, quam perſpicax fuit in legendis Medicis Arabicis, non debuiſſet commoditates earum plantarum ignoraſſe, nam per totam Indiam vix piſces coquuntur, aut carnes, quin faſciculus calami aromatici, aut junci odorati iis iniiciatur, ad gratum ſaporem, ac ventriculi non levem corroborationem, idem de nardo, quæ hic in montibus creſcit eſto judicium. Hæc quoque aceto infuſa per aliquot dies, ut flores calendulæ exſiccatæ apud nos, putredini ac corruptioni humo-

rum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

rum egregie reſiſtit, ego viridem nardum hactenus non vidi: quia montes hic inacceſſi nobis ſunt propter Tygridum inibi frequentiam, ac prædones Javanos. DURÆUS, dixeras antea etiam curcumæ radicem incoqui cibis. BONTIUS: & recte quidem & hanc radicem *Garcias ab Orta* vocat crocum Indicum, non quod Croci Britannici filamentis ſimilis ſit: ſed quod flavo colore tingat. Eaſdem radices quoque creſcentes quia Garcias non vidit, putare ſe ait ſine noxa intra corpus ſumi poſſe, ejus rei audacter ſponſorem me ei do, nam ego qui plantam millies vidi, & alibi largius deſcripſi, non ſolum cibis utiliter incoqui affirmo, ſed egregios etiam ejus uſus in medicina alio volumine oſtendi, atque hæc de aromatis dicta hic ſufficiant. DURÆUS, perſæpe ego miratus ſum Malayos, ac Javanos, tum Chinenſes quoque Mandragoræ iſtius fructu, quam Luſitani Pomo d'oro vocant, tam avide veſci, cum in ſummo gradu ſunt frigida? BONT. Bona verba quæſo, an neſcis eos addere fructum ricini Americani, quod lada Chili Malaii vocant, quaſi dicas Piper è Chile Braſiliæ contermi-

næ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

næ regione, ita alterius ſummam frigiditatem, alterius exceſſivo calore temperant, at aceto, ac oleo ſuperinfuſo non male cum carnibus, aut piſcibus aſſis comedunt, ſunt qui maſticationi iſtius ricini ita aſſueverunt, non ſecus ac fumigatores iſti nicotianæ: quantum ad me eo tamen ego libenter caream, nam dum animi gratia idem tentare aggreſſus eſſem, totum mihi palatum ac linguam excoriavi, à cauſtica iſtius Ricini vi, hinc videre eſt quantum faciat conſuetudo.

De fructibus, ac omnigenis oleribus, ac acetariis herbis in Iava

Dialogus VI.

Duræus. Quoniam convivium noſtrum jam ad finem tendere videtur, ſine bellariis credo hoc non dimittes Bont. Nullo modo, itaque à fructibus incipiamus, quorum non parvus eſt habendus hic delectus, optimi enim inter eos ſunt, qui guſtu ſunt aſtringentis, peiores, qui ſaporem dulcedine fallunt: ſed ut de ſingulis aliquem

quem ſermonem guſtemus. Primi nobis occurrunt Manga dicti fructus, qui in altiſſimis ac expanſis arboribus creſcunt, quæ forma quercum noſtratem non male æmulantur, qui, dum immaturi ſunt, acidiſſimi ſunt ſaporis, unde nobis hic demtis corticibus & nucleis in medio puls coquitur ſapore acido poma acida, ac uvas criſpas coctas referens, ut quis vel exquiſitiſſimi guſtus, ſaporis differentiam vix agnoſcere ſe fateretur, atqui fructus Manga hoc modo præparati ventriculo ac inteſtinis corroborandis conveniunt, maturi non tam ſunt ſalubres, ſed tamen ſi quis iis parcius utatur nullam noxam inferent Dur. de Durionibus, Iaacis, ac cæteris echinatis fructibus quid ſentis? Bontius. Duriones ob fœtorem allium referentes, primum guſtantibus fateor faſtidioſi ſunt ac nauſeabundi, tamen inter fructus ſaluberrimos Indicos eos merito repono: nam diuretici ſunt, ac ſudores eliciunt tum flatus diſcutiunt, tamen ſi nimia quantitate eos quis ſumſerit propter calidam ac ſiccam, qua præditi ſunt, qualitatem inflammant ſanguinem ac hepar, ac puſtulas in facie excitant, itaque eos reponamus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

namus inter medicamenta alimentoſa de quibus in *meth.*Indica mea *medendi.* Dur. haud difficulter mihi perſuades: ſed quo gradu locas Annanas fructus ſapidiſſimos ac odoratiſſimos? Bont. Si qualitates cæteræ ſupradictis à te reſponderent, nobiliorem fructum in toto orbe terrarum non naſci contenderem: ſed tam erodentis porro ſunt qualitatis ut ſuccus eorum chalybem, ac ferrum erodat, unde niſi vino, aut aqua per aliquot tempus macerentur, palatum, ac linguam excoriant, ac horribilem choleram, ac lethalem ſæpe dyſenteriam creant. Duræus: Iaacas puto ſapor dulcis commendabit? Bont. immò ego illas maxime inſalubres eſſe puto, cum carnis ſint tenacis ac duræ, & quæ incoctæ ac crudæ, ut ore aſſumunter fere per alvum dejiciantur. unde etiam cruditates in ventriculo, ac inteſtinis gignunt, quæ moleſtas ac diuturnas diarrhoeas creant, dein teneſũm, cui ſæpe ſuccedit mortifera dyſenteria. Dur. qui fructus ſunt ergo quos mox ob aſtrictiorẽ ſaporem commendabas? Bont. ii ſunt primum Iambos fructus vocati pulcherrimo ex albo ad purpureum vergentes colore. ſapore ſunt

ferme,

ferme, ut capreæ vitis, ut bene monet *Chriſtoph. à Coſta*, aſtringunt vehementer, ac proinde dyſenteriis ac choleris accommodatum eſt remedium, de quo alias. Adfertur ad nos præterea fructus quidam Lances vocatus, qui racematim ut uvæ creſcit, rotunda plane figura, magnitudine pruni, intus nucleum habet, qui veſtitur carne alba, ac ſaporis vinoſi, qualis fere eſt in uvis urſinis in patria. Huic conſimilis guſtu eſt fructus Iavanis Boa Rampout vocatus, quod crinem ſignificat, quod cortex externe fructum ambiens multis capillamentis ſit præditus, nucleus plane ſimilis eſt prædicto Lancium, ac qualitate frigida conveniunt; cortex Lancium tamẽ ſuccum lacteum emittit qui amarus valde ac corroſivus eſt. Eſt hic præterea fructus Billinbing indigenis dictus, forma adoleſcentis primum parvi cucumeris, adeo acido ſapore ut acorem ipſum dicas, in quo illud miri obſervatur, quod ſi ab aliis acidis fructibus cuipiam obſtupeſcant dẽtes, iſto fructu comeſu ſtatim acor abſceſſerit, credo ea ratione, qua in affectibus pręter naturam major dolor minorem obſcurat. Dur. Quid tibi de ficubus noſtris Indicis videtur?

Bon-

Bontius. hos fructus *Pr. Alpinus* Muſam vocavit, Malaii Banana indigetant, Javani Pyſang. ſapore quidẽ grato ſunt ac pyro noſtro æmilantes, quæ ob dulcorem Batavi *Suycker peren* vocant, hi fructus ſi crudi comedantur flatuoſi admodum ſunt, & nauſeabundi, unde inſolitis ſtomachum ſubvertunt: ſed melius comeduntur cum pane ac oryſa cocta, juncto caſeo, alias quis facile in dyſenteriam, ac ipſi congenerem choleram inciderit. Non ſecus ac ſi in Gallia, aut Hiſpania quis, qui recens iſtuc advenerit, uvis ſine pane ſe affatim ingurgitet næ ille certo certius in fluxum dyſentericũ incidet. Hi fructus cum ovis fricti in ſartagine multo ſalubriores ſunt, & tum phtiſicis, aſthmaticis ac cæteris malis pectoris admodum utiles ſunt, tum extus impoſita inflammatorios tumores quoſcunque ad maturitatem perducunt. Dur. Aſt ubi relinquis Mangoſtan, Jambo, ac Cydonia bengalenſia? Bontius: Ego ea pro bellariis reſervabam, ut ſimul cum Chinenſium potu The vocato, & Tchia Japonibus dicta convivium finiremus, & quod hic moris eſt ut Syrii pynang vobis apponeremus. Jambo igitur primum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

mum arbor eſt magni tudine pruni, & niſi quod paulo acutioribus ſit foliis, ipſi plane reſponderet, flore eſt rubro, fructu pulcherrimo ex candido purpuraſcentis coloris:guſtu ſunt aſtringenti, ac ſapore ferme vitium capreolas referunt, ſapore itaque minus præſtant, quam colore promittunt, frigidæ ſunt naturæ, ideo æſtuantibus utiles ſive ab exercitio, ſive à calore febrili, Cydonia Bengalenſia deſcribit *Garc.ab Orta* l.ij. cap. xiv. Itaque de iis hoc tantum addemus, quod his pyris ſeu malis cotoneis eximant nucleos, ac totos ſaccharo, vel muria, & aceto condiunt, quæ ad nos ex interceptis Luſitanorum navibus quæ Malaccam verſus navigant,à Zirate,ac ora Chormandel. Nam nulla gens in mundo ita aſſuevit condituris ejuſmodi, quam Luſitani, ita ut per totam Indiam in proverbio ſit; Indos odoribus, Luſitanos condituris rem diſperdere. Sapore æmulantur pyra iſta autumnalia grandia noſtratia, quæ vulgus *vvinter peren* vocat, fructus porro Mangoſtan dicti tam excellentis ſunt ſaporis, ut mea quidem ſententia omnes cæteros in his regionibus fructus anteat, cortex plane mali granati cor-

tici

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

tici ſimilis eſt, niſi quod in ſuperiori parte coronam habeat ut papaver, cujus quot ſunt radii tot nucleos intus habebis, veſtitos carne nive candidiori, ſapore ex dulci vinoſo, ſuperante fragra, ac Annanas in India. Dur. memineras de Chinenſium Thee vocato Potu, quid tu de eo ſentis? Bont. herbula unde hoc The conficitur bellidis ſeu conſolidæ minoris folia refert, cum parvis in ambitu inciſuris, hujus foliorum exſiccatorum manipulum in ferventem lebetem ad hoc paratum conjiciunt ac ad ſufficiens tempus ebullire ſinunt, ac hunc liquorem qui ſapore ſubamarus eſt, calidum ſorbent. Hunc porro potum tanquam ſacrum Chinæ obſervant, & hoc venientes, hoc abeuntes hoſpites excipiunt, & non creduntur jus hoſpitalitatis impleviſſe niſi tibi hunc potum propinaverint, non ſecus ac Mahometani ſuũ Caveah exſtimant. Exſiccantis eſt qualitatis, ac ſomnum prohibet, dum vapores è ventriculo in cerebrum aſcendentes abſumit, præterea aſtmaticis, ac ſuſpirioſis prodeſt. Quid jam poſtremo tibi memorem mala aurea, citrea, granata, & cæteros ſimiles fructus, quorum hic ſumma eſt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

copia, cum iſta in noſtra Europa notiſſima ſunt, & nos hinc Syrupos conficimus, quique ſitientibus aqua mixti julapii locum in ſanis, ac ægris obtinent. Vites taceo, quæ ſi diligentem putatorem, ac cultorē nanciſcantur quater in anno maturos ſuos fructus proferunt, itaque ſi diurnus calor hic non adſit, propter perpetuum virorem ſemper hic ver, ac veri heſperidum horti.

De oleribus, ac leguminibus in Indiis ac radicibus quibuſdam edulibus.

DIALOGUS VII.

DURÆUS. Finito jam imaginario tuo convivio, domum remeantes ſaltem aliquid olerum in veſpertinam coenam colligamus. BONT. Dic modo quid primū expediri velis. DUR. Radices eas narres mihi velim, quas Batatas hic vocamus. BONT. Pleni quidem eas nutrimenti eſſe, attamen ſuccum melancholicum producere, nō ſecus ac caſtaneæ in Europa, quarum ſaporem hæ radices ſub cineribus toſtæ, vel etiam elixæ cum carnibus plane refe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

referunt, niſi quod ſint humidiores, ac molliores paululum: ſed ſi ſale, oleo, pipere, ac aceto perfundantur betæ rubræ coctæ nobis loco ſunt in acetariis. Dur. Raphanos hic plurimos ſativos habemus, quid tu de iis ſentis? Bont. Horum ut ſcis habemus hic duo genera, primum breve, ac rotundum, vel cylindri ſaltem formam referens: hi cocti loco raparũ nobis in familiari ſunt cibo; ſecundum eſt oblongum, ac teres ut Hollandicus raphanus, quod cum pane butyro, ac ſale crudum more patrio comeditur. Cæterum longe præſtant hic raphani patriis, quod non ſint tam lignoſi, neç à teredine ita perforentur, ſed hic eſculentiores, ac ſapidiores ſunt. Dur. Quid Indi de oleribus ſentiunt? Bont. Illi iſta, & omnes herbas edules in magno pretio habent; nam qui à Sirate, ac ora Chormandel huc adveniunt plerique ferme ſolis vegetativis veſcuntur, ſequuti *Pythagoram.*

Cunctis animalibus abſtinuit qui,
Tanquam homini, ac ventri indulſit
non omne legumen.

[*Iuvenalis* Satyr. 16.]

Ita hi homines etiamnum abſtinent

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

fabis rubris, ac quicquid inter herbas rubrum colorem obtinet. Hinc etiam fit quod homines in cæteris rebus idiotæ tam exactam herbarum, ac ſtirpium nanciſcantur ſcientiam, ut ſi vel doctiſſimus *Pavvius* noſtri ævi botanicorum princeps è mortuis reſurgens huc veniret, miraretur ſe ab his hominibus barbaris doceri poſſe. Cæterum olera omnia, ac manſiles herbas Malaii generali vocabulo Seir vocant, ut contra herbas medicamentoſas, ac venena quoque Oubat indigetant. Ut rem in pauca contraham, & ne tractatus modum excedam, enumerabo reliqua olera hic in nutrimentum hominum naſcentium, habemus hic utramque betam rubram ac albam; petroſelinum quoque hic luxuriat. Lactucarum omnes ſpecies. Anethum quoque habemus, ac foeniculum, tum aſparagos quoque non infeliciter hic ſerere incepimus. Tum fructus terreſtres quoque hic proveniunt, ut ſunt melones aquatici, pepones, cucumeres, citrulli; ſed cum hæc omnia in patria abundent de iis ad faſtidium nolo dicere, ac ſemina horum fructuũ eundẽ uſum hic in medicina præſtant, quam apud Batavos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

tavos antiquos. Legumina hic non ſolum in ſarmentis, ſed in præaltis arboribus ut alibi diximus naſcuntur; ſapore bono & nutrimenti ejuſdem ut apud nos flatulenti, &c. Habemus præterea fructum quendam, quem focqui focqui Malaii indigetant cubitali ſæpe magnitudine, brachium humanũ craſſitie ſæpe æquans ac teres. Hic eodem modo quo cynara coctus cum vino ac pipere & butyro ei ſapore non cedit, figuram in *Exoticis* meis Indicis videre eſt ac deſcriptionem, quæ proximo anno ſaxo habeatis. Sed hæc de oleribus ſufficiant, tranſeamus ad exercitia, ac animi pathemata ut tandem optatum portum attingamus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

De Exercitiis, ſomno, ac vigilia ſanguinis miſſione, purgatione, ac de animi affectibus.

DIALOGUS VIII.

DURÆUS. Quid de reliqua diætæ parte cenſes, quæ in exercitiis ſeu motu ac quiete cõſiſtit? BONT. Ut hæc obiter percurramus, Exercitia hic extra controverſiam moderata eſſe debent: nã propter humidam ac calidam aëris temperiẽm corpora hic fluxa eſſe extra controverſiam eſt. Et hæc quidem matutino vel veſpertino tempore inſtitui debent, cum ſol non ita fervidus eſt, itaque commoda deambulatio, iis temporibus ſanitati conducit, tum equitatio modeſta, ut hic ditioribus mos eſt, & vectatio per fluvium cum navicula, ut amoeniſſimas ſylvas, ac fluminũ oras tranſvehamur, quæ floribus ac herbis conſitæ perpetuo virent. DUR. Quid de ſomno, ac eum capiendi tempore

pore autumas. Bont? De ſomno nil habeo, quod addam, niſi iſtud antiquũ ut moderatus ſit. Sed vereor ne hic Apocryphus ſim, ſi ſomnum meridianum hic ſanitati conducere dicam: ſed ut res caſura eſt, ego ab iſta opinione non recedam, niſi melius edoctus. & certe ſi in memoriam revocare velis, quæ ante dicta ſunt, quod mane propter poſt nocturnum frigus cõcoctioni ventriculi hic magis apti ſint, qua propter etiam largius jentandum præcepi. Meridianus ſomnus hic non ſolum utilis, ſed & neceſſarius ferme cenſebitur. Præſertim cum hoc tempore tantus calor aërem occupet, ut vel leviſſimus motus te defatiget, ac ſudore diffluere faciat, quid obſtat, quominus lectione jucunda, ſeu levi ſomno curas diluas. Nam & illi qui Hiſpanias, Italiam, ac Gallias frequentavere, hoc in iis locis ſolitum eſſe affirmabunt, cum tamen nullo modo calor ibi tantus ſit ut in his locis. Secus habet in locis Septentrionem verſus ſitis, ubi ſemper largius prãdemus, & digeſtioni ciborum motus levior vel deambulatio conducat, ſed hic parce prandendũ

cum ſit, ſomnus concoctioni ciborum nullo modo officit:ſed eam magis promovet. Dur. Quid cenſes de retentione ac vacuatione humorum? Bont. Non eſt quod hoc à me expectes, purgationem, aut venæſectionem eam, quæ in morbis adhiberi ſolet; ſed eam, quæ pro ſervandæ valetudinis gratia contra affectus non naturales inſtituitur. Ergo ſi alvus ſolito aſtrictior fuerit eam commode ſolvemus præſtantiſſimis hic naſcentibus laxativis, thamarindis nimirum, ac medulla caſſiæ fiſtulæ. vel ſi paulo validius medicamentum deſideres, addatur his Rhabarbari extractum vel Syrupus ejus. Si porro ſanguis mittendus, ratio hic etiam talis eſt habenda qualis in patria plenitudinis nimirum vocatæ ad vaſa, ac ad vires, prior ſi adſit plethora, ſecundum *Hippocratem* l. 1. aphor 3. large aliquando ſanguis mittendns, altera ad vires ſi adſit ventilandis viſceribus præſertim hepati ac cordi, ſecundum judicium ſanguis mittendus vel ſemel, vel iterato. Si porro alvus ſit ſolutior, ac inde dyſenteria & diarrhæa metuatur; ſyrupus ſumatur è ſucco

grana-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

granatorum, vel decoct. è corticibus eorum. Sed quia hæc magis ad morborum curam attinent, illa in aliud commodius tempus reiiciamus. Dur. Reſtat parvus ſcrupulus de animi affectibus ac perturbationibus intempeſtivis. Bont. De iis Medici multa ac varia ſcripſere, quomodo domari vel temperari debeant. Verum cum motus animi vix ſint in poteſtate noſtra: Ego illis illud *Horatii* obiicio: quod animus *qui niſi ſervit*

Imperat tu hunc frenis, hunc tu compeſce catenis.

Quod uni facile, alteri difficile factu eſſe pro diverſo temperamento quis non fatebitur? ideoque de affectibus ac pathematis animi certam regulam velle ferre, nugatoris magis puto eſſe quam Philoſophi naturalis: ac etiam hoc cogitandum nobis, ut jejunium noſtrum ſolvamus, ne nobis Plautinum iſtud eveniat, dum de frenandis animi paſſionibus diſputamus, fames & mora bilem in naſum conciat: itaque ſuadeam, dum ſol nondum radios in verticem noſtrum dimittat jentatum eamus. Duræus. Opportune mo-

nes, nam & gula me monet ventrem famelicum carere auribus. Ergo, ſi placet, in urbem nos recipiamus. BONTIUS, me lubente fiet.

Dedit Deus his quoque finem. 1631. *Ianuarij* 18. *Batav. Iacatr.*

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

Jacobi Bontii
Medici

Methodus medendi
qua
in Indiis Orientalibus
oportet uti, in cura morborum illic vulgo
& populariter graſſantium.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

Jacobi Bontii, medici
Methodus medendi qua in Indiis Orientalibus oportet uti, in cura morborum illic vulgo & populariter grassantium.

Amplissimis, Magnificis, ac Prudentissimis Viris, Praefectis maioribus negotiorum in Indiis Orientalibus;
Dominis meis, mihi summa observantia colendis.

S. P. D.

Anni jam fere tres elapsi sunt (Viri Amplissimi) quod operam in re medica meam, V. A. addixi: quam, cum primum in Indias vestras veni, non sterilem jacere passus sum:

sed

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

sed strenue in actum traducere coepi. Ut eo ostenderem, me non velle, ut sumptus à vobis in me collati frus-traneï essent: Itaque, quod interdiu in praxi medica notatu dignum menti reponebam, nocte, à curis aliquan-tum vacuus, chartae concredidi, quod jam in lucem protrudere libet. Ut alteram ex parte debitae meae erga V.A. observantiae satisfacerem: nam in solidum solvendo imparem me esse reperio. Ex iis igitur quae praecipue observari debere putavi, Methodum medendi hanc concinnavi. Eosque morbos descripsi, quos frequentissimos esse & populariter hic grassari animadverti. Neque in cura quicquam addidi, quod non solida prius experientia comprobatum esse vobis affirmare auim. Scribant alii, quibus ista mens est, miracu-la ex auditu: Ego, quod hisce oculis, & quali-cunque meo judicio percepi, vobis spectan-dum propono. Quod cum nemo ex nos-

tris

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

nostris Batavis, (ut credo,) assequutus sit: immo, ne tentaverit quidem ante me; ideoque cum ego, qui primus in hanc arenam descendo, non sine causa, male . . . . .

Overgenomen uit de editie v. 1658:

G. Pisonis, de Indiae utriusque re naturali et medica libri 14. Amstelaed. Lud. et D. Elzevirios, 1658. fol.

Leidsche Universiteitsboekerij 656.A21.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

volorum tela metuam patrocinium mihi V. A. quærendum erat, quo adverſus eorum ictus, velut clypeo, hæc contegerentur. Quos autem æquiores patronos me invenire poſſe conſiderem, quam vos (Viri Ampliſſimi) qui me hactenus favore veſtro proſequuti eſtis, quem ſi ſenſero erga me continuari, animum mihi, ac vigorem addetis, hiſce majora, & auribus veſtris digniora tentandi. Et ſi vitæ ſpatiũ mihi ſuperſit, oſtendam me non indignum, cui hæc ſacra medica concredita ſint. Interea (Viri Ampliſſimi) chartaceum hoc munuſculum, quo ſolus valeo, eo animo accipere dignemini, quo ego V. A. inſcripſi, & quo ad huc me ipſum, & quicquid in me eſt ſincere vobis offero. Quod A.V. notius reddam, ubi quæ de ſtirpibus, arboribus, ac herbis, in Iava creſcentibus, commentari cœpi abſolvero, & demonſtravero alios, quorum nomen tamen celebre

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

celebre inter doctos eſt, hoc negotium nimis levi pede tranſcurriſſe. Valete Viri Ampliſſimi, ego interim D.O.M. *ſupplex veneror, ut, ad creſcentis veſtræ Bataviæ, & rerum porro Indicarum augmentum, vos nobis diu incolumes conſervet.* Datum Coloniæ Bataviæ Novæ, *in regno Iacatrenſi* Anno 1629. *Novembris* 19.

V.A. addictiſſimus Cliens

IACOBUS BONTIUS M.D.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

AURELIUS CORNELIUS CELSUS

De Re medica: l. 5. Cap. 26. Conſilium Practicum: hoc nobile medicis reliquit.

Eſt prudentis hominis; Primum, eum, qui ſervari non poteſt, non attingere; nec ſubire ſuſpicionem ejus, ut occiſi, quem ſors ſua peremit. Dein ubi gravis metus, ſine certa tamen deſperatione, indicare neceſſariis, periclitantis in difficili rem eſſe; ne, ſi victa ars malo fuerit, vel ignoraſſe, vel fefelliſſe videatur: Sed, ut hæc pru-

denti

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

denti viro conveniunt, ſic rurſus hiſtrionis eſt: parvam rem attollere, quo plus præſtitiſſe videatur; obligarique æquius eſt, confeſſione promptæ rei, quo curioſius etiam circumſpiciat, ne, quod per ſe exiguum eſt, malum maius curantis negligentia fiat.

Invide quid tentas abrodere mordicus ungues?
Vel mea ne carpas ſcripta vel ede Tua.

De

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

De Paralyſeos quadam ſpecie, quam Indigenæ Beriberii vocant.

CAPUT I.

Affectus quidam admodum moleſtus, hic homines infeſtat, qui ab incolis Beriberi (quod ovem ſonat) vocatur. Credo quia quos malum iſtud invaſit nictando genibus, ac elevando crura, tanquam oves ingrediantur: Eſtque ſpecies Paralyſeos, ſeu potius Tremoris: Nam motum, ſenſumque manuum, ac pedum, immo vero aliquando totius corporis depravat, ac tremere facit. Cauſa hujus morbi præcipua eſt, craſſus, ac lentus humor pituitoſus, qui nocturnis tēporibus, præſertim pluvio coelo, (pluviæ autē hic aſſiduæ cadunt ab initio Novemb. uſq; ad Maij initiū,) nervos corripit, dum nimirum homines

nes diurnis caloribus defatigati, noctu omne tegmen ac lodices à ſe reiiciunt, unde facillime, jam in cerebro præcipue genitus, nervos iſte humor phlegmaticus invadit. Nam noctes, in his locis, comparatione caloris diurni, frigidæ appellari poſſunt. In hoc caſu artus prolongantur, non contrahuntur, inſinuante ſe inter juncturas phlegmate, ita ut nervi ac ligamenta inde laxentur. Quamvis autem hoc malum plerumque per gradus, ac pedetentim homines invadat, tamen aliquando valde ſubitum eſt, dum nimirum homines æſtu defatigati, potum ex Palma Indica copioſe ac confeſtim ingerunt; non ſecus ac, in patria, diebus canicularibus aliquando vidimus fieri, cum quis curſu, aut aliquo alio vehementi motu calefactus, potum cereviſiæ, aut lactis preſſi, nimis avide haurit, ita ut inde ſæpe ſummum vitæ diſcrimen, immo ipſam mortem iucurrat. Porro ſigna hujus mali aſpectu obvia ſunt. Adeſt enim ſpontanea univerſi corporis laſſitudo; motus ac ſenſus, præcipue manuum ac pedum depravatur, ac hebeſcit; ac in iis ſentitur plerumque titillatio talis quædam, qualis in patria

frigida, ac hyemali tempeſtate manuum, ac pedum digitos corripit, niſi, quod hic tantus dolor non adſit. Tum etiam vox aliquando ita impeditur, ut æger vix articulate loqui poſſit: quod mihi ipſi accidit, dum hoc morbo laboranti vocis ſonus, per integrũ menſem tam exilis eſſet, ut me vel proxime aſſidentes vix intelligerent. Adſunt, præter hæc, aliquando multo plura ſigna, ac Symptomata, quæ tamen omnia tenacem, ac frigidum humorem ſapiunt: ſed præcipua enarraſſe ſufficiat. Accingamur ad curationem itaque, quæ plerumque hic in longum trahitur; dum nempe humor iſte lentus, ac frigidus ægre diſcutitur: per ſe tamen (ut plurimum,) lethalis non eſt: niſi muſculos pectoris, ac thoracis invaſerit, &, hoc modo, ſpiritus, ac vocis viam intercludat. Sed hoc imprimis curandum eſt, ne (ſi ullo modo fieri poſſit) te lecto affigas decumbendo: ſed vel ambulando, vel equitando, vel ſimili aliquo motu validiore omni conatu te exerceas: currere quidem impoſſibile eſt. Frictiones quoque fortes, ac dolorificæ hic ſumme neceſſariæ ſunt, quas commode hic ſervi Bengalenſes,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

lenſes, ac mulieres Malayccæ adhibent. Nam noſtra gens tali exercitio non aſſuevit, ut nec balneis, quæ hic frequentia ſunt. Fomenta, ac Inſeſſiones hic conficiunt ex herba nobili Lagondi dicta, quæ folio quidem Perſicariam refert, eſtque odoris ſuavis, ac aromatici. Certe nobis non tantum uſum Chamomeli, ac Meliloti præbet, ſed diſcutiendi, ac reſolvendi viribus iis, meo quidem judicio, præſtat; Pedes, ac manus præterea inungendi ſunt oleis Caryophyllorum, ac Macis: ſed mixtis ol. roſaceo: nam ſola adhibita nimis cauſtica ſunt, & cutem facillime eroderent. Habemus præter hæc nobilem Naphtæ ſpeciem, allatam ex Sumatra, Javæ regno è regione in conſpectu ſita. Quam Minjac Tannah Indi vocant, quod oleum terræ ſignificat, quod, non ſecus, ac nobis cognita Naphta, quod oleum petræ vocamus, è terra erumpat; vel ex rupibus, in ſubjecta flumina præcipitetur. Hoc oleum à Barbaris in tanto pretio habetur, ut rex Achinenſis qui potentiſſimus iſtius inſulæ eſt Tyrannus, ſub capitali pœna iſtud evehi inde prohibeat: ita ut incolæ, nocte intempeſta, ſi quæ noſtra, aut

Anglo-

Anglorum navis eorum littoribus adpellat, ad nos iſtud furtim deferant. Hoc oleum, partibus affectis illitum, miraculi inſtar ægros conſolatur. Odore eſt porro gravi: ſed tamen non faſtidioſo.

Sed cum hic morbus ſit chronicus, ac longi temporis, nihil æque prodeſt, quam decocta ex radicibus Chinæ, Sarſæ parillæ, ac Liguo Guajaco; quæ blando, ac amico noſtro corpori calore, frigidos iſtos, ac craſſos humores per ſudores, ac urinas egregie diſcutiunt, ac evacuant. Interpoſitis tamen ſubinde commodis per alvum evacuationibus, inter quas principem locum obtinet Extractum, quod hic conficimus. Ex aloe, & gutta Cambodja dicta vulgo (corrupte apud nos gutta gamba:) cujus deſcriptionem inferius videbitis.

Sanguinem hic mittere nefas: non enim plethora, ſed cacochymia in vitio eſt: & quis ſanguinem fontem caloris, ac theſaurum vitæ non eſſe intelligit?

Hujus affectus reliquiæ porro commode diſcutiuntur Theriaca, Mithridatio, &c. ſudorem, ac urinam moventi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

ventibus, ac nervos roborantibus medicamentis. Reliquas hujus mali moleſtias opportuna exercitatio, ac valida Naturæ vis ſanabunt.

DE SPASMO.

Cap. II.

Qui apud nos in Hollandia rarus eſt ſpaſmus, hic in Indiis tam familiaris eſt affectus, ut merito inter Endemios, ac populares morbos numeretur:

Tam repentinus, ac ſubitus eſt aliquando ejus impetus, ut, dicto citius, homines rigidi non ſecus ac ſtatuæ permaneant; dum vel in anteriorem, vel poſteriorem corporis partem, muſculi, involuntario motu, verſus principium ſuum trahuntur: Crudele (me Hercules) malum, quod ſanis partibus vitalibus, ac naturalibus cum ſummo cruciatu miſeros mortales, intra breviſſimum temporis ſpatium, è vivis ad mortem rapit: dum nihil, nec eſculenti, nec poculenti per œſophagum in ventri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

ventriculum deducere queunt. Sunt & alii particulares, crurum, ac ſurarum ſpaſmi: Sed de his quia leviores ſunt, & per ſe tranſeunt, hic non agimus.

Porro hoc malo affecti truculente admodum aſtantes intuentur, præſertim, (quod ſæpe fit) interveniente ſpaſmo Cynico, ſeu convulſione canina, cum utravis maxilla aures verſus trahitur. Ruber ac viridis color ex oculis, & facie oritur; dentibus ſtrident, ac murmur inconditum, vice vocis humanæ, edunt; tanquam ii, qui è cella ſubterranea loquuntur: ita ut imperitis vere dæmoniaci appareant.

Cura in hoc affectu à copioſa ſanguinis miſſione inchoanda eſt. Tum frictiones, ac ligaturæ validæ adhibendæ. Inunctiones quoque fiant oleis, macis, garyophyllorum, permixtis oleo Anethi, aut roſarum. Tum ol. Therebinthinæ ac Spicæ Indicæ, quam Java copioſe fert. Cucurbitæ quoque vitreæ, ac amplæ, cum multa flamma, ſine ſcarificatione affigendæ cervici, lumbis, humeris, ac mammillis, ita enim, ſeroſus iſte, ac bilioſus humor, commode à nervis, & muſculis revelletur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

Si remediis iſtis paroxiſmus paulo mitior evaſerit, ac æger aliquo modo jam deglutire incipiat, Antidota adverſus hanc peſtem, in forma liquida, exhibenda ſunt, quæ venenoſam hanc, ut plurimum, materiam, impugnando, per ſudores, ac urinas celeriter eiiciant. Talia ſunt Lapis Bezoar, raſura cornu Rhinocerotis, cum Theriaca, ac Mithridat. mixta, &c. quæ in progreſſu videbitis. Tum vomitoria ex Infuſione guttæ Cambodja, ac Hepate Antimonii ſeu Croco Metallorum, deglutienda ſunt: In hoc porro affectu nil procraſtinandũ; cum ſit morbus acutiſſimus, qui, ſi quis alius vehementer, cito, & cum periculo movetur. Si autem malum invaluerit, & æger deglutire non valeat per acerrimos clyſteres alvus eluenda eſt. Quorum hoc ſit exemplar.

℞. Herbæ Lagondi dictæ, Abutali Avicennæ, Biſmalvæ, quæ omnia hic creſcunt an. m.j. ſem. Anis. fænicul. Cumini Anethi. an. ʒij. Coq. in. S. Q. aq. Fluvii Colatur. ℔. j. add. pulver. Colocynthid. hic creſcentis, ʒß. Salis Ammoniaci, vel Salis nitri ʒj, Electuarii fratris mei R. BONTII, cujus

jus deſcriptionem mox dabo ℥iß. ol. anethi ℥ iij. M. F. Enema.

Dein æger à capite ad calcem inungatur oleis ſupradictis, ac Naphta Sumatrenſi ſeu Minjac Tannah. Balnea quoque ac fotus fiant ex Herba Lagondi, & foliis fruticis cujuſdam Davvllontas incolis dicti, qui frutex in humanam altitudinem aſſurgit, folio ad marginem diſſecto, Balſaminæ cujus odorem etiam proxime refert. Specifica quadam vi hæc folia crudeliſſimum hoc malum impugnant, & ſunt anodyna, doloremque ſedant, qui in hoc malo, ex contractione nervorum, violentiſſimus eſt. Lapis, ac ſal prunellæ per os ſumptum peculiare hic eſt remedium, ac materiam bilioſam per urinas copioſe excernit, &, ſi febris adſit, cor ac arterias refrigerat benigne. Imprimis vero habenda eſt ratio, ſæviſſimi ſymptomatis doloris nimirum, cui omiſſa tantiſper cauſa principali, ſæpe cogimur occurrere. Quod commode fiet Laudano Quercetani, Philonio ſive Euphorbio, ſed præcipue extracto Croci, quod infra deſcribemus. Fortaſſis ſciolus quiſpiam, negabit his remediis, propter vim ſtupefactivam, ac narcoti-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

cam, nerviſque inimicam, eſſe utendum: Specioſa hæc quidem prima fronte videntur: ſed tamen vana ſunt: nam præterquam, quod calidiſſima hujus climatis temperies hoc requirat, certiſſimum eſt, in tali neceſſitate, ſine his ægrum evadere non poſſe. Adde quod nos tam rite Opium hic præparamus, ut vel infanti innoxie detur; & ſane (ut verbo abſolvam) ſi opiata hic nobis deeſſent, in morbis calidis, hic graſſantibus, fruſtra remedia adhiberemus, quod, etſi imperitis durum, ex progreſſu tamen me nihil temere dixiſſe patebit. Circa victus rationem hic non admodum curioſi ſumus; quia vehementia, celeritaſque mali, ac atrocitas, nobis hic longiorem deliberationem eripiunt; inclinante tamen morbo gallinis, ac hædina, & vitulina carne, utendum cujus juſculis incoctum ſit Cardamomum, ac Thamarindi, quæ duo ſimplicia Java copioſe fert, ut medicamenti ſimul ac alimenti vicem ſuppleant.

De

De Alvi profluviis ac primum de Dyſenteria vera.

Cap. III.

Quoniam profluviorum alvi, hic (ut & apud nos) variæ ſunt ſpecies, de ſingulis hic agemus, parteſque affectas demonſtrabimus, tum cauſas inveſtigabimus, & ſymptomata denique obſervando, curam his annectemus. Et primum de Dyſenteria vera loquemur, horribili iſto, ac conſuetiſſimo his regionibus malo, quod plures hic homines necat, quã affectus quiſpiam alius præter naturam. Dyſenteria igitur vera eſt Exulceratio inteſtinorum cum aſſidua dejectione, mucoſa primum, cruenta dein, ac ultimo purulenta cum ramentis, ac ipſorum inteſtinorum ſubſtantia, cum dolore intolerabili, ac torminibus ventris; Hoc vitium partim contrahitur ex aëre calido, ac humido; Falluntur enim, (ut hoc obiter quoque dicam) qui, propter

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

pter lineę æquinoctialis proximitatem, aëris temperiem hic ſiccam, ac calidam eſſe putant. Cujus rei invictiſſimum, inter alia, argumentum eſt, quod chalybs, ac ferrum, tum æs quoque, ac ex his confecta inſtrumenta, rubiginem citius, ac æruginem contrahant, etiam ſicciſſima anni tempeſtate cum nullæ pluviæ hic cadunt, quam, in patria autumuali tempore pluvioſiſſimo. Præterea fructus hic naſcentes maximum huic malo fomentum præbent, quibus, ſi quis cum ſumma cautione non veſcatur, & cum oryſa, vel pane & pauco ſalis, vix unquam hoc malum effugiet, non ſecus quam in Gallia, ac Hiſpania, qui uvas avidius ſine pane vorant, ſtatim diarrhæam, vel Dyſenteriam incurrunt. Tales hic ſunt fructus Indici: Ficus nempe Indicæ, quas Bananas, ac Piſang incolæ vocant; *Garcias ab Orta*, & *Proſper Alpinus* Muſam appellant. Duriones deinde, Jacas, ananas; Adde his cucumeres & melones aquaticos, &c. Quorum deſcriptionem apud eundem *Garciam*, & *Ioannem à Linſchoten* videte. Hi fructus præterquam quod horarii ſint, etiam humiditate ſua, ac calore, temperamento noſtro infeſti

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

infeſti ſunt, Melones, ac Cucumeres excipio, qui præter frigus, de humiditate non parum participant. Præcipua vero hujus mali cauſa eſt, potus vini aduſti, quod Arac vocatur, & quod Chinenſes ex Oryſa, admixtis holothuriis, in mari fluctuantibus, conficiunt, quæ nos Belgice *quaben* & *quallen* ſolemus vocare. Hæc holothuria tam acris ſunt caloris, ut attactu cutem exulcerent, ac veſicas inducant, & utinam noſtri navales ſocii hoc potus genus non tam avide biberent, non tot funeribus extuberaret hic humus: Quantum ad curam, commune remedium eſt infuſio Rhabarbari in decocto Thamarindorum, ad minuendum (ut ajunt) ac temperandum acrem hunc ſuccum: Sed bene notandum hic eſt, hoc remedium ſæpe non prodeſſe: ſed aliquando ægros in certam perniciem coniicere: dum nimirum bilis acerrima turget, ac orgaſmo fertur. ac metus eſt, ne ex leviſſimo laxativo, irritetur, ac majore cum impetu, ad partem affectam feratur, cum incredibili ægri cruciatu, & certa ſæpe pernitie. Adde ſummam plerumque in hoc caſu virium imbecilitatem, quæ reſtaurativi potius aliquid,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

quam purgativi requirit. Itaque caute medico circumſpiciendum hic eſt, quid agat. Ego, quod experientia longa verum eſſe didici, ad ægrorum ſalutem libere in medium profero. Potus quotidianus itaque ſit decoctum Oryſæ, quod Caudgie Indi vocant; cum Endivia, ac Cichoreo, quod, ex ſemine allato ex patria, hic in hortis luxuriat. His addatur Lingua cervina, ſeu Phyllitis, quæ hic circa fluenta copioſe creſcit, ac aſtrictoria ſua vi, Hepar, ac Inteſtina roborat, tum acrimoniam iſtius furentis humoris infringit.

Si vero propter ſævitiam ſymptomatum, doloris præſertim acerbiſſimi, temporis anguſtia, tam longam, in cura moram non patiatur, ſtatim ad Extractum Croci deveniendũ eſt, quo remedio (auſim dicere) nullum humana cura exquiſitius excogitare potuit; putoque veriſſimum hujus morbi, ſæpe etiam venenati, Antidoton eſſe. Speciatim porro hic omnia remedia ad hunc affectum referre mei inſtituti non eſt. & ego tantum ea requiro, quæ non primis modo qualitatibus, ſed proprietate etiam ſubſtantiæ, huic morbo ſæviſſimo adverſentur, Et, in hoc ſolo, maxime

maxime naſcuntur. Fructus etiam illi, quos nangas vocamus, qui conditi, propter aſtringentiam, ac aciditatem, hic ſumme utiles ſunt. Immaturi quoque coquuntur cum ovis, ut apud nos uvæ criſpæ; neque facile quis, etiamſi exquiſitiſſimi guſtus, ſaporis differentiam cognoſcet. Conficitur etiã ex iiſdem fructibus Conditum ſeu Miva, non ſecus ac caro cotoniata in patria ex cydoniis malis, cujus vicem hic ſupplet; neſcio an & ſuperet. Ad ulteriorem porro viſcerum corroborationem egregie confert Syrupus è Granatorum ſucco, recens ex arbore decerptorum; tum flores ipſorum conditi excellens in hoc malo remedium ſunt.

DE FLVXV ALVI HEPATICO.

Caput IV.

Fluxus alvi hepaticus, etiamſi non minus quam Dyſenteria periculoſus, non tamen tam ſævis ſymptomatis concomitatus eſt. Adeſt enim multo minor ac ſæpe nulla

inteſtinorum excoriatio : nam in hoc caſu plerumque purus ſanguis deiicitur, vel propter debilitatam jecoris vim retentricem, vel propter acrimoniam ſanguinis oſcula venarum reſerantis per anaſtomóſin, vel denique cruor propter copiam regurgitat in venas meſaraicas, & inde in inteſtina, & ſic per alvum rejicitur, & hic quidem omnium fluxuum hepaticorum minus periculoſus eſt, & ſæpe plus terroris, quam damni infert. Si itaque acrimonia ſanguinis in cauſa eſt, frigidioribus decoctis utendum eſt, è ſeminibus cucumerum, cucurbitarum, citrulli, peponum, ac melonum aquaticorum, quorum omnium hic ſumma eſt quantitas. Ex iiſdem conficiuntur quoque Emulſiones, Eclegmata, & Pulveres ad idem malum perutiles. Tum ad peccantis humoris revulſionem, cucurbitæ cum ſcarificatione lumbis, & natibus admovendæ, tum diureticis ſupra nominatis cum ſaccharo cibi condiendi. Sin autem quantitate nimia ſanguis luxuriet, ſine mora vena media pertundenda eſt, habita ſemper recta ratione virium, quia in his regionibus propter aëris ambientis calorem, & evaporationem ſpirituum

tuum aſſiduam, homines præſertim ægri fiunt debiliſſimi, Hinc (ut obiter hoc dicam) non facile niſi in ſumma neceſſitate ad venæ ſectionē deſcendo, quod corpora noſtra mollia, ac à calore ſupradicto effoeminata, iſtam evacuationem non facile tolerant: Secus eſt in compactis corporibus Iavanorum ac Luſitanorum, quæ calori aſſueta, venæ ſectionem largam admittunt. Expertus, credite, loquor. Sed ſemper, in anguſtiis, ceu ad ſacram anchoram confugiendum ad nobile iſtud Extractum Croci jam aliquoties commemoratum. Cujus deſcriptionem hic ſubjicio.

℞. Opii electiſſimi (quod Miſri vocant, & antiquorum eſt Thebaicum, nam Miſri eſt Ægyptus,) Sanguinis draconis, gummi Benjuini, Croci Orientalis, ex Perſia an. partes æquas, Ambræ Iaponicæ, ſeu nigræ partem tertiam conjice in vas vitreum oblongi, & anguſti colli; adde aceti fortiſſimi ex vino; ut materiam ſeu maſſam in fundo ſupereminea t, tres, aut quatuor digitos. Vitrum bene clauſum exponatur radiis ſolaribus, qui nobis hic, propter fervorem, ſunt inſtar ignis chymici; cola-

ta

ta hæc omnia & expreſſa fortiter, eodem ſole inſpiſſentur in conſiſtentiam Extracti.

Hujus doſis eſt à granis ſex, ad novem; in formam catapotii coactum; vel, in cochleari, vino, vel convenienti aliquo alio liquore diſſolutum. Detur præcipue circa noctem, quo tempore obſervavi omnia inteſtinorum mala hic exaſperari. De lienteria, ſeu lævitate inteſtinorum, quæ plerumque dyſenteriam diuturniorem ſequitur, & etiã de diarrhæa volens taceo, quia notiſſima hæc ſunt in patria, & quorum cura ſæpe ſuperioribus annexa eſt, & tantum ſæpe, in corroboratione ventriculi, & inteſtinorum, conſiſtit. Sed de reliquis alvi fluoribus dicamus.

DE TENESMO.

Cap. V.

Teneſmus, propter ſummam moleſtiam, quam ſecum conjunctam habet, hic magis metuitur, quam Dyſenteria ipſa, & certe, ſi eam præcedit, ut plurimum lethalis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

eſſe ſolet, quia omnes morbi, qui ſucceſſione augeſcunt, primogeniis ſunt magis calamitoſi: Sin autem dyſenteriam ſequatur, facilior ejus eſt curatio, quia tantum reliquiæ ipſius ſunt, ab acri humore partem affectam exulcerante. Eſt autem Teneſmus exulceratio inteſtini recti, cum crudeli & aſſiduo deiiciendi conatu, ubi pauca, & mucoſa permixta ſanguinis aliquot guttis, extremum pus excernitur: unde noſtrates perappoſito vocabulo hunc affectum *den druyploop* vocant, quod ſtillatim, ac guttatim humor peccans deiiciatur: Mulieres gravidæ hoc affectu correptæ, (ut fere ſemper) abortiunt, vel ante tempus fœtum excludunt. Uterus enim inter anum, & veſicam ſitus, ex aſſiduo, & forti iſto conatu, embryonem ante tempus eiicere cogitur. Ex eadem etiam cauſa, procidentiam ani infert, ac hæmorrhoidas, & ſi diutius perſeveret, (quod ſæpe vidi) Hydropem; & hinc Extabeſcentia & poſt ſæva tormenta Mors. Quoniam autem hic affectus tantum occupat inteſtinum rectum, ac anum, cura ejus præcipue conſiſtit in clyſteribus, fomentis, ac inſeſſionibus, quæ parantur ex

herbis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

herbis partim emollientibus partim detergentibus. Talia ſunt fol. ſuprad. Davvl Lontas ac Lagondi, Biſmalvæ, ac Abutali Add. ſem. Cumini, Aniſi, Fœniculi, &c.

Cum his, & ſimilibus ulcus jam ex parte mundatum fuerit, ac dolor ſedatior, aſtringentibus decoctis pro fotu utemur, & hoc eo magis ſi ani procidentia ſimul adſit. Ejuſmodi ſunt lingua cervina, ſeu phyllitis, folia Thamarindorum, tum fructus quoque, & folia Billinbing ſuprad. Qui magnitudinem & formam referunt primo adoleſcentium cucumerum, quos Agureas Luſitani, ac Itali vocant, quibus fructibus puto Naturam nihil acidius è terra produxiſſe: Nam ſi cui dentes aliis cibis aceſcunt, his comeſis omnis aciditas evaneſcit. Ferme ea ratione, qua major dolor minorem obſcurat. Has herbas hic præcipue in ſcenam produxi, ut ſciant curioſi Medicinæ indagatores, ubi ſupra commemorati morbi, & mala ita frequentia ſint, ibi D.O.M. per Naturam contraria his remedia larga manu, ex terra, produxiſſe. Cæterum remedia, in patria cognita, hic leviuſcule volens tranſeo, quia potiſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

potiſſimum iis Medicinæ amatoribus prodeſſe ſtudeo, qui mecum, aut poſt me in longinquis hiſce regionibus praxin medicam exercituri ſunt. Et utinam hactenus per morbum, quo circiter quatuor menſes decubui, tum per undique nos cingentes Javanos, nobis, ut in principio mei in has terras adventus, licuiſſet in amœniſſimas Javæ ſylvas exſpatiari: & herbas hic, nobiliſſimas, ac plurimas, exactius noſſe: Dabo tamen alio volumine, nomina multa, arborum, fruticum, ac herbarum hic paſſim naſcentium. Tum avium, ac piſcium, quorum ſemper curioſus fui, quique in his regionibus capiuntur Naturam, ac indolem vobis explicabo, & quid exotici, ac alieni in iis, & in quibus cum noſtratibus conveniant vos docebo. Interim hoc Caput finiendum eſt aurea C. Celſi ſententia, quæ talis eſt l. IV. c. XVI. Cum in omni fluore ventris, tum in hoc præcipue (de Teneſmo loquitur) neceſſarium eſt, nō quoties libet deſidere, ſed quoties neceſſe eſt, ut hæc ipſa mora in conſuetudinem ferendi oneris inteſtina deducat.

DE

DE CHOLERA.

Caput VI.

PRæter jam dicta alvi profluvia, etiam Cholera hic familiariter ægros infeſtat; cujus cauſam, ſigna, ac ſymptomata, curam denique hoc capite abſolvere eſt animus. Fit itaque Cholera, cum materia bilioſa, ac retorrida ventriculum, ac inteſtina infeſtans, per gulam ſimul, ac per anum continuo ferme, ac cum magna copia reiicitur: Morbus eſt acutiſſimus, ideoque præſenti eget remedio. Cauſa præcipua hujus mali, præter aëris calidam ac humidam temperaturam, eſt nimia fructus hic edendi licentia; qui quod plerumque ſint horarii, ac putredini obnoxii, tum humiditate ſua ſuperflua ventriculo infeſti ſunt ac inſueti etiam, ac bilem æruginoſam hanc gignunt. Hæc excretio, & non ſine cauſa, alicui videretur ſalubris, quod talia purgentur, qualia oportet: tamen quia cum tanta quantitate ſimul effunduntur ſpiritus vitales, ac naturales, debilitato quoque per fœdos halitus corde, calo-

ris

ris omnis, ac vitæ fonte, ut plurimum commoriuntur ægri, idque celerrime, utpote qui intra viginti quatuor horas vel etiam pauciores expirent, ut accidit inter plurimos *Cornelio van Royen*, ægrorum in Noſocomio Oeconomo, qui, hora ſexta veſpertina, adhuc valens, ſubito Cholera corripitur, & ante duodecimam noctis horam vomendo ſimul, ac per alvum deiiciendo, cum diris cruciatibus, ac convulſionibus, miſerrime expiravit; vincente morbi violentia, ac celeritate omne remediorum genus: Si tamen, ultra prædictum ſpatium, pernicies iſta protrahatur, magna de cura ſpes eſt: Pulſus hic admodum debilis eſt, reſpiratio moleſta, membra externe frigent. Calor vehemens, ac ſitis interne urgent; vigiliæ adſunt perpetuæ. Jactatio corporis inquietiſſima, quæ ſi comitetur frigidus ac fœtidus ſudor, mortẽ in propinquo eſſe certiſſimum eſt. Danda in hoc affectu primum opera, ut acerrimus iſte humor, qui tanto furore, ac orgaſmo fertur, mitigetur. Quod fieri poterit maxime per aſtringentia medicamenta, ac ventriculum, & inteſtina corroborantia, & ſimul modico frigore furorem, materiæ

mor-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

morbificæ refrenantia. In his præſtantiſſimus eſt Syrupus ex Billinbing. ſuprad; Tum fructus ejus ſaccharo conditi, adjecto croco: Syrupus præterea è ſucco limonum recentium, in Java naſcitur præterea ad hunc affectum Pſeudomyrobalanus, qui forma Bellericos refert. Et magna copia à Nigris in urbem venalis adfertur. Et ſola aſtrictoria vi præſtat, cum cæterę myrobalanorum ſpecies etiam laxativi aliquid habeant; hinc conditus hic fructus, utiliſſimus, ad Choleram non ſolum, ſed ad cæteros omnes alvi fluores nimios. Cum cornu cervi uſto, lapide Bezoar, raſura cornu Rhinocerotis, vel margaritis præparatis.

Sed his non adferentibus juvamen, confeſtim ad Extractũ croci deveniendum eſt, tum, ut vigiliæ arceantur, ac ſomnus concilietur; qui propter ſummam virium dejectionem hic neceſſarius eſt, tum ut, tantiſper mitigato atroci iſto humore, Natura fortior denuo ad vincendum hoſtem inſurgat: Cholerici (ut fere ſemper) convulſi moriuntur.

De

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

De Affectibus Hepatis Viſceris nobilis: ac primum de ejus Obſtructione, ac Inflammatione.

Caput VII.

Nullum viſcus, præter inteſtina, frequentius in his regionibus infeſtatur, quam jecur; quod, prætermiſſa jam toties dicta, victus ratione mala, à potu iſtius maledicti Arac, non tantum in temperamento immutatur, ſed etiam in ſubſtantia ſua corrumpitur: Dum enim ejus hauſtu ebrioſi iſti excalefacti, ingentem aquæ copiam in ventriculum ingerunt, ut conceptum æſtum reſtinguant, dein humi, tanquam pecudes, procumbunt, & in navibus, ſe rori, qui, poſt ſecundam, aut tertiam noctis horam copioſe hic cadit exponunt: unde venenatos vapores è terra erumpentes, intra corpus recipiunt, & ſic obſtructionem, hepatis facillime incurrunt, cui adeſt tenſiva, in hypochondrio dextro, gravitas, dolorque obtuſus, ac quaſi pondere premens. Difficilis quoque adeſt ſpiratio, propter

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

propter gravitatem viſceris, diaphragma deorſum trahentis, cui, mediante ligamento ſuſpenſorio, annectitur: hæc infarctio ſi perſeveret, humor, hepar obſtruens, dum non ventilatur facillime putreſcit. Unde febris etiam oritur, ac ipſius hepatis inflammatio, cum dolore acuto, ac pungente, febriſque augeſcens, in ardentem tranſit, cum ſiti intolerabili, faciei rubedine, ac difficili, ob prædictas in obſtructione cauſas, reſpiratione: Hi duo affectus cum, quaſi invicem, concatenati ſint, & unus, ex altero ferme naſcatur, curam amborum hoc capite conjungam, incipiendo, (ut par eſt) ab obſtructione, itaque in hac primum obſervandum eſt, ne nimium calidis medicamentis in principio utamur, ne minutæ iſtæ hepatis venæ, & capillares, ab exſiccante calore magis obſtruantur, & ne hoc modo, (quod in proverbio eſt,) oleum camino addamus. Ergo temperate calidis, & per conſequens leniter deobſtruentibus, ac materiam peccantem incidentibus opus eſt, quæ familiaritatem quandam cum noſtra natura habeant. Talia ſunt, quæ à practicis Anodyna vocantur. nimirum ſemina Aniſi, Fœniculi, Cumini,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

ni, quæ nobis hic ſuppetunt. Tum radices graminis cujuſdam aromatici, ac garyophyllatæ odorem æmulantis. Adde his, (quod in principio dici oportuit,) calamum aromaticum! verum, quem paſtum Camelorum vocat ab *Orta*, qui hic abunde creſcit, quo etiam incolæ cibos, præſertim piſces, non inſuaviter condiunt. Cęterum reliqua addantur, quæ blando calore diuretica ſunt, ut viſcus hoc nobile ab infarctu liberent. Præparata jam morbi materia, eam medicamento non ſemel nec ſimul: ſed iterato ſtudebimus educere. Ejuſmodi, ſunt Thamarindi, Caſſiæ fiſtulæ pulpa, adjecto pulvere Therebintinæ coct. ſ.a. mirum enim quam blande hæc ſimul per alvum, ac veſicã morbificum ſuccum eiiciant, ſi paulo fortius deſideres adde ʒi Rhabarbari, miſceatur cum ſupradictis in formã boli. Inflammationem porro in procinctu eſſe cum compereris, ex febris augmento, & dolore vehementiori, ac magis pungente, ſtatim venam ſecato copioſe, pro viribus ægri. Cibis, ac Syrupis ac conſervis refrigerantibus, jam aliquoties commemoratis utere, quæ, ne actum videar agere, ego hic lubens omitto.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

omitto. Conficitur hic conditum ex fructibus, quos poma Amoris vocamus; Italis Bella Dona, & Luſitanis poma d'Oro, appellantur. Certe ſpecies mandragoræ eſt. Hanc Chinenſes inter acetaria in hortis colunt, & toſtam ſub cineribus cum aceto & pipere edunt. Hæc Planta, etiamſi frigida eſt tertio gradu, tamen, in clymate hoc calido, & bile acerrima dominante, maximum Hepati, ac reliquis viſceribus vicinis, per conſenſum laborantibus, præſtat refrigerium. Condiuntur quoque muria, ac aceto addito pipere, & aromatibus. Quod genus conditur æ communi nomine Achar Indi vocant. Denique Hypochondria; præſertim dextrum inungendum eſt, unguento nobili, quod Indæ mulieres hic conficiunt, cujus ingredientia præcipua ſunt. Radix Curcumæ, (quam Borborii incolæ vocant,) & unde univerſa compoſitio hæc etiam nomen ſortita eſt. Santalii, omnibus ſpeciebus, addita Caphuria: & oleo recenti ex cocco expreſſ. vel ſi mavis, roſaceo; quod nobis ex Perſia ſuppetit: Hæc omnia in marmore ſubiguntur in unguenti conſiſtentiam. Hoc oleo, fœminæ ſimul, ac viri, totum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

cum corpus inungunt adverſus æſtus, Et quia colore propter Curcumam eſt flavo, homines quaſi croco tincti ſpectantur, odore tamen eſt admodum grato, & cerebro utili: (Curcumæ meminit ab *Orta* l.2. cap.39. Et quamvis eam ibi deſcribat: tamen fatetur id ſe ex auditu facere, ego millies vidi, & à terra evulſi. Deſcripſit autem ſub nomine croci Indici 3. Folio eſt Pſeudoridos, ſeu Gladioli.) Præterea, ad idem, Oleum conficimus, ex floribus cujuſdam arboris, non nimis altæ, ferentis folia, Perſicæ arboris ſimilia. Flores ſunt viroris dilutioris, quem Belgæ *Zeegroen* vocant, & primo intuitu, potius faſciculum foliorum putes eſſe: ſed pediculi intus in calice, quales in roſis ſunt, flores eſſe arguunt. Arboris ſimul, ac florum nomen Sampaga incolis eſt, & apud eos in ſummo ſunt honore: Nam Indi, ſi quæ gens alia inter Mahumetanos, odoris grati ſunt avidiſſimi, hinc nullas ferme in plateis mulieres conſpicias, quæ non capillos intertextos habeant, his & ſimilibus floribus ut gratiores ſe maritis, aut amantibus ſuis ſe reddant: Sed in viam redeamus. Si (quod ſæpe fieri ſolet)

dolor

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

dolor in Hepate, & ligamentis ſit intolerabilis, cauſa tantiſper omiſſa, huic ſymptomati occurremus. Quod fiet per Extractum Aureum Croci, quo vel ſolo (auſim affirmare) ægros plurimos curavi, natura, per quietem, ad ſe redeunte & virus per alvum, urinas, ac ſudores eiiciente.

DE APOSTEMATE HEPATIS ac ejus cura unica.

Caput VIII.

Quod ſi hepatis inflammatio non bene ſanetur, vel pertinacius curæ reſiſtat, conſequitur admodum miſerabilis affectus Hepatis nim. Apoſtema; quo, ſi parenchyma: ſeu ſubſtantia ipſa jecoris occupetur, jam incurabile eſt malum; Ideoque de eo hic ſuperſedeo dicere. Sed ſi pus hæreat, inter membranam cingentem hoc viſcus, & ipſius carnem, (quod perſæpe hic fit,) unica ſalutis ſpes eſt in apoſtematis apertione; quæ hoc modo fieri debet. Primum, in regione hepatis applicetur cauterium potentiale ita; ut

eſchara

eſchara tantum penetret abdominis muſculos, nec inficiatur peritonæum; Deinde, parvo foramine per ſcalpellum in ipſo ſecto, per id immittatur inſtrumentum argenteum concavum, quali utuntur in ſectionibus calculi lithotomi; dein ſatis late vulnus dilatandum: Et tum ſtatim in conſpectum ſe dabit membrana Jecur ambiens, vehementer tumeſcens ab amurca intus latente, Ea pertuſa, ſanioſus humor, carnium loturæ ſimilis, effluet, qui quo minus fœtet, eo major de cura ſpes eſt. Poſt hæc vulnus detergendum, modice ſiccantibus & mundantibus. Fol. n. roſarum. Cortic. granatorum, add. mell. roſac. &c. Dein ſarcoticis, ac epuloticis, à perito Chirurgo vulnus ad cicatricem perducendum. Interea ægro omnino à pharmacis ac catharticis abſtinendum, & tantum roborantibus utendum, ut Conſerva roſar. cum Pulvere Santali rubri. cui miſceatur cornu cervi uſtum, raſura cornu Rhinocerotis, qui hic plurimi in ſylvis eſt: Margaritæ, ac corallum rubrum præparatum. Adhæc Syrup. condita, ac mivæ è Billinbing, mangas, granatis, è ſucco limonum, quæ omnia refrigerantia ſimul ac he-

G par

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

par roborantia ægro ſolamen adferunt. Porro debili (ut fere ſemper) exiſtente ægro, lapidi Bezoar non eſt parcendum.

DE HYDROPE, FAMILIARISSIMO IN INDIIS MORBO.

Caput IX.

Hæc pauciſſima de Hepatis apoſtemate: quia cura non verbis, ſed agili Chirurgi experti manu, & prudentis medici ingenio peragenda eſt. Jam ad Hydropem, frequentiſſimum in his locis malum, deveniendum eſt.

Hydrops, ut omnes docti conſentiunt, oritur ex frigida hepatis intemperie, quæ ſæpe à diuturna obſtructione originem ducit. Hæc vero obſtructio naſcitur ex cibis mali ſucci & fructibus ſupra deſcriptis: hinc fit ut ſanguificatio vitietur (Hepar enim eſt ſanguinis officina.) Jecur enim dum chylum ex

venis

venis meſaraicis attractum in ſanguinem convertere nequit, ejus loco ſeroſum illum ac aquoſum humorem gignit; intumeſcitque (ut & in Patria) vel univerſum corpus , vel abdomen, idque vel à flatibus vel humore ſeroſo. Unde illæ tres tãtopere decantatæ Hydropis ſpecies, Anaſarca , Aſcites & Tympanites, hic (proh dolor) nimis frequentes ſunt in Indiis. Pars tamen principaliter affecta , eſt nobile viſcus hepar. Tuſſis propterea ſicca comitatur ac reſpirandi difficultas , quia jecur inſita ſua, & jam per morbum adaucta gravitate, deorſum ſeptum transverſum trahens , thoraci ac pulmonibus hanc moleſtiam infert. Adeſt febris plerumque lenta; urinæ, ob cruditatem , ac functionum naturalium debilitatem, tenues ac albæ. Sitis propter ſeroſi humoris ſalſedinem adeſt indefeſſa. Præterea univerſi corporis ſpontanea laſſitudo. Hæc ſunt aquæ intercutis præcipua ſigna , ſi quæ ſint leviora ea prudens prætereo, quia mihi non eſt animus formare medicum : ſed jam formatum docere, quid hic in praxi opus ſit. Antequam hujus morbi curam aggrediamur ſciendum hoc eſt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

in genere Hydropem in his locis facilius ſanari, quam ſub noſtro clymate. Itaque cautus medicus non temere judicium ſuum prçcipitet, nec primo aſpectu lethale dicat, quod paulo poſt cum ingenti ſua irriſione, à mulierculis, vel potius ipſa natura obſervata tantummode convenienti victus ratione, ſanatur. Præcipua vero cura conſiſtit in præparatione primum, dein aduſtione humoris peccantis; tum reliquiarum diſcuſſione, denique in correctione intemperiei in hepate conceptæ. Diæta quoq; ſit boni ſucci, ut ſunt gallinæ (quod avium genus hic frequentiſſimum) eæque ſint elixæ potius, quã aſſæ: ſed inter cæteras iſtud genus eligendũ eſt, quod carne ſit nigra; nam has habere vim medicamenti diuretici longo uſu ab incolis compertum eſt; Harum juſculis incoquantur ſemen anethi, fœniculi, tum radices cichorei, tum majorana, ac baſilicum, quibus omnibus, hic abundamus. Eodem modo præparatæ etiam carnes caprinæ hic medicamenti ſimul ac alimenti vim præſtabunt: ſed nihil æque confert, quam quotidianus uſus decoct. radicum Chinæ, Sarſ. parillæ; adjectis curcumæ

cumæ radicibus, ſucciſa ac ſcabioſa, quarum herbarum vires mulieres Malaicæ obſtetrices, uſque ad irriſionem extollunt. Sic quoque prodeſt decoct. Guaiac. cum corticibus ejus.

Humorem hoc modo præparatum educere per alvum ſtudebimus vehementioribus catharticis, ne ſi imbecillibus utamur, ſuccum peccantem moveamus potius, quam promoveamus. Inter quæ præſtat Extract. gutt. Cambodja, quod paratur hoc modo à me

℞. Aloës Sacatorinæ
Guttæ Cambodja
Gummi ammoniaci an. partes æquales.

Aceto vini acerrimo diſſolvantur; pone in vaſe vitreo ad ſolemque fortiter colatum, Exponatur rurſus, donec contraxerit conſiſtent. maſſæ pillularum.

Doſis ejus à ℨß. ad ℨi.

Creſcit hic quoque in ſumma copia, cucumer aſininus, unde Elaterii ſuccum non ſemel confecimus, cujus ℈j. ad ℨß non ſine magno ſucceſſu ægris ſæpe exhibuimus. Dantur enim commode Extract. Eſula, grana x. vel xv. in convenienti aliquo liquore. Et quia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

ſæpius incidimus in mentionem guttæ Cambodja, ac Eſulæ iſtius Javaniæ, utriuſque deſcriptionem hic à me accipite. Naſcitur hic in ſylvis Tithymalli quædam ſpecies, in tantam altitudinem, ut acumina magnarum arborum, quas inſtar hederæ amplectitur, æquet, imo ſuperet: craſſities ejus eſt brachii facile humani. Hujus caule vulnerato, lacteus humor effluit ubertim, qui collectus, & in Extracti conſiſtentiam redactus, ad uſum ſervatur. Planta iſta, quæ guttam Cambodja fert, ſeu lachrymam iſtam flavam, quam in patria habetis, ſupradictæ adſimilis eſt: niſi quod non tam alte excreſcat: ita ut ferme ſolo colore ſucci hi inter ſe differant. Creſcit hæc planta, ut & Aloë in maxima copia in Cambodja regione Chinæ vicina, unde etiam nomen ſortita eſt. De Paracenteſi, aut de umbilici perforatione, hic nihil addo, non quod hic non frequenter exerceatur, ſed quod hæc Chirurgo & Medico experto cognita eſſe debet. Adde quod mihi propoſitum eſt, tantum de ea cura agere, quæ his regionibus maxime familiaris eſt, & magis mihi curæ eſt bonum practicum agere, quam in ſcho-

lis de-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

lis de omnibus morbis, eorumque curis otioſe diſputantem & medicum in charta ſuperbe agentem, & hoc auſim affirmare, (abſit verbo invidia,) ſi hanc methodum Medici & Chirurgi ſequantur, nō longe à ſcopo aberrabunt. Evacuato maxima ex parte hoc ſeroſo humore, ne recidivam patiantur ægri (quod alias ſæpe fit, & à recidivis hic in Indiis ferme ad ſanitatem nunquam eſt reditus,) reliquiæ hujus mali diſcutiendæ ſunt, & hepar, quantum fieri poteſt, ad priſtinam temperiem reducendum eſt. Ad quod præter ſolita antidota ſudorifica Theriacam, Mithridat. &c,) Decoctum levius Sarſæ, radicis Chinæ, & Guajaci per aliquot dies continuandum eſt, quod tum in hoc, tum in aliis chronicis morbis longe præſtantiſſimum ac indubitatum eſt remedium.

DE ICTERO IN INDIIS.

Cap. X.

Morbus regius, ſeu jcterus, inter quotidianos in India morbos hic merito numeratur. Hic quo-

quoque vel morbos alios comitatur, vel eoſdem ſequitur. Exempli gratia inflammationẽ ſcirrum, Apoſtema denique hepatis, & quia tum ut plurimũ ſymptomaticus, & ex violentia morbi ortus eſt, ut fere quoque ſemper lethalis eſt. Præterea, quia ejus cura cum primariis affectibus conjuncta eſt de eo hic ſuperſedebimus dicere; verum eſt, & altera Icteri ſpecies, ubi folliculus fellis obſtructus, excrementum ſuum ad alvum non tranſmittit, unde etiam in ſtercore color albus apparet, urina vero croceo plane colore, lintea tingit; Nam bilis, verſus jecur regurgitans, cum ſanguine dein per venas, & arterias in univerſum corpus diſtribuitur, cutemque tingit colore luteo ut & in, oculis manifeſto appareat. De hoc affectu nobis hic eſt ſermo. Sæpe hic ita momentaneus eſt, ut intra pauciſſimos dies oriatur, ac occidat, quod cis paucos menſes accidit doctiſſimis, ac reverendis viris *D. Iuſto Heurnio*, ac *D. Abrahamo de Roy*, quibus amiciſſime ſimul ac familiariter utor, qui aliquoties exhibito pharmaco ſudatorio, & cordialibus, intra breve temporis ſpatium curati ſunt. Qui autem diutur-

nior eſt Icterus, majorem in cura diligentiam requirit, quod in eo longe validior ſit obſtructio : adde quod ſæpe delirium, ac phrenitidem infert, bile flava per metaſtaſim ad mentis arcem elevata. hic neglectus certiſſimum hydropem infert. In eo igitur iiſdem medicamentis utendum, quæ ſuperius in obſtructione Jecoris adduximus, Aviculæ quoque Chlorides dictæ, propria & occulta qualitate adverſus hoc ſymptoma valere incolæ produnt. Excellit hic decoctum Chinæ & Salſæ, quo copioſe ſudores eliciuntur. Tum porro ad evacuationem eundum ℞. folior. Senæ ℥i. infus. in decoct. Thamarindorum cum Rhabarbar. ʒiß. Sed ſi propter fortem obſtructionem paulo valentiori pharmaco ſit opus, Electuario ſubſequenti utatur æger, quod à fratre meo *P.M. Reynero Bontio* dum viveret *Principis Auraici Mauritii Archiatro, & Medicinæ Profeſſore in Academia Leydenſi,* accepi.

℞. Ligni Guajacini ℔ ij.
  Sarſæ parillæ ℥ viij.
  Cortic ligni Guajac. ℥iij. poſt macerationem in. ſ. aq. fluvii per 24. horas. coquant. q. ſ. hujus co-

laturæ ferventiſſimæ adde.
Folior. Senæ mundator. ℔ j.
Polypodii ℔ß.
Sem. Aniſi. fæniculi an. ℥ iij.
Hellebori nigri ℥ vj.
Myrabalanorum omnium.
Thamarindorum an. ℔ ij.
Bulliant q. ſ. in ſupradicto decocto colaturæ rurſus adde.
Pulpæ Caſſiæ Fiſtulæ ℥ xij.
Pulveris Senæ.
Pulveris Rhabarbari an. ℥ x.
Pulveris Cortic. ligni Guajacini. ℥ iv.
Scammonea elect. pro quaque electuarii ℔ j. ad. ℥ i.
Sacchari albiſſimi q. ſ. ut f.
Electuarium molle. Cujus doſis eſt à ʒ iiij, ad ℥ i.

Pleraque ingredientia hoc Electuarium hic inveniri ſcitote: Nam Polypodiū, hic craſſius longe, ac ſucculentius in mangiferis arboribus, non ſecus ac in quercubus in patria, creſcit. Si porro Helleborus niger deſit, ejus loco utimur Hellebori albi ſpecie, quam Potſiock Chinenſes ac Javani vocant, eſtque in ſummo pretio. Thamarindi quoque ac Caſſia hic in ſylvis paſſim creſcunt. Loco Scammoneæ, quæ tamen,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

tamen, ut & reliquæ Convolvulorum ſpecies, hic abunde naſcitur, uti commode poſſumus gutta Cambodja prius per aliquot dies in aceto macerata, vel ſpiritu vini. Nam hoc modo vomitoriam ac infeſtam ſuam ventriculo qualitatem plane deponit, & blandius, quam Scammonea, alvũ ducit. Pro potu utatur æger ſecundo Decocto Chinæ, cum radicibus Curcumæ, quas Luſitani ſaffram de tierra nominant, ac ſi Crocum ſubterreſtrem dicas. Tum pulvis ejus melle exceptus, & in Electuarii formam redactus à ʒ ß. ad ʒ i. tanquam ſpecificum huic morbo remedium exhibetur, & tum per ſudores, tum per urinas egregie humorem, qui in vitio eſt, educit. Flatus, qui in hoc morbo aſſidui ſunt, ſeminibus Carminativis, & ol. Aniſi, diſcutiuntur. Creſcunt enim hic omnia hæc, & à Javanis, & Chinenſibus in ſimiles uſus reſervantur.

De

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

De Atrophia, ſeu Extabeſcentia quadam, Indicis regionibus familiari, ab obſtructione viſcerum, præſertim Meſenterii orta.

Caput XI.

Sæpe hic ſine manifeſta cauſa ægri extabeſcunt, ac emaciantur, febri nulla vel ſaltem lentiſſima ſe huic malo jungente ſine magno ſenſu doloris: gravitas tantum quædam ſentitur circa umbilicum, ac Hypochondria. Hoc malum, præter obſtructionem viſcerum, ſæpe cauſam latentem habet in venis meſaraicis, vel in ipſa Meſenterij ſubſtantia, quæ ſæpe inſignem abſceſſum patitur: quod in diſſectis cadaveribus non ſemel obſervavi; Immo repperi aliquando totum Meſenterium abſumptum; ac tamen inteſtina cohærebant, ac potius inter ſe confundebantur nullo ordine, tenuibus pelliculis, ſeu membranulis adnatis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

tis. Ita miſeri mortales ad extremam maciem perducti, ut jam magis ſceleta, quã corpora carne veſtita dici poſſint, abſumpto calore nativo, vita excedunt. Notabile in hoc malo eſt, plerumque adeſſe Βȣλιμον, ac appetentiam caninam: cui ſe lienteria, ſeu levitas inteſtinorum conjungit; unde cibi nihil, aut parum immutati, & incocti per alvum eiiciuntur. Taliter affecti, quamvis plerumq; commoriantur, tamen, ne omnino deſperare videamur, aliquid tentandum eſt potius, quam nihil. Si forte natura benignior, adjuta autem blandis medicamentis exterius, vires reſumens, ex deſperato ſanabile faciat malum. Temperate itaque calidis, anodyniſque, moderateque, citra inſignem calorem de obſtruentibus utemur. Talia ſunt decoct. & condita, ex ſeminibus Aniſ. fœnicul. Carui, & reliquis carminativis ſupra relatis. Pręterea creſcit hic quoddam gramen, cujus nomen, ac deſcriptionem videre eſt apud *Proſperum Alpinum*, *libro de plantis Ægypti capite* XL. quod merito gramen crucis vocatur, quia quatuor ſpicas è ſummitate caulis emittit, quę perfecte crucem formant. Radix hujus graminis

minis, quæ tantum in uſu eſt, odorem habet aromaticum, & proxime ad Caryophyllatæ radicis accedentem, guſtu quoque eſt γλυκόπικρος, id eſt, è dulci amara. Hujus radicis decoctæ mirabiles effectus expertus ſum, in calculo Renum ac aliis longioribus obſtructionibus, qualis hæc eſt de qua loquimur. Confert quoque Anagallis aquatica, ſeu Becabunga, quæ cum elegantiſſimis floſculis ſuis albis in ripis fluviorum hic creſcit. Veſcatur æger carnibus Turturum, ac Fringuillarũ, quas milites & Mauri ſclopetis occiſas quotidie venales in civitatem ferunt. Lac quoq; caprillum mirifice prodeſt, dum nitroſitate ſua, quæ ſero ineſt, venas meſaraicas detergit, ac obſtructione liberat. Abſtinendum denique à purgantibus medicamentis, ne, dum humorem violenter conamur revellere, obſtructiones per acrem calorem, qui ſolet pharmaca iſta comitari, adaugeamus. Adde quod in hoc caſu, propter alimoniæ defectum, vires ſemper ſumme imbecilles ſunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

De quibuſdam Pulmonum vitiis, quæ hic graſſantur; ac primum, De Hæmoptoſi, ſeu ſanguinis Sputo, & Phtiſi, ſeu Vlcere Pulmonum.

Caput XII.

Debuiſſem quidem hos Thoracis affectus præmiſiſſe ſecundum ordinem, qui in ſcholis obſervatur; tamen ego, qui non umbras rerum, ſed res ipſas, tanquam practicus ſector, nihil ad curam referre arbitratus ſum, utrum id prius, an poſterius agam.

Quoniam itaque, ut & ſupra retuli, aëris conſtitutio hic eſt calida & humida, ſæpe fit, ut acribus catharris caput oneretur; unde hic etiam gravedines tam frequentes, & ſæpe diuturniores quam in patria oriuntur. Tum milites & ſocii navales, bene poti humi ſine ſtragulis dormiturientes, vaporibus è terra aſcendentibus, & roré è

cœlo

cœlo cadente obruuntur: unde hoc notandum eſt obiter, habitationes in ſuperiori ædium parte longe eſſe ſalubriores quam in inferiori, quæ propter humiditatem ſoli, formicis, Scorpionibus, ac ſcarabæis, (quos Caccarlaccas vocant,) ſcatent: ſed hæc parergice, ad rem veniamus. Hi catharri ſæpe ad ſubjectos pulmones è cerebro præcipitantur, ipſoſque ſalſedine, ac acrimonia ſua erodunt, unde Hæmoptoſis, hinc Tabes, & dein Empyema, ſeu ſuppuratio. Aſſiduam tuſſim, difficilem anhelitum, febrem tandem hecticam hic lubens prætereo, tanquam nota practicis, & jam ad curam me accingo. Et quia, in his regionibus, affectus hi à catharris, ac deſtillationibus ut plurimũ oriuntur, iſti per commodas purgationes divertendi ſunt. Ejus ergo fiat catapotiorum maſſa hoc modo.

℞. aloes Socotorinæ.
Guttæ Cambodja.
Colocynthidos pulveriſatæ.
Scammoneæ elect. an. partes æquales: infunde in aceto, vel Spiritu vini, modo jam ſæpius dicto, & ſole evaporentur in maſſam pillularum, doſis eſt à ℈j. ad ʒß. vel in valentioribus ad ʒi:

Nam

Nam hoc in genere ſciendum eſt, quod ut fluores alvi, (ut Celſus vocat) hic ſunt violentiores, ita quoque è contra obſtructiones validæ, ac pertinaces ſunt: quæ non niſi valentioribus catharticis cedunt. Electuarium ſupra dictum fratris mei, hic etiam maximum emolumentum adfert. Averſa jam per alvum materia, reliquiæ particularibus remediis tollendæ. Caputpurgiis nimirum, Errhinis, ac Maſticatoriis, è Pyrethro, Staphide agria, ſemine raphani, naſturtii, pipere, & cæteris notis. Præter hoc peculiare hic habemus nobile medicamentum quod conficitur ex Arecca & Betele, & calce viva ex oſtreorum conchiliis uſta, quod maſticando pituitam è capite elicit, eamque, quæ in ventriculo eſt, conſumit, ac prohibet, ne vaporibus caput impleat, unde hi catharri naſcuntur. Medicamentum hoc, Malaice vocatur Sirii Pinang. Ejus deſcriptionem, & reliquas inſignes virtutes, quibus ſine dubio præditum eſt, vide apud *Garciam hiſtoria Aromatum* capite *de Betele, ac Arecca.* Eſt quoddam genus iſtius Pinano quod Mabock Indi vocant, tanquam ebrium dicas, qui pauco tempore, Cerebrum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

eo modo, quo potio vini nimia, afficit. Sed manſo paulo ſalis, ſtatim vertigo iſta evaneſcit : Cum jam iſti catharri, aut neglecti, aut non bene averſi, per ſalſuginem ſuam, qua præditi ſunt, aut pulmonum venas eroſerint, aut acrimonia ſua per anaſtomaſin ora vaſculorum reſeraverint, & æger in hæmoptoſin : ſeu copioſam ſanguinis excreationem inciderit, cum tuſſi valida præſertim, ſtatim ſanguis ad revulſionem copioſe detrahendus eſt. Poſt pectoralibus incraſſantibus, ac ſanguinem ſiſtentibus, utendum, quorum deſcriptionem inferius dabimus, ne neceſſe ſit iſta repetere. Si patientes contingat evadere tantiſper ſanguinis ſputum, neque tamen tuſſis minuatur, & per eam pus exſpuatur, ſignum eſt, affectum hunc jam in tabem, ſeu ulcus Pulmonum tranſiiſſe, cui, ſi ſupervenit febris hectica, ſequitur maraſmus, quē dein comitatur certiſſima mors. In his duobus morbis, quia agnati ſunt, & alter ex altero ſæpiſſime oritur, eandem, vel perquam ſimilem medendi rationem ſequimur. Utendum eſt igitur in principio Diatragacantho frigido, cui optime conficiendo hic naſcuntur ſe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

mina Cucumerum, Cucurbitarum, Melonum, & cætera: tum è Suratte Amygdala ſuppetunt. & Papaveris ſemen: tum cum aliis ſpeciebus, quas hic etiam abunde habemus, in formam liquidam Electuarii, aut etiam in tabulas concinnata ad uſum ſervantur. Sed nihil æque prodeſt, quam toties commemoratum Extractũ Croci, quod non tantum ſanguinis ſpiritum ſiſtit, ſed & Tuſſim ſedat, pus incraſſando habilius ad expectorationem reddit, quin etiam pulmones, jam exulceratos, conſolidat, ac ad cicatricem perducit. Eoque ſolo remedio plurimos jam deſperatos ſanavi. Sumant præterea ægri, ad minimum ter quotidie, hauſtum decocti jam deſcribendi.

℞. Scabioſ. morſus diaboli; Linguæ Cervinæ an. m. j.
Capitum papaver. demptis ſummitatibus numero IV.
Glycerriſæ raſ. ℥ i. coq. in ſ. q. aq. comm. Colatur ℔. i j ß. adde ol. Sulphur. q. ſ. ad gratum acorem.
m. f. Apozema.

Si in Tabe, ſeu Phtiſi pulmones paulo magis mundare velis, add. huic decoct. ℥ i j. mellis roſacei, tum ad eundem

dem effectum, & faciliorem expectorationem hac conſerva utamur.

℞. Conſervæ roſarum è Perſia antiquæ ℥ i j.
Sem. papaver. albi contuſi ℥ ß.
Flor. Sulphur. ʒ i ß.
Pulver. Solidaginis Saracenicæ, & pulveris Scabioſæ an. ʒ i.
Ol Sulphur. q. ſ. ad gratum acorem
M. f. Conditum.

Pro potu communi utatur decocto ſecundo Superius Chinæ, aut Sarſæ relato.

De Empyemate, & fluctuatione puris ſuper ſeptum tranſverſum.

Caput XIII.

Empyematis quidem per eadem jã dicta medicamenta: ſed longe tamẽ difficilior eſt curatio; quod pus, ac ſanies libere, ab alterutroque, vel etiam utroque latere, ſuper diaphragma fluctuet & pulmones; & quamvis ejus portionem ſæpe aliquã; tamen totam exſugere non valeat. Et tamen per alteram viam, quam per Trachæam arteriam purulentæ iſti ma-

teriæ

teriæ non eſt exitus, quicquid illi dicant, qui eiici aliquando affirmant hoc pus, per ſiniſtrum cordis ventriculum, ad majores venas inde deferri & hinc ad Jecur, & venas meſaraicas, & hinc per alvum exonerari, vel ad Renes deferri quoque, & critice per urinas evacuari. Eorum quidem fidem, qui hæc ſcripſerunt ego non elevo: ſed nunquam tam fortunatus fui, quamvis in frequentiſſima praxi ut talem excretionem mihi videre contigerit. Sed hoc quod jam præponam, etiamſi anceps ac dubiũ ſit remedium, tamen ſine dubio nugacibus verbis, & loquacitate tam fœminarum futilium, quam virorum relicta, longe præſtantiſſimum eſt; ſupra diaphragma, inter quartam ac quintam coſtam, muſculi thoracis intercoſtales, cauterio admoto potentiali adurendi ſunt, donec ſatis lata eſchara oriatur; quod circiter ſpatio trium horarum plerumque fiet, dein iſtud ſatis lato vulnere pertundendum eſt, & (ut hoc obiter dicam) hoc eo opus eſt, ne ſi ſine tali cauterio, inciſio fiat, vulnus nimis cito coaleſcat & citius, quam neceſſe eſt: ſed oportet ut labiis longiſſime à ſe invicem diſtantibus, (quod

in ro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

in rotundo vulnere fieri certiſſimum: eſt,) facilior exitus puri, ac amurcæ iſti fiat: ſed ante omnia curandum eſt, ne confertim pus, ac ſanies unicâvice: ſed repetitis viribus emittatur, pro ægri viribus; quarum in his regionibus maxima habenda eſt ratio. Hoc remedio miraculi inſtar aliquot curatos vidi: & inter plurimos vietor quidam, & miles, (Corporalem quem vocant,) hic in arce Batavica ſunt ,qui cum me vident, non officioſe tantum ſalutant, ſed pene importune adorant;ſed de his in obſervationibus particularibus acturus ſum.Si hęc vobis placuiſſe intellexero, efficiam, ut non otioſe tempus in Indiis me exegiſſe boni ſciant. Nam de malevolis mihi nulla eſt cura, quoniam ego me ſupra eorum invidiam eſſe arbitror; & abunde mihi ſufficit, ſi hic domino Generali ac Indiæ Conſiliariis non diſpliceam.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

DE FEBRIBUS IN INDIIS.

CAPUT XIV.

Febres, quæ in Indiis naſcuntur, pleræque aut ſunt ſymptomaticæ, aut continuæ per ſe, ac (ut fere ſemper) Synochi putridæ. Quæ vero certam periodon ſervarent, cum intermiſſione ſeu ἀπυρεξία, vix memini me vidiſſe; niſi unam ac alteram Quartanam, eamque cum ægro è patria delatam, quæ hic miſerrime in hydropem, & inde in certiſſimam mortem deſiere. Itaque erraticæ plerumq; hic febres ſine certo ordine, quibus ſingulis, ſi nomina dare velis, Oedipo conjectore tibi opus erit. Non tamen Tertianas intermittentes, hic aliquando oriri negaverim: ſed hæ tam raræ ſunt, ut liceat hic dicere, quod in proverbio eſt, quod hirundo unica non efficit ver. Præterea propoſitum mihi eſt ſcribere de iis affectibus, qui ut plurimum, ac quotidie hic eveniunt. Hoc ſaltem in genere verum eſt, morbos quibus febris ſupervenit, hic magis periculoſos eſſe, quam quos à principio comitatur febris. De cura igitur febrium;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

brium & ſymptomatibus earum, quia cum affectus primarii ſanatione conjuncta eſt, ſuperſedebimus actum agere. De continuis ergo aliquid agendũ, quæ plerumque cum tanto furore hic mortales invadunt,ut tanquam attonitos de ratione mentis ſtatim deiiciant, & ſæpe intra pauciſſimos dies, imo, aliquando horas cum phrenitide, ac continuo delirio ægros è vita rapiant. Adſunt perpetuæ vigiliæ, vomitus varii coloris, præcipue viridis, ac æruginoſæ bilis. Externa rigent. Calor internecum ingenti ſiti vitales ac naturales facultates depaſcitur. Cum febris hæc itaque ſit ſynochi putridæ ſpecies, ubi ſanguis tam qualitate, quam quantitate peccat, duo magna antiquitus decantata remedia hic neceſſaria eſſe quis dubitet? Sed utrum illorum præmitti debeat, in quæſtionem poſſet venire: Sed nos, ſubtilibus ſcholaſticorum diſputationibus, ac altercationibus omiſſis, purgationem debere præcedere autumamus; ne in venis major perturbatio fiat, quam emolumentum ex præmiſſa phlebotomia ſperari poteſt. Et ne humores iſti mixti aliquam ex principibus partibus, per motum, occupent,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

cupent, ac terribiliſſima ſymptomata excitent. Itaque in principio leniter, ut Thamarindorum & Caſſiæ pulpa, ægri purgandi ſunt. Injecto quoq; Clyſtere communi, & adjecta Electuarii, ſupra deſcripti ℥ i. His peractis, jam tuto vena copioſe ſecabitur, vel etiam iteratis vicibus, quod judicio medici relinquimus, tum unguento borborii univerſum corpus inungendum. Quod ſi vigiliæ, ac Phrænitis infeſtat, vena frontis recte ſecabitur; tum ſomnus omnimodo conciliandus. Philon. ſine Euphorbio, Requie Nicolai; Mithridatio hic confecto recenti. &c: Sed in periculis, tanquam ad ſacram anchoram, ad Laudanum noſtrum ex croco confugiendum eſt, quod in his regionibus, nunquam ſatis laudabitur. Cæteræ, quas dixi, erraticæ Febres curandæ ſunt eo modo quo illæ, quæ certos paroxyſmos habent, & ad quorum naturam videbuntur proxime accedere. Quæ quoniam notiſſima ſunt ex aliorum ſcriptis, Enchiridii hujus ratio non patitur me longius de iis agere.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

De Febribus quibuſdam, quas incolæ vocant Tymorenſes, in Indiis peculiaribus.

Caput. XV.

Iſti, qui navigant in Inſulas Solor ac Tymor, cædendarum Santali arborum gratia, corripiuntur febri quadam putrida, quæ ſi continua ſit, delirium ac Phrenitidem ſecũ comitem etiam habet, ſi vero per intervalla exaſperetur, (nam remittit ſe aliquando hæc Febris: ſed intermittitur nunquam) ea exacerbatio plerumque eſt circiter quatuor horarum, qua durante ridiculas admodum actiones ægri edunt; imitantes ea opificia, quæ ſani exercuerunt, & omnia effutientes temere, quæ in vita, tacenda, loquendaque peregerunt, cum maximo aſtantium riſu. Adeſt præterea Βȣλιμος, ſeu Appetentia canina ita ut, dum in delirio ſunt, omnia etiam fœdiſſima devorent, quæ ipſis præbentur. Oritur hæc Febris ex diverſis cauſis, quarum præcipuæ hæ ſunt: Odor recenter cæſarum arborum Santali; quæ (fatentibus ipſis incolis) neſcio quid viro-

viroſum, & cortice maxime, & cerebro inimicum exſpirant. Santali Hiſtor. vid. apud *Garc. Orta* l. 1. cap. 17. Adhæc aëris conſtitutio eſt hic nebuloſa, ac admodum gravis; nam habitacula incolarum ſunt in ſummis montibus; ubi, propter aëris mediam regionem, nebulæ ac pluvioſi vapores ſunt; tum frigus aliquando tam violentum, quam in Hollandia ſolet eſſe, quæ omnia non niſi craſſos humores ac turbidos ſpiritus gignunt. Addita fructus hic naſcentes edendi libertate; qui, cum plerique ſunt horarii, & propter humiditatem putredini maxime obnoxii, in corporibus jam ante faſtidio maris, laboribus, & craſſis cibis, tum aëris intemperie immutatis, peſſimos ſuccos gignunt. Adde (quod pene omiſeram) mutationem ſubitam aëris, quam ſubeunt noſtri; dum deſcendunt ex montibus frigidis ad littus, ac naves, ubi calor ſummus corpora vrit: Nam inſula hæc ſita eſt verſus meridiem, circiter decem gradus, à linea æquinoctiali. Et (ut Ovidius ait)

Cum modo frigoribus, calido modo ſtringimur æſtu,
Tempore nō certo corpora languor habet:

Præcipue quoque cauendi ſunt venti ex montibus, poſt medium noctis, ſpirantes, ut & in Java, & cæteris circumiacentibus inſulis; non ſecus ac in quibuſdam Galliæ Narbonenſis locis, ac Italiæ, præcipue in regno Neapolitano, ac Romæ territorio, ventus frigidus è montibus ſpirans, (quem Serenas vocant,) Pleuritidem, Peripneumoniam, ac reliquos acutos morbos infert. unde Horatius;

Matutina parum cautos jam frigora mordent.

Cura conſiſtit in purgatione leni, ac Clyſtere præmiſſo, in celeri ſanguinis miſſione, eaque in plethoricis, ac conſtantibus viribus, uſque ad animi defectum. Cucurbitæ quoque affigantur cervici, ſcapulis, ac, vertice raſo, capiti; incolæ arterias crotaphus, ſeu Temporales, lamina candenti, vel fune ſclopetario accenſo, urunt, cum ſtupendo fructu, quod etiam faciunt in omnibus capitis longis doloribus. Purgatur quoque commode humor vitioſus Elect. fratris mei ſupra relato. Tum vomitoria è Croco metallorum, ac ſale vitrioli præcipitato, utiliſſima in hoc caſu eſſe experientia didici, Vi-

giliæ (quæ ſunt fomentum phreniti-dos) ſi perpetuæ adſint, utamur, præter cætera narcotica, Extracto noſtro Croci in pillulam formato, vel vino diſſoluto. His omnibus generalibus remediis præmiſſis; intemperies cordi, Hepati, ac cerebro inuſta, ſudorificis, ac diureticis; Antidotis quoque, ut Bezoar, ac raſura cornu Rhinocerotis, commode diſcutitur. Et conſervis refrigerantibus, ac Syrupis, ſupra ſatis ad faſtidium nominatis, emendatur.

De Coecitate, ac debilitate viſus, quæ navigantibus Amboynam, ac Moluccas verſus, ac in circumiacentibus fretis accidit.

Caput XVI.

Qui Amboynam, Bandam, ac Moluccas verſus navigant infeſtantur ſępe debilitate viſus, immo totali cœcitate, à craſſis lentiſq; vaporibus caput, ac cerebrum opplentibus, nervoſque opticos obſtruentibus: quæ tamen cœcitas non ſemper permanet; ſed alterius aëris

mutatione, vel melioris Diætæ, ſæpe recedit. Incolæ harum inſularum originem trahere dicunt, (quod & experientia, cui contradici vix poteſt, comprobatum eſt) ex eſu Oryſæ calidæ. Hinc Javani, ac Malaii Oryſam, jam primum coctam, ſemper prius frigidiori aeri exponent, vel vanno calorē eventilabunt Tum nautæ noſtri ſociis ſuis navalibus imperant, ſub pœna aliqua, ne Oryſam calefactā comedant. Quod ſi cauſam altius inquirere velimus, ratione eam prædicta niti inveniemus: nam Oryſa hæc ſemper plantatur in locis uvidis, ac paludoſis, unde neſcio quid fœculenti, ac uliginoſi contrahit: quod calidum altius penetrat, quam frigidum: nam etiam ſiccæ Oryſæ, crudæq; odor caput gravat, ac ſomnolentiam quandam introducit. Communis in hoc affectu cura, (qua & ego utor, & plures ad priſtinam ſanitatem reduxi,) hæc eſt; Primum purgandum caput, ac ventriculus à craſſis humoribus, qui hos vapores ad cerebrum mittunt: Quod optime fiet per Pillulas panchymagogas *Reineri Bontii* ſupra deſcriptas. Dein ſternutatoriis è pulvere Tabaci, &c: Tum Errhinis, ac Maſtica-

toriis

toriis utendum eſt. Vena ſecta quoque prodeſt. Sed in hoc malo (quod poſtremo loco reſervavi) ſpecificum, ac crebro uſu comprobatum medicamentum eſt, Jecur Lamiæ piſcis, crudum cum ſale comeſtum, quem piſcem *een Haye* Belgice vocamus, quin & oleoſitas, ex eo in ſole inde deſtillans *Traen* Belgice, ac oculis inuncta pro præſentaneo eſt remedio; quod procul dubio proprietate ſubſtantiæ fit: Nam tantum abeſt ut aliorum piſcium jecinora hoc præſtent, utpotius præſentem noxam inferant. Notandũ poſtremo eſt, quod, quamvis hæc cœcitas ſæpe tranſitoria ſit, tamen neglecta, ac incommoda diæta, maxime importuno uſu Aracci, ſæpe in veram viſus orbitatem degenerat; quorum exempla hic paſſim obvia ſunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

DE EXTERNIS *quibuſdam* CORPORIS AFFECTIBVS, IN INDIIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

De Herpetis, ſeu Impetiginis Indicæ ſpecie, quam incolæ Courap indigetant:

Cap. XVII.

Expoſitis morbis internis præcipuis, qui in hiſce remotiſſimis à noſtro cœlo locis graſſantur, omiſſis etiam levioribus affectibus, qui hic (ut in patria quoque) quotidiani ſunt, ad Externa quædam corporis vitia, in his regionibus familiaria, devenire conſtitui.

Inter hæc principem locum obtinet Herpes, ſeu Impetigo quædam moleſtiſſima, quæ ut plurium alas, pectus, inguina, faciem, immo aliquando totum corpus occupat, cum pruritu intolerabili, adeo ut ægri à ſcalpendo, dieſ ac noctes manus abſtinere nequeant: Sed ſtatim iſtam voluptatem, quam ex unguium attritu homines ſentiunt, acerba pœnitentia ſequitur: ingens nempe dolor, in crudis, & cuticula nudatis partibus, quas ungues aper-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

peruerunt, dum mordicans, ac nitroſus iſte humor peccans, partes affectas vellicat, & inde interulæ, ac induſia, ſine cruſtarum laceratione, avelli nequeunt: Indigenæ hunc affectum Courap Καθ' ἐξοχὴν appellant, quod alias omnem ſcabiem ſignificat: Cauſa hujus affectus cutanei eſt ſalſa, ac nitroſa pituita, mixta bili, ac melancholiæ: eſtque affectus contagioſus, quia attactu facillime in aliud ſubjectum tranſit: ita ut pauci hanc moleſtiam effugiant. Quamvis autem hoc malum, ſcabram, ac deformem cutem reddat, cum furfuribus: tamen hoc commodum ſecum fert, quod quamdiu quis taliter affectus eſt, vix alio graviori morbo corripiatur; tum Courap ſubito evaneſcens, majoris morbi ſuperventuri indicium ſolet eſſe; humore nimirum peccante, per metaſtaſin, ad partem nobiliorem aliquam delato. Ideo ſunt hic qui per aliquot annos hoc malo affecti, non adeo ſolliciti ſunt de ejus cura. Sed nos qui novimus ſublata cauſa, etiam tolli effectum, quod vulgus ſanum per ſe putat, per accidens ſcimus evenire; quod hic nempe ſit effectus bonus à mala cauſa. Non ſecus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

cus ac in Gonorrhæa virulenta, ac venerea contingit, Hepate ſc. expellente à ſe iſtud virus ad glandes paraſtatas, ac inde ad penem, quo miſeri ſe conſolantur: cum in confeſſo ſit aliquo modo in re medica expertis, ſi iſti malo convenientibus remediis non occurratur, ipſum morbum venereum inde oriri. Sic hoc malum neglectum, præſertim in ſubjectis melancholicis, ac atrabiliariis in Lepram Arabũ, vel(quod multo pejus eſt) in ipſiſſimam Elephantiaſin tranſit. Cura hujus mali in principio præcipue conſtat in ablatione cauſæ morbificæ, quod per toties jam dictas purgationes optime fiet: fruſtra enim, neglectis generalibus, ad particularia ac Topica medicamenta devenitur. Pulvis quoque præſtantiſſimus ad hunc affectum, ut & ad reliquos melancholicos, à me conficitur hoc modo;

℞. Folior. Senæ mundatorum ℥ xiv.
Rhabarbar. optimi.
Turbith albi an. ℥ viij.
Tartar. albi.
Scammoneæ elect. an. ℥ iv.
M.F. Pulvis ſubtiliſſimus.

Doſis eſt in convenienti liquore ʒi.

jam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

jam ad Topica deveniamus, iuter quæ excellens eſt, quod mihi reverendus ac doctiſſimus vir Dominus *Iuſtus Heurnius* communicavit, vir in omni Scientiarum genere exercitatiſſimus.

℞. Ferruginis ℥ i.
Sulphur. ʒ ß.

Subtiliter in marmore fricentur, adde ſucci è foliis Baſilici hic creſcentis, & hinc fiant paſtilli, qui aceto diſſoluti & veſperi Courapo illiti, mane ob deformitatem ablui poſſunt.

Hoc ſi minus efficax ſit,

℞. opii ℈ i ß.
Calcis vivæ ex conchiliis uſtæ ℈ ij.
Fricentur in marmore, cum ſucco Pomorum Amoris, uſurus abradat cruſtam Herpetis, dein abſterſo ichore, illinat.

Ad eadē confert Oleum è gummi Benjuin adjecto, nitro, vel ſale Prunellæ, vel momento Mercurii ſublimati. Commode his quoque miſcetur ſuccus Limonum. Cum tutia præparata, aut Ceruſſa, quo ſolo remedio topico, præmiſſa unica purgatione, me ipſum curavi, cum ſub alis, ac in pectore hac colluvie infeſtarer. Diæta ut in omnibus cacochymicis affectibus hic mo-

dera-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

derata, & boni ſucci eſſe debet. Quod curantis prudentiæ relinquo, ne fruſtra actum agam.

De Papulis rubentibus, ſeu ſudaminibus, quæ vulgo noſtrates het Rootvont *vocant, ac obiter de moleſtiſſimis culicum morſibus;*

Cap. XVIII.

Quas Latinus Hippocrates *Cornelius Celſus* papulas, *Plinius* ſudamina vocat, (noſtrates Belgæ *Rootvont*,) hic ita crebra ſunt, ut ego adhuc hiſce in locis neminem noverim, qui moleſtias has effugerit, non magis, quam morſus culicū, quos Luſitani Moſquitas vocant. Sunt autē hæ papulæ rubentes, ac aſperæ aliquantum, per ſudorem in cutem ejectæ; plerumque à capite ad calcem uſque, cum ſummo pruritu, ac aſſiduo ſcalpendi deſiderio erumpentes. Hæc exanthemata magis afficiunt recens advenientes, ut & Moſquitarum puncturæ, quam eos, qui aliquamdiu hic morati

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

morati ſunt : ita ut, deridiculi ergo, hic inter noſtrates dicterium enatum ſit. Eum qui hoc modo affectus ſit, eſſe *Orang Barou*, quod novitium hominē ſignificat, & propterea culices, ac papulas ſibi tributum, è lacte, & butyro, quod eū devoraverint petere: nam qui hic diutius hæſerunt, ſe *Orang Lamme*, id eſt veteranos, glorioſe nominant. Hæc porro moleſtia, cum à natura expellente fiat, inter affectus cutaneos tantum recenſenda venit: ſed tamen temere habita, ut & morſus culicum, unguibus ſcilicet cute aperta, ulcera ſępe cacoëthea, ac maligna oriuntur, difficilia ſane ſanatu.

Sic neglecta ſolent incendia ſumere vires.

Ut itaque pruritui iſti moleſtiſſimo occurramus, acetum cum aqua miſceri jubeo, addito Nitro, ſeu ſale Prunellæ, eoque corpus linteolo immerſo tingi: vel, ſi acrius deſideres, addendus limonum ſuccus recenter expreſſus. Quæ quamvis primo acrem dolorem inferant, tamen is cito evaneſcit, & multo magis tolerabilis eſt, quam pruritus iſte inſignis. Hoc denique medicos, ac chirurgos obiter monitos volo, ne in his papulis purga-

tiones

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

tiones, quantumvis leves, inſtituant, ne materia acris, ac biliosa, ad inteſtina delata Dyſenteriam creet: ſed vel potius naturæ hæc ſananda relinquant: vel ſudorificis excretionem hanc adjuvent: Nam ego, per incuriam, ac imprudentiam quorundam, hæc infortunia evenire non ſemel vidi.

De Tophis, gummatis, ac ulcerationibus Endemiis in inſula Amboyna, ac Moluccis præcipue; quas noſtrates, d'Amboynſe pocken *vocant.*

Caput XIX.

Endemius, ſeu popularis quidā morbus in Amboyna, ac Moluccis inſulis præcipue oritur, qui ſymptomatis ſuis admodum ſimilis eſt morbo venereo. Sed in his inter ſe differunt, quod hic ſine congreſſu venereo quoque naſci ſolet. Erumpunt in facie, brachiis, ac cruribus Tophi, ſeu Tumores, duri primum ac ſchirroſi, ac tam crebri per univerſum corpus, quam clavi ac verrucæ oriuntur in manibus, ac pedibus in patria; ſi vero eos ulcerari contingat, mate-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

materiam lentam, ac gummoſam à ſe reddunt, attamen tam acrem, ac mordacem, ut profunda, ac cava ulcera inde oriantur, cum labiis calloſis, ac inverſis; fœdum, ac deforme malum, & cum lue venerea conveniens, niſi quod hic tanti dolores non adſint, nec caries in oſſibus tam facile oriatur, niſi per curantis incuriam. Hic affectus originem trahit, primũ ex peculiari cœli ac ſoli iſtius genio; tum ex aëre, vaporibus ſalſis, è mari undique aſcendentibus infecto; cibis præterea craſſis, ac melancholicis &; pituitoſis, ut ſunt piſces marini, quorum hic magna captura eſt: quibus incolæ aſſiduo veſcuntur, quod reliquæ annonæ ſit ſatis indiga regio. Magnum etiam momentum huic malo adfert uſus placentarum, quas vice panis, per totum iſtum tractum edunt; ac ab incolis Sago vocatur, & eſt è corticibus arborum excuſſa farina. Adhæc confert potus importunus liquoris cujuſdam Saguër vocati, qui ferme eodem modo ex arbore elicitur, quo è palma Indica ſeu Coquos arbore liquor iſte, quem incolæ Tovvac; Luſitani Vinho de Palma vocant. Hic immoderate ſumptus non

ſecus,

ſecus, ac vinum, & cerviſia inebriat; caput ac nervos infeſtat, hinc etiam in his inſulis crebrior eſt iſta Paralyſeos ſpecies, quam Beriberii ſupra diximus appellari. Quantum ad curam attinet, ea, ſi recens ſit hoc malum, non admodum difficilis eſt. Sin inveteratum jam, moleſtior eſt curatio. Porro iiſdem ferme remediis cedit, quibus lues venerea, obſtructiones lienis, Leucophlegmatia, ac ipſeHydrops, & cæteri chronici, ac rebelles morbi. Decocta hic itaque parentur è Chinæ radice, Sarſa parilla, Guajaco & corticibus ejuſdem, quibus incoquantur Anagallides aquaticæ, ſeu Becabungæ m.ii. Poſt peccans materia vehementioribus catharticis educenda eſt: nam levia hic non proſunt. Talia ſunt Extract. guttę Cambodja, Elaterium, & ſi his non cedit, ad chymica, & mineralia deveniendum eſt: ut ſunt Mercurius vitæ, ſeu Butyrum Antimonii, Turbith minerale; tũ Mercurius præcipitatus albus. Unguenta quoq; Mercurialia ſecundum artem parata hic externe adhibenda ſunt. quæ omnia è *Crollio*, & aliis doctioribus ac verſatioribus Chymicis petite.

Ob-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

OBSERVATIONES

aliquot ſelectæ, ex

DISSECTIONE CADAVERUM

ac Αὐτωψίᾳ deſumptæ :

Quæ præcedentibus jam dictis non parum lucis adferunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

De quodam E Spaſmo mortuo,

Observatio Prima.

MILES quidam, cum per integram noctem, ebrius in ſolo decubuiſſet, evigilans tam repente ſpaſmo correptus eſt, flexo in poſteriorem partem corpore; ut omnino rigidus, ac incurvus permaneret. Ipſe in noſocomium delatus noſtræ curæ mandatus eſt. Nihil deglutire poterat, & turbide loquebatur, tanquam ex loco ſubterraneo vocem emittens, truculenter nos intuebatur; cui cum omnia fruſtra adhibuiſſemus remedia, (quæ ſupra in methodo medendi videre eſt,) ille poſt ſæviſſimos cruciatus, intra quatuor dies interiit. Libuit mihi cauſam tam atrocis mali indagare, itaque adhibito Magiſtro *Andrea Duræo, Noſocomii Batavici Chirurgo* expertiſſimo, cadaver aperuimus: Vitalia ut cor, ac pulmones, & Naturalia membra, ut hepar, ventriculum, ac lienem omnia integra invenimus. Itaque

que (quod res erat) ſuſpicati, malum altius hærere, Cerebrum ad ventriculos uſque diſſecuimus, quos repletos invenimus materia quadam viſcida, ac glutinoſa, colore luteo, vitello ovorum perquam ſimili: ſed fœtida admodum: hæc incumbens principio nervorum, tam ſæva ſymptomata in ſubjectis partibus excitarat. Venæ intercurrentes utramque cerebri menyngem admodum turgidæ erant bilioſo ſanguine: Obiit anno 1629. menſe Februario. Eodem modo pauco poſt tempore affectus fuit ſignifer, qui in arce, valli Rubini dicta, præſidium agebat; ſed hic, præter prædicta ſymptomata, ſpaſmo Cynico in dextra maxilla, torquebatur, ita ut loqui plane durante iſto paroxyſmo non poſſet; & intra 24 horas ex vivis exceſſit; juvenis, ſi quis alius, fortis, ac robuſtus.

De Phtiſico quodam ac Empyematico.

OBS. II.

HENRICUS NN. mercator Danus decumbens in ædibus *Ambroſii vander Keer*, hujus urbis ſcabini, poſt mortem à *Magiſtro Andrea* diſſectus fuit: uterque lobus pulmonum, non tantum arcte coſtis adnatus erat, ſed etiam inferius diaphragmati, ut ſine laceratione, inde avelli non poſſet. In dextro latere, ubi majorem dolorem ſenſerat, inventa ſunt fragmenta bronchiorum ac ſubſtantiæ pulmonum avulſæ, cum ſanię copioſa; qualia, dum viveret, in magna quantitate excreare conſueverat: vox illi erat clangoſa, qualis gallorum Africanorum, aut Calecutienſiũ. Laboraverat longo tempore antea ſputo ſanguinis; unde hujus miſerandi mali principium; quo etiam, extreme extenuatus, obiit 1629. die Auguſti 19.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

De Dyſenterico.

OBS. III.

Ex mandato Domini Generalis, ego, & *Magiſter Adamus Arcis Batavicæ Chirurgus* aperuimus aliquot cadavera ex Dyſenteria mortuorum: inter quæ corpus militis cujuſdam, è diuturna Dyſenteria vita functi, quæ tum temporis cum obſeſſi eſſemus à Javanis hic tanquam morbus epidemicus graſſabatur. Et invenimus inteſtina vehementer inflata, ac eorum interiorem tunicam plane abraſam; Tum folliculus fellis, quod maxime in eo mirum erat, repletus, ac diſtentus erat, humore lento, ac viſcido, alboque inſtar pultis ex Amylo, quem noſtræ mulierculæ *Styfsel* vocant: Bilis autem ne quidem veſtigium relictum erat. 1624. Nov. 14.

De

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

De quodam Pulmones plenos Pure habente.

OBS. IV.

Anno 1629. menſe Majo, aperuimus cadaver nautici ſocii, ex Phtiſi mortui, cujus pulmones ſubſtantia & colore externe ſani apparebant, quibus tamen diſſectis, exiit pus copioſum, viride, ac fœtidiſſimum: Et dexter pulmonũ lobus coſtis adnatus erat. Quod obiter notandum in plurimis, quos aperuimus, nunquam ſiniſtrum lobum ſolum adnatum vidimus; ſed vel utrumque, vel dextrum tantum. Ratio (ut ingenue fatear) me latet, niſi forte, quia in dextro latere tantum vena arygos ſine pari eſt, quæ in pleuritide, tuſſi valida rupta, hanc amurcam à ſe reiicit; unde etiã in dextro latere Pleuritides exquiſitæ magis oriuntur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

De Empyematico ſanato.

OBS. V.

Miles quidam, cum potu Arac apprime ſe ingurgitaſſet, & ferme ſine ſenſu, ac motu in arcem ferretur, credebamus ipſum iſta nocte ſupervivere non poſſe: ille tamen, partim evomita, partim edormita crapula, poſtridie in dextro latere Pleuritide exquiſita correptus eſt; cui, licet poſt ſanguinis miſſionem, dolor aliquantum ſedatus eſſet: tamen inflammatio in ulcus, & inde, eo rupto, in Empyema deſiit, materia, in dextro latere, ſuper diaphragma effuſa. Erat adhuc viribus ſatis conſtantibus, neque febris jam tam vehemens vigebat. Itaque inter quartam, ac quintam coſtam cauterium potentiale, quod vocant, applicavimus, dein ſcalpello eſcaram porro aperuimus. Indeque effluxit ſanies copioſa, cum ramentis, ac particulis aliquot membranæ ſuccingentis coſtas, jam putrefactę. Et ille, adhibitis opportunis Syringationibus, convaluit præter ſpem, &, cum hæc ſcribimus, Malaccam verſus navigavit.

De

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

De inſigni Cranii fractura.

OBS. VI.

Nauticus quidam ſocius, dum navem, in ſtatione hic ſtantem, à ſordibus, quas in mari contraxerat, cũ cæteris purgaret, & conto ſcapham prohiberet, ne temere navi allideretur, dum ſe inclinat, ut funem, qui ſcaphæ inferius impactus impedimento erat, auferret, triſti fato, ſcapha navi undarũ pulſu impegit, & caput ipſius, quod intra ſcapham & navem medium erat ita colliſum eſt, ut totum cranium comminutum crederetur; ipſe mutus repente, & ſanguinem, per os, aures, ac nares reiiciens, inde delatus eſt in Noſocomium. Huic jam, ut putabamus, deſperato, cum *Mag. Andreas*, & ego ſeriam manum præſtaremus; Primo à poſteriore capitis parte contuſionem ingentem invenimus; quam, poſtquam aperuimus, plurimum concreti ſanguinis inde extraximus. Poſtero die, cum jam mundatiora eſſent omnia, cranium in multa fragmenta comminutum apparuit: hinc cum aliquot particulas exemiſſemus, reliquam curam

(ut in tali caſu decet,) aggreſſi ſumus. Ille porro hæſit inter noſtras manus circiter ſex menſes quo tempore totum illud os, quod circumſcribitur ſutura Lambdoide, per fragmenta exemptum eſt, paulo ſupra illud foramen, cui inſeritur prima cervicis vertebra; dentiformis dicta. Ille quidem, optime ſanus, Novemb. menſe patriam repetiit, appoſita poſteriori capitis parti ſemigalea argentea, ei, in eum finem, donata à Domino *Generali Coen*, ut cerebrum ab ictibus externis tueretur.

De chronicis ac implicitis morbis in uno ſubjecto.

OBS. VII.

ANNO 1629. Septembr. 5. diſſecuimus cadaver militis cujuſdam Germani, qui ferme per integrum annum languerat, fluxu ventris æruginoſo, tuſſi ſicca, & inſigni reſpirandi difficultate, &c. Mortuo eo, Omentum, ac Meſenterium repertum fuit ferme abſumptum; ita ut inteſtina ſibi invicem adnata, vel potius nullo ordine inter ſe con-

ſe confuſa eſſent, parvulis villis hinc inde enatis. Lien erat contractus in minimam pilæ magnitudinem, & rotunditatem, ita ut Renes ſubjecti longe majores eſſent. Jecur tam varii erat coloris, luridi, pallidi, flavi ac viridis, ut miraculo ſpectantibus nobis eſſet. Cyſtis fellis longe major ſolito, repleta ac diſtenta erat bile æruginoſa: Ventriculus, ac inteſtina eroſa, inſignem quoque hujus humoris copiam retinuerant. Præterea è vitalibus dexter lobus pulmonis coſtis & diaphragmati erat adnatus, ut invicem continui viderentur. Videant benigni lectores, num mirum ſit difficiles hic eſſe curationes, cum tot ſimul mala concurrant, quod non in hoc uno: ſed plurimis ſubjectis reperi. Et hoc nobis præſtat nimius potus maledicti Arac ex Oryſa & Holothuriis confecti. Et quoniam dicunt ſcriptores Phyſici, leporem marimum, (qui ut & Sæpiæ, de Holothuriorum ſunt genere) venenoſa ac peculiari qualitate, pulmonem erodere, lubens in eam ſententiam deſcendo, omnes iſtas immundities eandem tabificam vim habere. &c.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

De quodam cui vena cava loco ſanguinis, repleta erat adipoſa ac medulloſa ſubſtantia quadam.

OBS. VIII.

Septembris 7 Anni 1629. me præſente, apertum fuit corpus cujuſdam civis Batavienſis, qui per tres annos languerat miro, ac incognito affectu: Nam ſi ſuper umbilicum, aut circiter, quis manum impoſuiſſet, Pulſus, qualis cordis, ac arteriarum, tam vehemens ſentiebatur, inſtar ſalientis infantis in matris utero, quæ jam partui vicina eſt, ita ut manum elevando repelleret. Æqualem fuiſſe hunc pulſum cum arteriarum & cordis, hoc modo deprehendi: Siniſtram umbilico ægri impoſui, dextra arteriam, circa carpum, tetigi; invenique in ſyſtoles, & diaſtoles intervallo plane convenire. Unde ego ſtatim conieci arteriam magnam loborare; quod & poſt mortem invenimus. Nam vena cava repleta erat, loco ſanguinis adipoſa ſubſtantia, ac medullæ ſpinali admodum ſimili, quæ, pondere ſuo, arteriæ vicinæ incum-

cumbens, dum illa è contra iſtud onus à ſe reiicere conaretur, hunc pulſum excitabat. Arteria magna duplo ſolito laxior erat, ac repleta ſanguine nigro, ac ſeroſo. Cor etiam *Magiſter Andreas* diſſecuit; quod etiam, ſolito majus, ac flaccidius inventum eſt, ac ſpongiarum modo comprimebatur; tum uterque ejus ventriculus amplior, ac etiam ſanguine iſto nigro repletus. Quis rogo mortalium nō obſtupeſcat, taliter affectum tam diu vitam protrahere potuiſſe! Jecur erat vividi coloris, ac conſiſtentiæ, niſi quod communem menſuram ferme duplo excederet. Cyſtis, qua bilis continetur, etiam bovinam magnitudine æquabat, eratque intus referta cholera ex nigra viridi, lenta, ac tenaci, craſſitudine ſyrupi ſpiſſioris, aut potius extracti. Obiit 7. Sept. 1629.

De Apoſtemate Hepatis.

OBS. IX.

Miles Anglus, cum inflammationem primum hepatis paſſus eſſet, & fruſtra tentaſſemus ea, quibus opus

rat, dolor ſe remiſit quidem : ſed deſiit malum in fluxum hepaticum ; tumore, qui ante erat, in hypochondrio plane evaneſcente. Cum hoc modo per ſex ferme menſes languiſſet, tandem ad extremam maciem ita perductus eſt, ut ipſiſſimam, qualis pingitur, mortem dixiſſes, & ſic miſerrimam vitam cum morte permutavit. Aperto corpore invenimus loco hepatis, ſolam membranam ipſum veſtientem, ſatis craſſam, inſtar ſacci, cui adhuc portio ſaniei, loturæ carnium ſimilis inerat, qualem tam longo tempore excreverat. Obiit 1629. April. menſ.

De Vulnere capitis, ubi perperam fiſſum cranium credebatur.

OBS. X.

MENſe Majo 1629. vocatus fui à Chirurgo quodam ut viſerem militem in ſuprema frontis parte vulneratum ; vulnuſque, ferme ante tres ſeptimanas, laxius inciderat, ferramento ſuo credens, quod Provettam vocamus, dum aſperitatem in cranio, & oſſe frontis

frontis ſentiret, fiſſuram ſubeſſe judicavit, & etiamnum erat in ea opinione; Sed, dum ego oculos propius admovi, inveni, quam ille fiſſuram putabat, eſſe excurrentiam ſuturæ ſagittalis(ut in iis ſolet natura ludere) uſque ad nares. Itaque corripiens Chirurgum, oſtendi ei errorem ſuum. Interea ab aere os jam alteratum erat; itaque curavi ægrum in Noſocomium deferri ad *Magiſtrum Andræam*, & jam ſextus menſis eſt, quo ſub cura noſtra egit. Eximimus ipſi à ſutura coronali partem oſſis uſque ad os temporale, ſeu petroſum, & ab altera parte non contemnendum fragmentum; Tum oſſis frontis duas partes: quæ ſutura excurrente diſtinctæ, apud *Magiſtrum And. Duræum* etiamnum reſervantur: & jam, dum hæc ſcribo, die 10. Novemb. 1629. totum vulnus conſolidatum ac cicatriſatum eſt, & ille, hac veſpera, iturus ad navem bene ſanus; & in Patriam, intra tres, aut quatuor dies remeaturus eſt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

De Catharro ſuffocanti in Nobiliſſimo Domino Ioanne Petri Coen Generali in Indiis præfecto.

OBS. XI.

Cum generoſus Dominus noſter *Ioannes Petri Coen* aliquandiu Diarrhæa laboraſſet, & tamen, ut illi erat ſummus animi vigor, nihil de ſolita diligentia remitteret, dum opera, ac munitiones bellicas ipſe coram inſpicere vult, & tamen à me aliquoties monitus, ut paulum quieti ſe daret, ac valetudini ſuæ conſuleret, negavit ſibi tantum otii eſſe ut decumberet, quaſi diceret præſagiens, Imperatorem ſtantem mori oportere. Tandem, decimo nono Septembris, 1629 circa octavam veſpertinam repente in arcem ad Dominum ſum vocatus, quem inveni ægre ſpirantem, cũ tuſſi ſicca; externe membra frigebant, ſudor aderat frigidus, ac glutinoſus. Dejectio per inferiora erat admodum multa, flatulenta, aquoſa, ac bullis plena; vomitus præceſſerat bilioſus. Pulſus arteriæ tam languidus erat, ut vix ſentiretur, & ille quidem vermi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

vermiculans. His ego omnibus conſideratis, adſtantibus Ampliſſimis Dominis meis Conſiliariis Indiæ *D. Antonio van Dyemen*, & *D. Quirino à Raemburch*, ſtatim pronuntiavi *D. Generalem* ſupremis appropinquare, ipſis re ſubita attonitis, ac tantum deliquium animi, ex vomitu, dicentibus, dum paulatim vires, ac ſpiritus redituros putarent, cum pauco ante tempore cum ipſis diſcumbens familiariter confabulatus eſſet: Ideoque dicebant ſe mirari, quod tam audacter de tanto viro pronunciarem: Reſpondi modeſte, mihi in more non eſſe poſitum, artem meam ludibrio exponere, dum aut ignoraſſe, aut fefelliſſe viderer: ſi ſententiam meam non explicuiſſem: me tamen in eo optare, uti vaticinium meũ fallat. Interea *Dominus Generalis* inter duodecimam, ac primam noctis horam, ſuperveniente ſpaſmo, quem momento temporis ante prædixeram, animam creatori ſuo reddidit. Qui Ampliſſimi hujus viri ſtaturam, ac formam contemplati ſunt, nihil miri accidiſſe ſciant. Erat enim longa, ac erecta cervice, alis ſeu ſcapulis prominentibus. Complexione ex melancholica, pituitoſa,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

toſa, opportuniſſima ad phtiſin & catharrum ſuffocantem, quo etiam mortuus eſt. Obiit anno Domini noſtri 1629. Septemb. 19.

De quodam ex vulnere in pectore mortuo.

OBS. XII.

CIvis Batavus *Ioannes Dragon* nomine 16. Septembr. 1629. in pectore punctim vulneratus eſt ictu tranſeunte os ſterni, ſeu ſcutiforme, per pulmones in Oeſophagum, ſuperveniente febre, ac ſingultu, octiduo poſt vulnus illatum, mortuus eſt. Aperuimus præſente magiſtratu cadaver, invenimus ſecundum conjecturam noſtram partes antedictas læſas. Thorax plenus erat ſanguine ſeroſo cum potu, qui ex gula effluxerat mixto.

OB-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

OBSERVATIONES

aliquot ex plurimis ſelectæ, de Epidemiis, ac contagioſis, in Indiis, morbis.

DE DYSENTERIA EPIDEMICA.

OBSERVATIO Prim.

DUM anno 1628. à Javanis Mataranenſibus obſidione cingeremur, ampliſſimus vir, *Ieremias de Meeſter*, Senatus Indici conſiliarius, primum in febrem continuam incidit, dein in Dyſenteriam, quæ tum populariter graſſabatur; exonerans per alvum cum fecibus ſanguinem nigerrimum, cum ſummo cruciatu, ac fœtore: tandem, cum omnia remedia, quæ excogitari ad hujus mali levamen potuiſſent, adhibuiſſemus, ex vivis exceſſit; ſupervenientibus, paulo ante mortem, exanthematis nigris, ac lividis, ſimilibus iis, quæ noſtri *'t Pepercoorn* vocant, cum ſudore frigido, ac male olente.

Similiter *Secretarius Domini Generalis*,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

lis, Iacobus à Dooreſlaer, prædicti *Domini de Meeſter Gener.* paucis diebus poſt Dyſenteria viridi ac genere venenoſa mortuus eſt, apparentibus copioſis maculis lividis, in pedibus ac brachiis, ante dictis reſpondentibus.

De eadem Dyſenteria Epidemica.

OBSERV. II.

Eodem tempore *Guilielmus VVyntgis*, Fiſci advocatus, mihi fraterna amicitia devinctus, incidit in Dyſenteriam veram cum ſummis torminibus, quæ perdurans cum febre ardentiſſima per quinque, aut ſex dies, adhibitis omnibus, quæ morbi violentia, & neceſſitas ſubita requirebant, cum ſummo meo, & bonorum omnium mœrore, juvenis optimus mortuus eſt, apparentibus, tam crebris, ac denſis per univerſum corpus maculis lividis, ut (quod in proverbio eſt) locus non eſſet, cui caput aciculæ imponeres.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

De febre ardenti, Dyſenteria, Vlceribus malignis. &c.

OBS. III.

Reverendus, ac Doctiſſimus vir *Ioannes Cavallerius*, verbi divini præco, circa idem tempus correptus eſt febre ardenti, ſuperveniente Dyſenteria atrabiliaria; quæ cum per aliquot dies continuaſſet, eruperunt ſub axillis, in tergo circa lumbos, & in inguibus, etiam in collo, puſtulæ ac veſicæ quædam, plenæ ac diſtentæ pure viridi, & ſubjectam cutem ad carnem uſque erodente, quæ nobis, prima facie, ſpem criſeos faciebant: ſed Dyſenteria non ceſſante ac febre, cum Phrenitide, ingraveſcente, probiſſimus ſimul, ac doctiſſimus juvenis, ex hac vita ad cœlos raptus eſt. Eodem tempore, liberi pulcherrimi *D. Adriani Blocq*, eadem Dyſenteria maligna obierunt.

Diſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

Diſſertatiuncula, utrum morbi Epidemici, ac peſtilentiales etiam hic in Indiis Orientalibus graſſentur.

Hæc paucula, ex ſexcentis aliis, exempla eo in medium produxi, ut probarem fruſtra eos dixiſſe, qui peſtilentiales, ac Epidemicos morbos in his locis graſſari negaverunt: Quo nomine, alii eos appellent, mea nihil intereſt. Certe mihi conſtat contagioſum hunc, de quo loquor fuiſſe, & qui plurimos ſimul, ac celeriter occuparet. Cauſas quæſo audite, dein recte judicate. Obſeſſi arcte eramus, à triginta quatuor millibus Javanorum Mataranenſium, Duce Tommagom Bauraxa, expertiſſimo, inter ipſos ac audaciſſimo milite. Quotidie à noſtris excurſiones, & velitationes fiebant, ſæpe plurimis ex hoſte tum hic, tum in oppugnationibus, quæ ferme ſingulis noctibus fiebant, deſideratis: quorum cadavera in flumen præcipitabantur, & ſummum fœtorem, ac corruptionem aquæ conciliabant. Tum corpora hominum, & jumentorum, ex fame, & vulneribus mortuo-

mortuorum, paſſim in campis ac ſilvis inſepulta jacebant, quæ non levẽ contagionem aëri addiderunt. Præterea flumen inficiebatur radice Serpentariæ, quam Indi, in profluente, aliquot mille corbibus impoſitam, macerabant, ut venenoſam qualitatem, ac glutinoſam ſuam ſubſtantiam exueret, quam vidimus, ſi vitrum aqua plenum reponeremus, per aliquot horas, in fundo tanquam albumen ovi deſidere; Qua dein toſta vice Oryſæ, cujus in caſtris ſumma penuria erat, uterentur; dum unico inſultu nos poſſe capi ſperaſſent, & hinc minus ſibi providiſſent. Hæc non tam mira videbuntur iis, qui ſciunt in Indiis Occidentalibus radicem Caſavi, loco panis eſſe, cujus tamen ſuccus expreſſus præſentaneum eſt venenum. Ad rem venio: Adde his potum aquæ ſubſalſæ: Nam, dum ventis è mari ſpirantibus, ſtato tempore aqua marina in fluvium impellitur, ejus alveum ſalſedine inficiebat: & nos propter obſidentes hoſtes, altius ex flumine petere aquam non audebamus; Ad hæc cadaveribus infectum flumen vermibus ſcatebat. Omnibus iſtis adde tempus anni, quod tum calidiſſimũ ſi-

mul

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

mul ac humidiſſimum erat, propter aſſiduas pluvias tum temporis, ut pote à Septembri uſque ad Februarii initium, tum ſole ſupra verticem noſtrum exiſtente in linea æquinoctiali: Quæ omnia me quoque, per quatuor continuos menſes lecto affixerunt, cũ ſummo vitæ meæ diſcrimine. Primo invadente me febre ardenti; ſubſequente dein Dyſenteria, & augeſcente, qua jam ante menſem affligi ceperam Paralyſeos iſta ſpecie, quam Beriberii vocari diximus, Quæ omnia Deo propitio ſuperavi, uxore interea, ac utroque filio meo iiſdem moleſtiis vexatis, ac decumbentibus.

Dedit Deus his quoque

F I N E M.

INDEX

Capitum hujus Methodi medendi in Indiis.

DE *paralyſeos quadam ſpecie, quam indigenæ Beriberii vocant.* *Cap.* 1. *fol.* 115.
De Spaſmo *Cap.* 2. *fol.* 121.
De Alvi profluviis, ac primum de Dyſenteria vera. *Cap.* 3. *fol.* 125.
De fluxu hepatico. *Cap.* 4. *fol.* 129.
De Teneſmo. *Cap.* 5. *fol.* 132.
De Cholera. *Cap.* 6. *fol.* 136.
De Affectibus Hepatis Viſceris Nobilis, ac primum de ejus Obſtructione, ac Inflammatione. *Cap.* 7. *fol.* 139.
De Apoſtemate Hepatis ac de ejus cura unica. *Cap.* 8. *fol.* 144.
De Hydrope familiariſſimo in Indiis morbo. *Cap.* 9. *fol.* 146.
De Ictero Indico. *Cap.* 10. *fol.* 151.
De Atrophia ſeu Extabeſcentia quadam Indicis regionibus familiari, ab obſtructione

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

ctione viſcerum, præſertim Meſenterii orta. Cap. 11. fol. 156.
De quibuſdam pulmonum vitiis, quæ hic graſſantur ac primum de Hæmoptoſi ac Sanguinis Sputo, & Phtiſi, ſeu Vlcere pulmonum. Cap. 12. fol. 159.
De Empyemate, & fluctuatione puris ſuper ſeptum tranſverſum. Cap. 13. f. 164.
De febribus in Indiis. Cap. 14. fol. 367.
De febribus, quas incolæ vocant Tymorenſes, in Indiis peculiaribus. C. 15. fol. 170
De Coecitate, ac debilitate viſus, quæ navigantibus Amboynam ac Moluccas verſus accidit. Cap. 16. fol. 173
De Herpetis ſeu impetiginis Indicæ ſpecie, quam incolæ Courap indigetant C. 17. fol. 179.
De papulis rubentibus, ſeu ſudaminibus, quæ noſtrates 'tRootvont vocant, ac obiter de moleſtiſſimis culicum morſibus. Cap. 18. fol. 183
De Tophis Gummatis, ac Vlcerationibus in Inſulis Amboyna ac Moluccis præcipue, quas noſtri d'Amboynſe pocken vocant. Cap. 19. fol. 185.

OB-

OBSERVATIONUM Selectarum Tabula.

DE quodam è Spaſmo mortuo. fol.191
De Phtiſico quodam, ac Empyematico. fol.193
De Dyſenterico. fol.194
De quodam pulmones plenos Pure habente. fol. 195.
De Empyematico ſanato. fol. 196
De Inſigni Cranii fractura. fol. 197
De Chronicis, ac implicitis morbis in uno ſubjecto. fol. 198
De quodam cui vena cava loco ſanguinis repleta erat adipoſa, & medulloſa ſubſtantia quadam. fol.200
De Apoſtemate Hepatis. fol.201
De Vulnere capitis ubi perperam cranium fiſſum credebatur. f.202
De Catharro Suffocanti in Nobiliſſimo Domino I.P. Coen Generali Indiarum præfecto. fol.204
De quodam ex Vulnere in pectore mortuo. fol. 206
De morbis Epidemiis obſervationes aliquot

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

quot è plurimis ſelecta. *fol.* 207
De Dyſenteria Epidemica. *f.eod.*
De eadem. *fol.*208
De febre ardenti, dyſenteria, Vlceribus malignis & *f.* 209
Diſſertatiuncula utrum Morbi Epidemici, ac peſtilentiales, hic in Indiis graſſentur. *fol.*210.

Indicis methodi medendi ac obſervationum ſelectarum

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

97

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 E 32